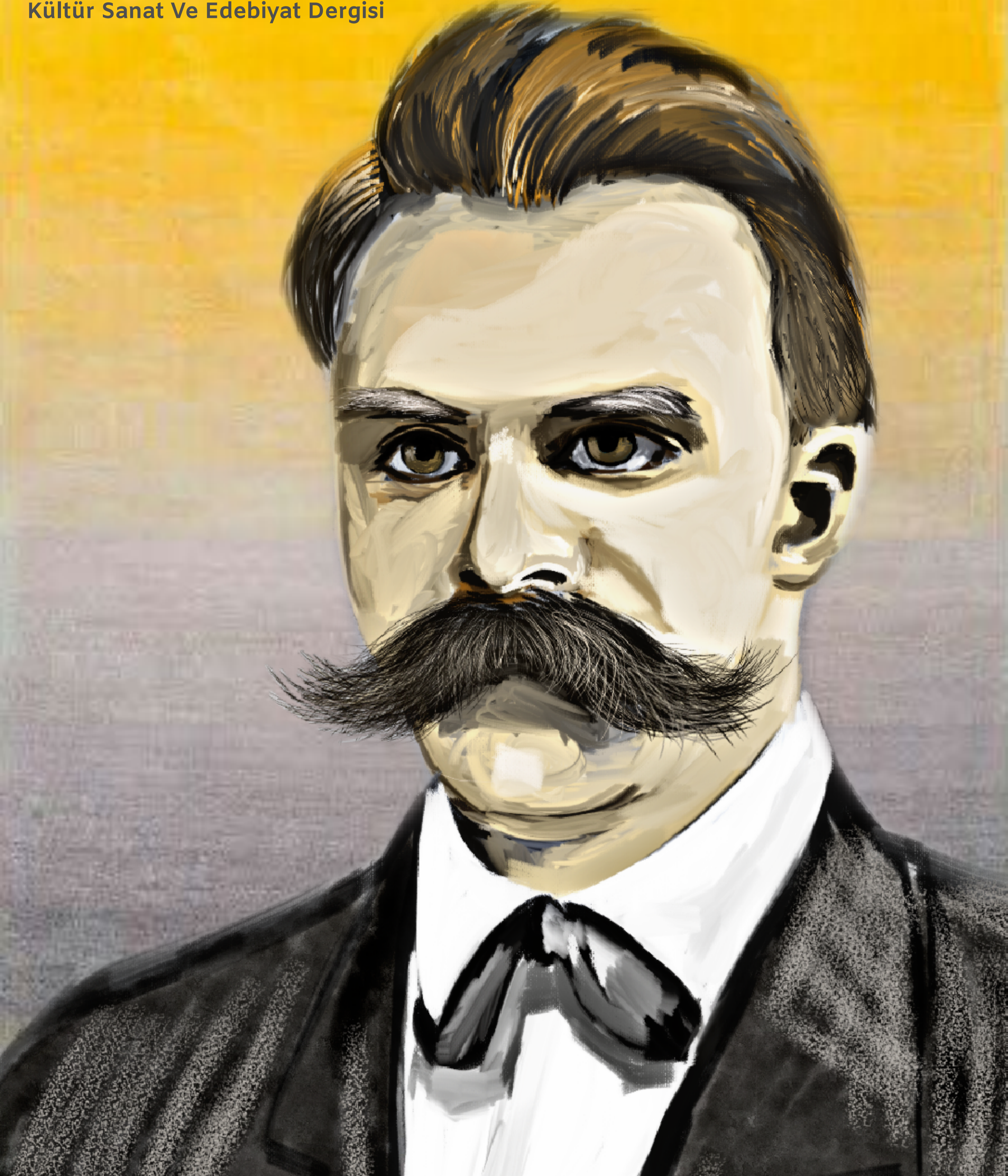

YAZI-YORUM

9. SAYI

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

YAZI-YORUMDAKİLER

Nur Yüksel Öztürk | Yalnız Bir Adam Nietzsche
Hatice Hamarat | Nietzsche Ağladığında
Emre Erbatur | Bir Tanıklık Ve Sezgisellik Türü Olarak Felsefe
Necmi Karkın | Kastabala'da Estetik İhtimaller

RÖPORTAJ

Turan Dağlı | Küçük General

ÖYKÜ

Ahmet Türkoğlu | Yavuz'un Cumartesi - Pazarı
Dilek İşcen Akışık | Hangimiz O....
Ahmet Bahadır Aşan | Geçmişle Yüzleşen Adam
Arda Ayhan | Çirkin Jaz
Zeynep Eşin | Arka Vagondakiler
Volkan Altınbaş | Rüstem Ağbi

ANLATI

Beyza Büşra Erol | Şimdi Ölmek Ne Mutlu Bir Kavuşmadır
Büşra Canbaz | Kısmet Fırını
Eylem Bakırcı | Gecenin Delikleri
Esra Koyuncu | Bir Beyaz Yüz
Özlem Eylül Öz | Buhur Hikayesi
Banu Unel | Beni Anlayanlar Topluluğu

DENEME

Edip Çakı | Kuyu

KİTAP İNCELEME

Ceyda Oktay | İkinci Cins
Deniz Güneysu | Utopia
Serhat Alper | Nazi Subayının Paradoksu
Saadet Gadiri | Yabani Elmalar

FİLM & TİYATRO İNCELEME

Serhat Alper | Anka Kuşu | Tiyatro inceleme
Ceyda Oktay | Yedinci Mühür | Film İnceleme

ŞİİR

Ahmet Avcı | Kemirti
Ali Gündüz | Dünya Teşekkür Etmeli Ona Katlandığım İçin
Hakan Temiz | Vay Benim İki Başım
Ertuğrul Kaya | Evlere İnat
Hüseyin Erinç
Demet Taşcıoğlu | Bir Mayıs Sabahında

Yalnız Bir Adam: Friedrich Wilhelm Nietzsche

Kimileri zamanda izler bırakır. Bıraktığı o izler gün geçtikçe daha da derinleşir. Friedrich Wilhelm Nietzsche bunlardan biri. Avrupa felsefe tarihinin en büyük düşünürlerinden. Onu bir kalıba koyamazsınız, sığdıramazsınız. Yalnız bir adamdır. Kendisiyle başbaşa ancak kendisine bile aykırı bir adam. Kendini "Yarının yazarı" olarak tanımlayan bu adam kim peki?

Nur Yüksel Öztürk

Friedrich Wilhelm Nietzsche, Alman bir filolog, filozof, şair, kültür eleştirmeni ve besteci nitelikleriyle tanımlanmaktadır. 15 Ekim 1844'te bir papaz ve öğretmen olan Carl Ludwig Nietzsche ile Franziska Oehler'in ilk çocukları olarak dünyaya gelen Nietzsche'nin babası ve dedesi mütevazı, Lüteran bir aileydiler. Babası Friedrich Ludwig 1849'da "beyin yumuşaması" denilen bir nedenle ölmüştü. Çok sevdiği babasının çektiği acı Friedrich üzerinde derin bir iz bıraktı. Babasının ölmesi onun aklında temel bir soruyu oluşturdu. Bu kadar iyi olan bir adam neden böylesine bir acıyla ölmüştü? Bu sorusu onun felsefesinin ilk adımı oldu.

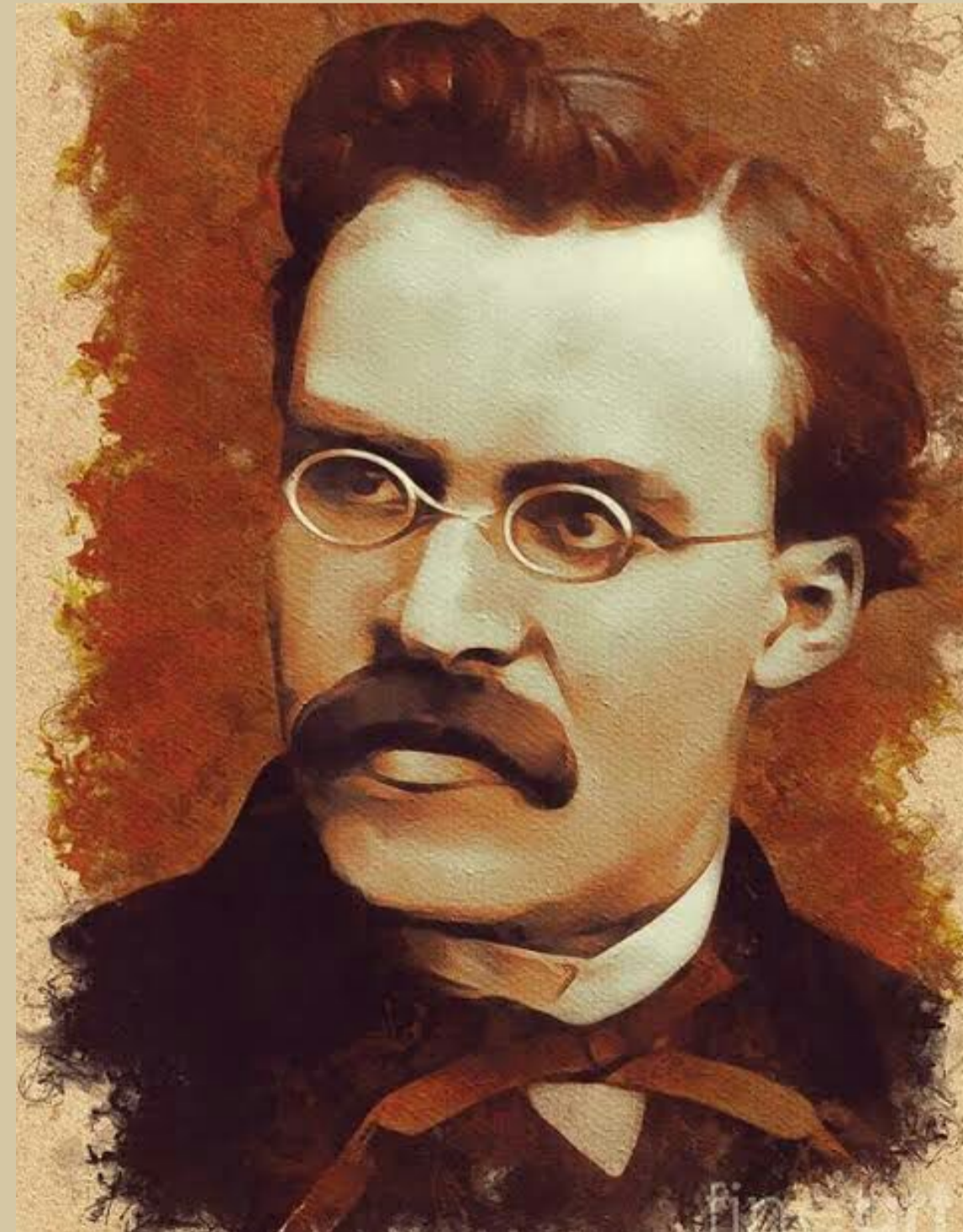
Nietzsche'nin çocukluğu annesi ve kız kardeşi ile geçti. 13 yaşındayken Pforta eyalet okuluna başladı. Bu dönemlerde Nietzsche'nin lakabı "küçük Protestan papazı" olmuş. On dokuz yaşına geldiğinde ise papaz olabilmek için Bonn Üniversitesinde ilâhiyat ve klasik filoloji öğrenimine başladı. Burada Nietzsche girişken bir genç oldu. Derslerinde çok başarılıydı. Müziğe olan tutkusu onun gençliğinin en önemli simgesiydi ama Nietzsche müzisyen olmadı. O hiçliğin adamıydı. Ne kadar filoloji okusada, felsefeden vazgeçememiş, sürekli olarak felsefe kitapları okumuştur. Eve döndüğünde ise kiliseye gitmeyi reddetti. Kendi yolundan gitti ve hiçbir şeyin kendisini etkilemesine izin vermedi. İncancı yitirdiği için ailesiyle arası açıldı. Kızkardeşi Elizabeth'e yazdığı mektupta incancı neden kaybetiğinin nedenini şöyle açıklar;

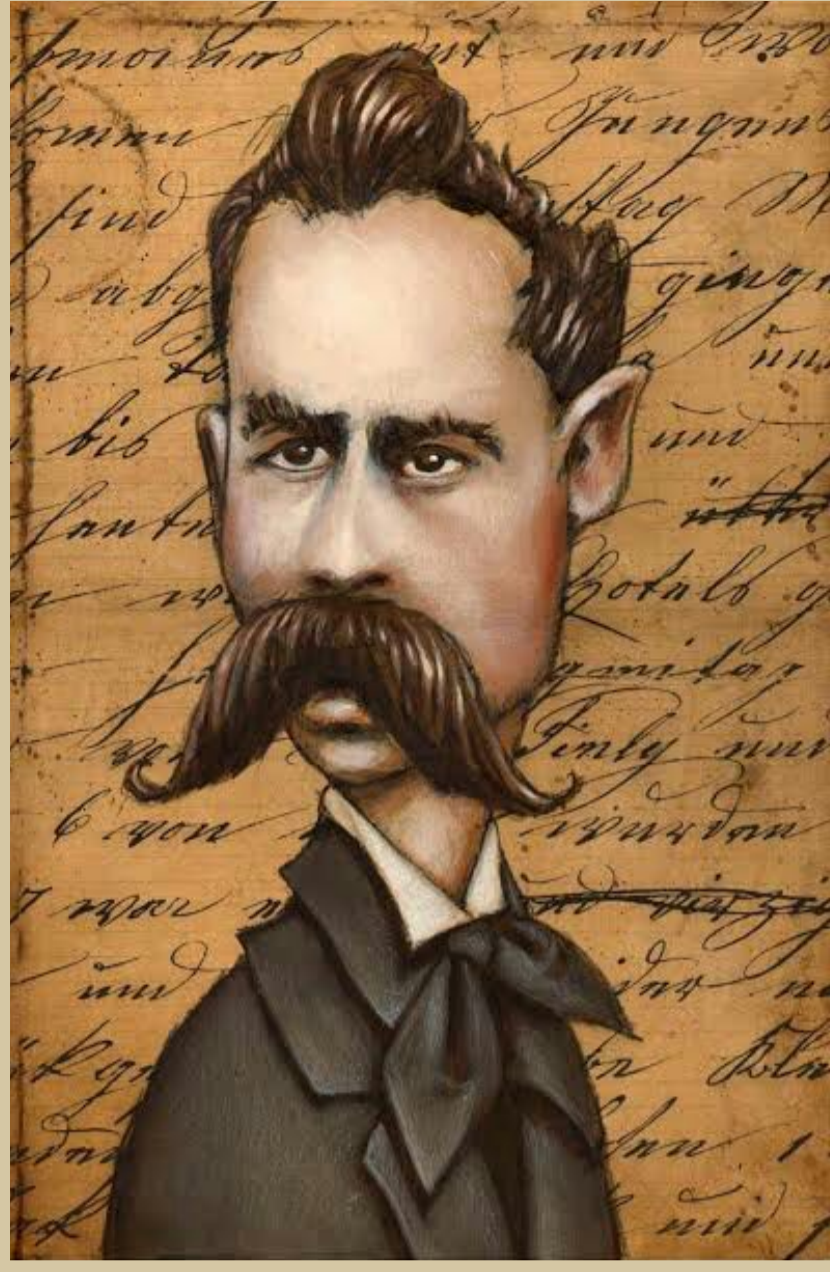
"Sevgili Elizabeth

Sana bu mektubu almış olduğumuz incancı gerçeğini açıklamak için yazıyorum. Gerçek kader hata yapmaz. Kader insanların hayallerini bulmak için umut ettiği şeylerden oluşur. Fakat o nesnel gerçeklik için gerekli olan şeyler elimizde mevcut değildir. Fikir ayrılıkları burada başlar. Beynindeki inanç ve mutlulukları yakalamak için kadere inanırsın. Fakat gerçeği bulmak istiyorsan onu araştırmalısın."

Aradığı sorunun cevabını 21 yaşında buldu. Girdiği bir kitapçada Schopenhauer'in ünlü eseri "İstem ve Tasarım olarak Dünya" ile tanıştı. Bu tanışmayı şu sözlerle açıklar; "Burada her satır vazgeçiş ve kabulleniş çılgıydı. Burada insan doğasını ürkünç gördüğüm bir aynaya baktım." Kendini Schopenhauer'cu olarak tanımlayacak olan Nietzsche daha sonra tamamen Schopenhauer'in görüşüne karşı çıkıp kendi felsefesini oluşturacak.

İsviçre'deki Basel Üniversitesi'nden klasik filoloji kürsüsünde profesör olmak üzere davet aldı. Yirmi dört yaşındaydı ve doktorası bile yoktu. Ancak ilerleyen zamanlarda filolojinin yetersizliğinden dolayı burada ders vermekten nefret etti. Nietzsche özgür kalmak için büyük bir istek duyuyordu. Bu nedenle üniversitedeki görevinden istifa etti.

Hayat koşulları ve sağlık sorunları onu yalnız bir adam olmaya itti. Hayatı boyunca şehir şehir gezerek sağlığına iyi gelecek iklimi aramıştır. Sağlık sorunları olmasına rağmen yazmaya devam etmiş, delirene kadar kalemni elinden bırakmamıştır. Kağıda döktüğü kelimeler büyüleyiciydi. Yalnız bir gezgin olarak ilk kitabını yayınladı. 1872'de "Müziğin Ruhundan Tragedya'nın Doğuşu"nu yazdı.

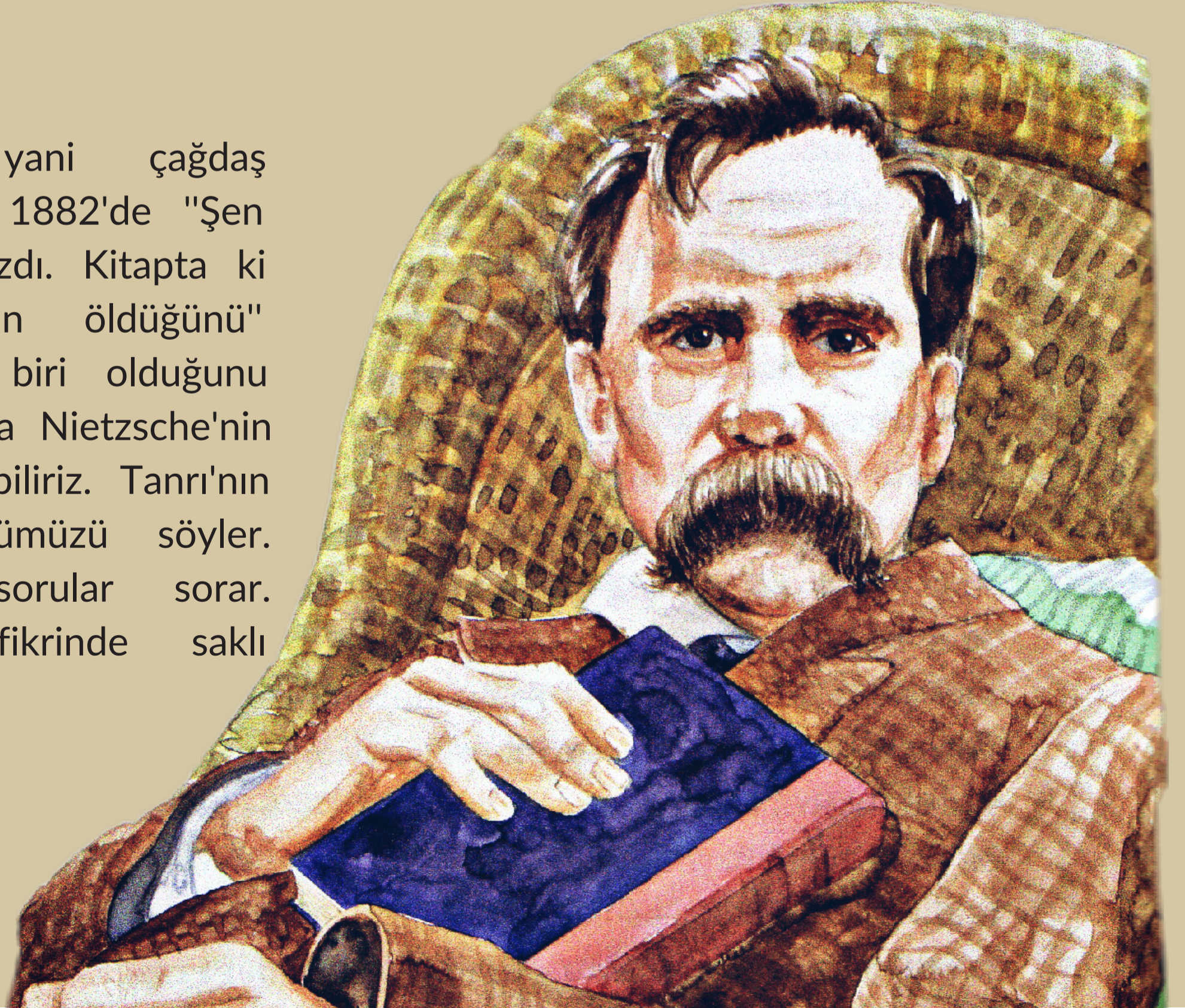
Geleneksel metafizik öğretileri ve Hristiyanlığı hiç çekinmeden sorguya çekip kimsenin el değdirmeye bile cesaret edemediği gizli kalmış şeyleri aydınlığa kavuşturmuştur. Nietzsche modernliğe ilk darbeyi vuran düşünür. Nihilist olmasına rağmen Avrupa'nın nihilizme dönmesiyle tekrar geri dönüşü olmayan bir çıkmaz yola gireceğini söyler. Nietzsche'ye göre nihilizm Batı düşüncesinin herhangi bir anında ortaya çıkan bir düşünme biçimi ya da birinin birine karşı savunduğu bir görüş, bir öğreti değildir.

Tarihsel bir devinimdir, tarihsel bir olaydır, özü itibariyle Batı tarihinin temel olayıdır. Yaşamış olduğu 19. yüzyıl Avrupa'sında insanın ve yaşamın anlamını kaybetmesi ve değersizleşmesi Nietzsche' de endişe uyandırmıştır. Nietzsche' nin tüm çabası, yaşama ve insana yitirdiği değerini yeniden kazandırmaktır. Bundan dolayı tüm değerleri yeniden değerlendirmenin gerekliliğine inanarak yeni yaşam olanaklarının izini sürmüştür.

Nietzsche çağa aykırı bir düşünürdür. Onu anlamadaki temel zorluk ise Nietzsche'nin felsefesinde bir bütünlük bulmanın zor olmasıdır. Nietzsche, felsefesini ağırlıklı olarak aforizmalar şeklinde kaleme almıştır. Bu konuyla ilgili olarak Derrida, niçin uzun soluklu bir Nietzsche incelemesi yapmamış olduğunu "Bir Nietzsche düşüncesini belirli bir düzenleme içinde toplamak ya da dengede tutmak bana gerçekten zor geldi." şeklinde belirtmiştir.

Onun gibi bir seyyah İsviçre dağlarında küçük bir köyü ziyaret etmesi gerektiğini söyledi. Ve Nietzsche bunu dinlediğinde kendi ruhani evini keşfetti. Buranın varlığı onun düşüncelerine ilham verecekti. Ara sıra düşüncelerini küçük bir deftere kaydetmek için derenin kenarında dururdu. Nietzsche yazılarını gizli bir şekilde, tanınmayan bir yazar olarak sürdürdü. Her kitabı ondan bir dost çalmıştı.

Bütün yollar Nietzsche'ye yani çağdaş düşünceye çıktığını söyleyebiliriz. 1882'de "Şen Bilim" anlamına gelen kitabını yazdı. Kitapta ki bir delinin ağzından "Tanrı'nın öldüğünü" yazması onun ne kadar aykırı biri olduğunu gösteriyordu. "Tanrı öldü" notuyla Nietzsche'nin neyi ifade ettiğini çok iyi anlayabiliriz. Tanrı'nın öldüğünü, onu bizim öldürdüğümüzü söyler. Tanrı'yla ilgili çok önemli sorular sorar. İnsanlığın geleceğinin Tanrı fikrinde saklı olduğunu düşünür.

" Tanrı öldü, onu biz öldürdük. Siz ve ben. Onun katilleri biziz, hepimiz. Peki nasıl yaptık bunu? Denizi nasıl boşaltabildik? Tüm ufku silebilmemiz için bize süngeri veren kim? Yeryüzünü bağlayan güneşin zincirini koparınca ne yaptık? O zincir şimdi nereye gidiyor? Biz kendimiz nereye gidiyoruz? Tüm güneşlerden uzağı mı? Durmadan düşmüyor muyuz? Bir yukarı, bir aşağı, bir sağa, sola, her yere düşmüyor muyuz? Hala bir yüksek ve alçak kavramı var mı? Sonsuz bir hiçlik içinde aylak aylak dolaşmıyor muyuz? Yüzümüzde boşluğun nefesine duyumsamıyor muyuz? Hava şimdi daha soğuk değil mi? Geceler gittikçe daha fazla karanlıklaşıyor mu? Tanrı öldü, onu öldüren biziz. Bizler katiller, nasıl avutacağız kendimizi? Dünya'nın şu güne kadar sahip olduğu güçlü şey bıçağımız altında kanıyor. Bizi bu kandan kim temizleyecek? Hangi su bu kanı temizler? "

Bunlar F. Nietzsche'nin iddali sözleriydi. Sözünü ettiği yayılan inançsızlık Avrupa'nın sonu olacaktı. Din inancının kaybolması insanın varlığını da anlamsızlaştıracaktı. Bu Nietzsche'nin hayatı boyunca uğraşacağı bir şeydi.

Nietzsche yazdığı " İyinin ve Kötünün Ötesinde" kitabını kendisi bile dehşet olarak tanımlıyordu. Hristiyanlığın asıl mantığının insan doğasına hakaret olduğunu ifade ediyordu. Temel hakaret ise ona göre köle ahlakıydı. Pek çok 19. yüzyıl entelektüeli değerleri koruyordu. Nietzsche için bu değerler tamamen korkunçtu.

Hristiyan ahlakı insanlığın geleceği için tehlikeli bir şeydi onun düşüncesinde. Ama hayran olduğu değerler sisteminde ise gücü yüceltiyor merhameti küçümsüyordu.

Nietzsche'nin zihni zaman gittikçe bulanık bir hal almaya başladı. Zihninin böyle bulanık hal almasının en önemli nedeni yalnızlığıydı. Kendini bir İtalya'da yürürken Tanrı gibi hissettiğinden bahsediyordu. Yazdığı mektuplar incelendiğinde kendini Deccal olarak tanımladığına şahit oluyoruz. Kaldığı evde çılgınlar gibi piyona çaldığını, bazen çıplak gezdiği konuşuluyordu.

3 Ocak 1889'da belki yürüyüş yapmak belki de postaneden mektuplarını almak için dışarı çıkmıştı. Bir arabacının atını kırbaçladığını gördüğünde kollarını atın boynuna sarıp ağladığında durum çarpıcı bir hal aldı. 2 gün boyunca bir divanda hareketsiz şekilde dinlendi. Ta ki son sözlerini mırıldayana kadar " Anne, ne aptalım."

Hayatı boyunca insan merhametini eleştiren biri olarak yaşadığı bu son durum büyük bir acıma isteğiydi. Bir hafta sonra akıl hastanesine kapatıldı. İleri yeti yitimi teşhisi kondu. Nietzsche'nin akli dengesi bir daha düzelmedi. 44 yaşındayken bir dehanın zihni darmadağan olmuştu. Ölümüne kadar hiçbir şey yazmayacaktı.

Nietzsche'nin kardeşine söylediği sözler oldukça ilginç; "Kimse benim cenazeme katılmasın. Gürültü yapmasın. Kimsenin nutuk çekerek yalan söylemesine tahammül edemem. Hiç olmazsa beni öldüğümde rahat bırakın."

Nietzsche için güç istenci sıradışı olanı aramaktı. Kendi fikrinde ki kusurları farketmiş olmalı ki son yazdıklarını yayınlamamıştı. Kendiyle çeliştiğini anlamıştı. Ama bıraktığı çalışma yayınlandı. Ve büyük sorunlara neden oldu. Nietzsche öldüğünde kızkardeşi kitabı yayınlamıştı. Ve abisini kahraman olarak gören Elizabeth bir nazi destekçisiydi. 1904'te Elizabeth Hitler'e abisinin bastonunu hediye etti. 1934'te nazi destekçileri liderlerini dinlemek için toplandığında Nietzsche'nin düşüncelerini çoktan sahiplenmişlerdi. Buna iradenin gücü demişlerdi. Devlet en güçlülerin iradesini kullanırken zayıfları kurban edecekti. Nietzsche'nin fikirleri nazilerin düşünceleriyle sonsuz bağlarla bağlanmış gibiydi. Ama Nietzsche bugünleri görseydi dehşete düşerdi. Onun üstün ırkı insanın sahip olduğu güç istenciydi. Nazilerin Nietzsche'si ise çirkin bir varlıktı.

Nietzsche'nin en büyük saflığı düşüncelerinin kötüye kullanamayacağını düşünmesiydi. Kötülüğün en sevdiği şey ise boşlukları doldurmaktı.

Nietzsche'nin bizlere kattığı en büyük değer; insanın kendi yolunda gitmesini, en azından bu uğurda mücadele edecek gücü kendinde bulmasıdır.

Hatice Hamarat Nietzsche Ağladığımda

'O koca adam boynuma sarılıp gözyaşları içinde kendini yere bıraktı. Merhametin acıyı yendiği bir anda, her şey yeniden başlayacaktı belki de.

Ne bileyim, hayat daha güzel olacaktı belki.

Belki o deli olmanın ve deliliğe biçilmiş rahatlığın tadını çıkaracaktı.

Belki de ben, at olmaya devam edecektim; Üstelik kırbaçlanmadan..'

Zaman koridorunun arasından onun olduğu odaya doğru giderken ne ile karşılaşacağımdan emin değildim. Onu öldürmeyen şey gerçekten onu güçlendirmiş miydi? Yoksa felsefesinin gazabına uğrayarak, her şeyi fazlaca anlamamanın bir hastalık olduğunu söyleyen, kendisinin tabirine göre onun idolü ve bir şeyler öğrenebileceği tek kişi olan antipsikopat gözlemci Dostoyevski 'nin yolundan mı ilerleyecekti?

Odanın penceresine başını yaslamıştı. 'Kendi alevlerinizde yanmaya hazır olmalısınız. Önce kül olmadan kendinizi nasıl yenileyebilirsiniz.' Dediğini duyar gibiydim. O, her şeyi bırakıp yanıp kül olmuş üstelik küllerinden onurlu bir adam daha yaratmıştı. Parmak uçlarıyla buğulu cama bir at resmi çiziyordu.

-At mı o?

-Hayır acı, acının ta kendisi.

Annesinin isteğiyle tedavi edilmeye çalışılan bu adam deli falan değildi yalnızca fazlaca yaşamış, anlamış ve yaşamın kasıtlı tutulmasından, kaçınılmaz tesadüfi oyunlardan bıkmıştı. İnsanın yüzünün yüzüzlüğüne dayandığını çok iyi biliyordu. Ben ona nasıl olduğunu ve nasıl hissettiğini sormak istemişim ancak bana yanılgılarından, felsefesini dayandırmak istediği ve inançla bağlandığı Wilhelm Richard Wagner ve onun müziğinden, kız kardeşinden, henüz o çok küçükken kör olan ve ölen babasından söz ediyordu.

'Tanrı öldü' diyerek oluşturduğu felsefesinin temel taşlarında, acının ivedilikle çekilmesi gerektiği vardı. Hayat acıya tahammül edebilme kabiliyetiydi.

Zaman koridorundan bana doğru yaklaşan ayakkabı sesine odaklandım ve ona bakmaya devam ettim sesler kesilmişti.

-Peki ya Salome?

Gözlerimin ta içine bakıyor ve orada bir şeyleri eriteceğinden korkuyordum. Volkanı andıran bir çift göz. Ancak bir Zerdüşt bu denli güçlü ve yıkılmış bakabilirdi. Birden fazla duygunun yansıdığı gözlere Salome'nin neden olumsuz cevap verdiğini anlamamıştım.

-O da öldü.

Ufalan bir sesle söylemişti bunu.

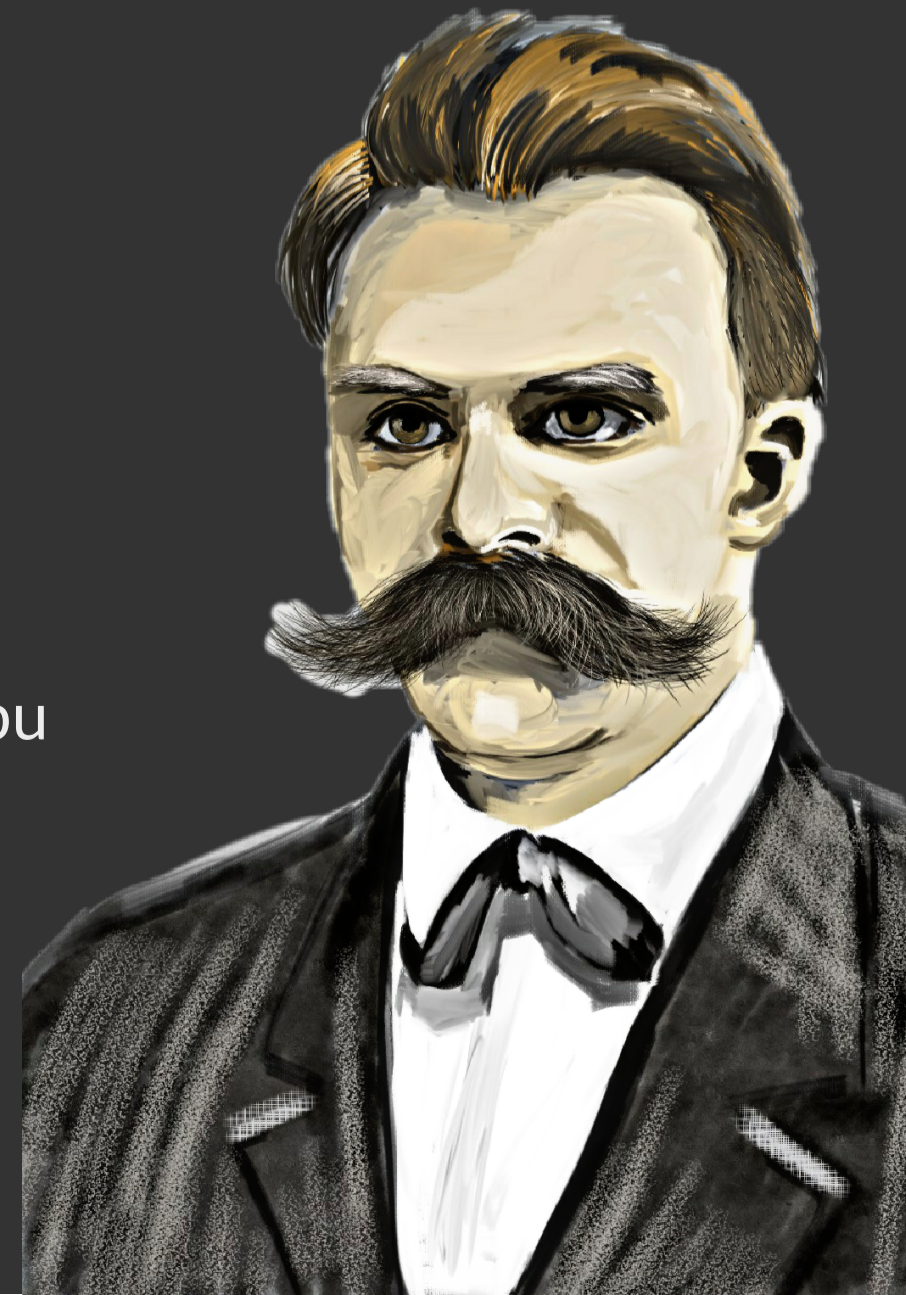
Zerdüşt dağlardan köye inerek, köylüleri artık tanrının öldüğüne inandırmaya çalışmıştı. Şimdi de beni Salome'nin öldüğüne inandırmaya çalışıyordu.

-Beni hatırladın mı? Beni...

Sözümü keserek devam etti.

-Tabi ki hatırladım. Sen Overbeck'sin. Turin'den beni sen aldın ve bu lanet odaya tıktın, şu kitap işi nasıl gidiyor, delice ha!

-Elisabet, kitabında değişiklikler yapmıştı ve ben farkına vararak değişiklikleri kaldırdım sorunu çözdük. Onun eklediği yerleri çıkartarak yeniden basımını sağladık artık Yahudi düşmanı olarak bilinmeyeceksin. Artık...

- Artık ne? Huzur içinde delirebilirsin Nietzsche mi?

Dolu dolu bir kahkaha eşlik etti cümlesine.

Ben de istemeden gülmüştüm. Yüzü bir anda asıldı bu zamana kadar yaşamış en dahi adamlardan birinin delirişine tanık olmakla lanetlenmiş gibi hissediyor ve müthiş bir hüzün duyuyordum içimde.

Az önce pencere camına çizdiği atın üzerinden geçti, küçük parmağını ustaca hareket ettiriyordu. Sırtı bana dönük olduğundan yüzündeki ifadeyi çözemiyordum ancak tahminlerimde genelde yanılmazdım. Acı duyuyordu. Büyük ve korkunç bir acı. Yaşama ait, insana ait olan bir acı. Sırtını dönmedi ancak konuşmaya başladı;

' İnsanların tarih boyunca farkına vardıkları aşılmaz zorunluluk, bu zorunluluğun ne aşılmaz ne de zorunlu olduğudur Overbeck... Yüzünü bana dönerek devam etti.

- ADI-SOYADI: FRIEDRICH NIETZSCHE

- IRKI: YOK

- CİNSİYETİ: YOK

- YAŞI: YOK

- ÖLÜM YAŞI: YOK

Eylem ve vicdan genellikle uyuşmaz . Eylem, ağaçtan ham meyveleri toplamak isterken, vicdan, onları gereğinden çok olgunlaşmaya bırakır, ta ki yere dökülüp ezilinceye kadar.' Hiddetle adımı sordu.

-Şimdi söyle, adın ne?

Kekeleyiştim. – Overbeeeeck.

- Adın ne insan?

- Adım yok.

- Peki ya ırkın?

- İrkim yok ve yaşımda.

Sakinleşmişti. Duraksayarak odanın ortasına yürüdü yanıma oturdu ve hastalıklara direnen ellerini gösterdi.

-Tekrar soruyorum adın ne?

Sesi bir çocuğun sesinin naifliğindeydi.

Hayattan bir şey öğrendiysem işte bu andan öğrenmiştim. Ben, Overbeck, hayatımın en büyük dersini almak üzereydim. Ellerine bakarak cevap verdim. Onlara dokundum, buz gibiydi, tıpkı hastane odaları gibi.

- Adım yok... Ben yalnızca bir atım sevgili Nietzsche.

(Franz Overbeck, 1837 Petersburg doğumlu bir teologdur. Kendisi profesör ünvanına sahiptir ve Nietzsche'nin en yakın arkadaşlarından biridir. Kendisi yazar hakkında ölümünden sonra da pek çok kitap yazmıştır. Dönemin önde gelen teologlarından olan Overbeck' e sevgilerle.)

Röportaj

Küçük General | Turan Dağlı

İlk olarak, biraz kendinizden bahseder misiniz? Turan Dağlı kimdir, yazmak dışında başka bir işi var mıdır?

İzmir'de, bir meslek lisesinde felsefe öğretmeni olarak çalışıyorum. Çoğu zaman film izler, kitap okurum. Yazıya sıra ancak gece yarısından sonra gelir. O da tembelliği bırakabilirsem tabii. Yazmaktan zevk aldığımı söyleyemem fakat eserin bitmiş halini elimde tutmanın hayali tüm bu eziyete değer diyebilirim.

Üçüncü kitabınız olan " Küçük General'in" yol öyküsünden, gelişim sürecinden biraz bahsedebilir misiniz?

İki yıl sürdü yazım süreci. Dedalus Kitap'ın yayın yönetmeni ve kitabın da asıl editörü olan Sedat Demir'in çok desteğini gördüm. Epey titiz çalıştık. Ortaya rafine bir şey çıktı kanımca. Zaten kitap daha fikir aşamasındayken Dedalus Kitap'ın yayım programına alınmıştı bile. Açıkçası Sedat'ın kalemime olan güveni, benim de şevkle yazmama sebep oldu. Sonuç güzel oldu diye düşünüyorum.

"Küçük General" için, ilk bakışta, politik bir roman demek mümkün. Etrafımıza şöyle bir baktığımızda ve sizin de kitabın girişinde belirttiğiniz gibi "Çalışma hayatım boyunca karşıma çıkmış olan apoletsiz generallere cevabımdır." şeklindeki karşı duruşunuzla, "Küçük General" için, evde, sokakta, işte, okulda, kısacası yaşamın her alanında etrafımızı sarmış olan faşizme ışık tutan bir eserdir, diyebilir miyiz?

Faşizm, biraz daha açmak gerekirse, yok sayma, ötekileştirme, dışlama ve tüm bunları şiddet eğilimiyle sürdürme arzusu, sosyo-kültürel koşulların bir ürünüdür. Kötülüğün, insanın özüne ait bir şey olduğunu düşünmüyorum. Kötülük, öğrenilmiş bir sapmadır. Ayrımcılık ve her türden şiddet, bir tezahür olarak, her toplumda az ya da çok bulunan bir hastalıktır. Ben yerel bir unsurdan hareketle, evrensel bir olguya işaret etmeye çalıştım bu romanla.

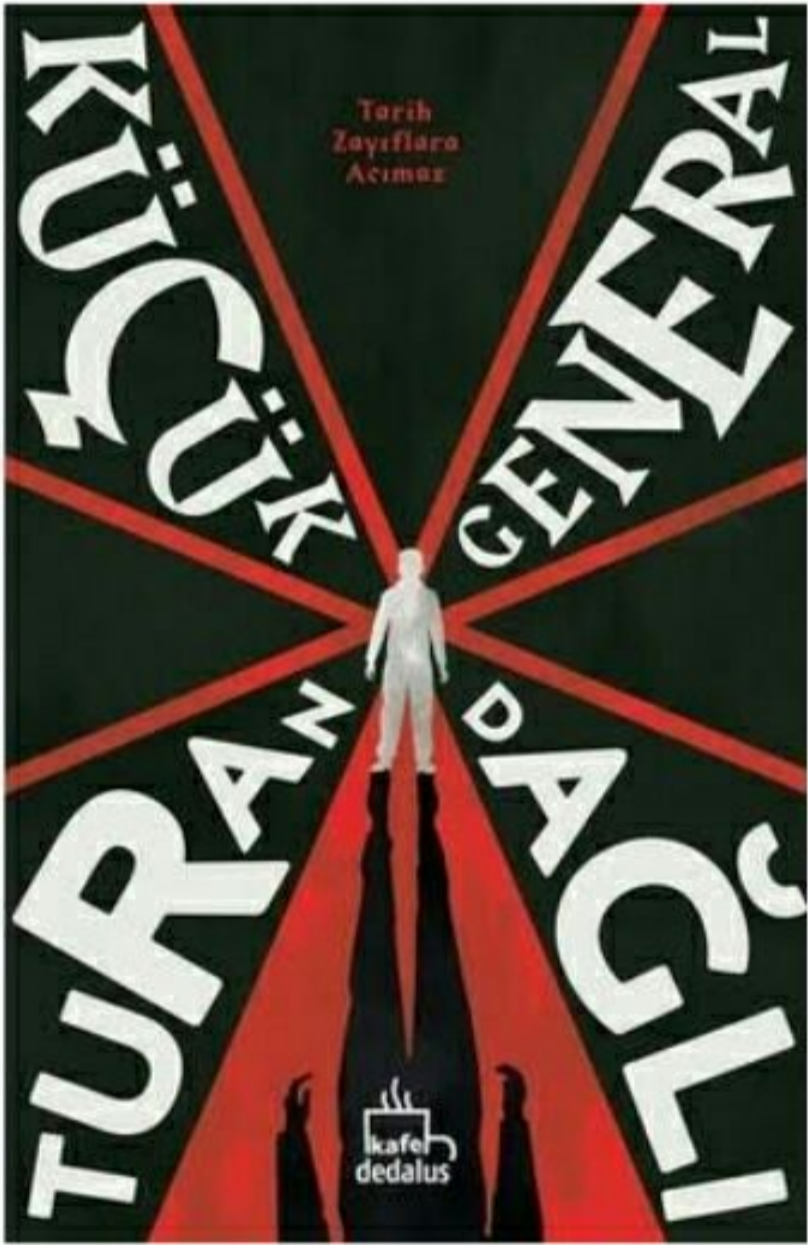
Sanat/edebiyat, istemediğimiz, yapamayacağımız, yaparsak bizi yaralayacak dayatmalara karşı durma konusunda yeni yollar açabilir mi sizce?

Edebiyat gerçekten daha gerçektir der büyük ustalar. O halde gerçeğin kudret helvasını neden çorak arazilerde arayalım ki? Fakat bu demek değildir ki estetiğin saf hazzına gömülüp olan bitene tümüyle gözümüzü kapatalım. Edebiyat bir araç olmasa da, can suyunu aldığı yerden beslenir ve günü geldiğinde o toprağa meyvesini de sunar. Halklaşan sanat, halk kuyrukçuluğu yapan değil, ona ışık tutandır diye düşünüyorum. Ama estetik bilinçten ödün vermeden, yaptığı şeyin güzelin keşfi olduğunu unutmadan.

Ana karakter, her detayı sorup didikleyen, bağınaz, ırkçı, şiddet eğilimli bir çocuk olarak çıkıyor karşımıza. Evlat olsa sevilmez türde [≡] kuşlara eziyet eden, ağaçlara, güneşe, akvaryumdaki balıklara, duvarda asılı duran portreye vs... emirler yağdıran, yer yer kafa tutan, hatta kafa tutmakla kalmayıp eziyet de eden, içinde hiçbir iyiliği barındırmayan, yani varsa da ben göremedim [≡] tam bir patolojik vaka denebilir. Bir çok ruhsal rahatsızlığa da sahip bir karakter bu. Sizi bu karakteri yazmaya iten şey ne oldu?

Elbette her gün karşıma çıkan tonla insandan. O kadar çoklar ki. Önceki sorulardan birinde de ifade ettiğiniz gibi, onlar her yerde. Oysa bu ülke insanının nefrete değil, sevgiye ve kardeşliğe ihtiyacı var. En büyük hayallerimden biri, bir gün okullarda Vicdan ve Empati adında bir dersin okutulmasıdır. Hatta o dersin kitabı için katkı sunanlardan biri de ben olmak isterdim. O zaman belki Küçük General gibilerin sayısı da hızla azalırdı.

Peki “Küçük Genarel” in anlaşılmaya ihtiyacı var mı? Yeterince anlaşıldığını düşünüyor musunuz?

Karakter açısından bakarsak, zaten anlaşılmadığını düşünüyor ve bu kadar öfkeli olmasının da sebebi bu. Kendince haklı olsa da, çağa uygun değil tutum ve tavırları. İnsani değerleri de yok sayan bir vandallık peşinde. Romanın ana fikrinin anlaşılması meselesine gelince, evet, tam tersi yönden anlayanlar da oldu. Bu da sanırım ironiye yabancılıktan kaynaklanıyor. Yine de okura bırakmak lazım galiba. Nasıl anlamak isterse öyle anlar. Nihayetinde edebi bir metin yazardan çıktıktan sonra kendi yolunda yürümeye devam eder. Nereye varacağını da kimse bilemez.

Aslında Küçük General gündelik yaşamda görmek istemediğimiz, arka planda tuttuğumuz, yüzleşmek istemediğimiz birçok konuyu da değiniyor. Bunların yanı sıra Fahrenheit 451'e, Otomatik Portakal'a, Ceza Sömürgesi'ne, Böyle Buyurdu Zerdüş't'e, Küçük Prens'e, Mao ve Jung'un Kırmızı Defteri'ne ve nice yapıta da göndermelerde bulunuyor. “Küçük General”e ironik bir şekilde yaklaşılsa da, okur kaçmak istediği detaylarla yüz yüze kalıyor. Bu durumun okuru yoracağını düşündünüz mü?

Bu tür göndermeler, alt metne inmek isteyen okurlar için bir rehber sadece ama isteyen o metinlere dönüp bakmadan da romandan keyif alabilir, mesajı alabilir. Zaten romanın dili ağıdalı değil ve görsel yönü ağır basan bir metin. Yorucu olduğunu düşünmüyorum. Aksine, çoğu okur tek oturuşta bitirdiğini söylüyor. Ama eğer ahlaki bir yüzleşmeden söz ediyorsanız, evet, o zor işte. Herkesin katlanabileceği bir şey değil. Nitekim hepimiz içimizde bir yerlerde o faşizmi az çok taşıyoruz. Herkesin ötekileştirdiği birileri var galiba.

Küçük General üçüncü kitabınız. Bir yazar olarak geriye dönüp yazdıklarınıza bakınca, şunu da şöyle yapsaydım dediğiniz bir şey oldu mu?

Bir Çift Küpe Çiçeği” isimli öykü kitabımın kapağını ilk kez gören biri, kim bilir neler hayal ederken, sayfaları çevirince bambaşka öykülerle karşılaşılıyor. O kapak o kitaba hiç gitmedi. Orada bir hata yaptık. Kapak çiçekli böcekli ama öyküler son derece sert. İlk romanım “Kuzgunkara” için de şunu söyleyebilirim, tekrar geri dönsem, yeniden yazmaya çalışsam, acaba tek kelimesine dokunabilir miydim diye soruyorum bazen kendime. Sanırım cevabım hayır olurdu. Yine de zor bir kitap ve çok anlaşılmadı. Durum böyle diye de ne kendimi, ne de okurları suçlamaya hakkım yok. Herhalde zamanla. Zamanla bu roman daha iyi anlaşılacaktır. En büyük hayalim, bir gün Kuzgunkara kadar harika bir roman yazabilmektir desem, fazla mı abartmış olurum? Bunu da çok düşündüm ama değil. O her zaman benim başyapıtım olarak kalacak.

Yazarken belli bir teknik gözetiyor musunuz?

Edebi verim, belli bir birikimin ve tecrübenin ürünüdür. Okuduklarınız ve öğrendikleriniz, yazdıklarınız ve yazmadıklarınız, yüzlerce kez yazıp, her seferinde acımasızca sildikleriniz bu yolculukta yönünüzü tayin eder. Elbette farkında olmadan bazı teknikleri kullanırsınız ama bunu çok bilinçli yapmaya kalkarsanız metnin ruhunu öldürürsünüz.

Edebiyatı, romanı bir zırh olarak gördüğünüz oluyor mu?

Zaman zaman. Kaçmak, nefes almak, kendi dünyama gömülmek, dış dünyada bulamadığım mutluluğa ermek için edebiyat bulunmaz bir fırsat. Bunu kullanıyorum ama dediğim gibi yazma süreci benim için çok sancılıdır.

Bir gün kurgu olmayan bir şey yazmayı düşünüyor musunuz? Ülke gündemindeki olaylarla ilgili kaleme almak istediğiniz şeyler oluyor mu?

Felsefi metinler için kendime on yıllık bir yol planı hazırladım. Onlara da sıra gelecek. Özellikle aşk. Aşka çok kafa yoruyorum. Bugüne dek aşk üzerine yazılmış en etkileyici kitabın yazarı olmak bir başka büyük hayalim.

Hayatınızın bir haftasını roman kahramanı olarak geçirme şansınız olsa, kim olmak isterdiniz? Neden?

İlkel benliğim Raskolnikof ol da, ne kadar asalak, sahtekâr, yalancı varsa ortadan kaldır diyor ama sonra süper egom saçmalama, onlar da insan, hem onları bu hale düşüren sosyal koşullardır deyip beni durduruyor. İyi ki de durduruyor. Ben de onları romanlarımda cezalandırıyorum. Meursault olduğum, Gregor Samsa olduğum, Prens Mikin olduğum zamanlar da oldu ama dikiş tutturamadım. En iyisi böyle tehlikeli oyunlara hiç girişmemek. Kendim olmaktan her zaman memnun olmasam da, eh, az çok kendime katlanmayı öğrenebildiğime göre, sanırım Turan Dağlı olmaktan şimdilik bahtiyarım diyebilirim.

Hüseyin Erinç

Neden,bütün ordusunu toplamış gibi
Toz,duman ve gri küllerle kaplı gökyüzü?
Bir yerlerde savaş mı oluyor,ne oluyor?
Azgın atların haykırıları mı bu duyduğum,
Yoksa masumların çığılı mı zulümle yok olan?

Zamanın sonuna kadar bitmeyecek mi
dualarımız?

Tüm evreni kaplamıyor muydu
dileklerimiz,nidalarımız?

Of,Allahım hiç gitmeyecek mi bu eller?

Göğe açılanlar ve mazlumun boğazındakiler.
Fırat'ın suyu ve Niagara ne zamandır akıyor
bilmem.

Fazla mıdır acaba gözlerimizdekinden?

Nereye,nerelere koşuşturuyor bu insanlar?

Allı pullu,karnı tok - gözü pek.

Her şeyleri tamam da,bitmiyor aceleleri.

Yüzlerinden gözleri mi silinmiş,

Kafalarından kulakları,yüreğinden hisleri?

Çimentodan betonlarla yıkılmış başına
hayalleri,

Tutunmuş korkudan sımsıkı pelüş oyuncuğına

Tir tir titrerken o çetir ayazda

Boşuna mı yükseliyor kiliselerden church
organ,

Camilerden ayet ayet dua sesleri?

Boşuna mı Veysel'in türküleri,

Say Fazıl'ın Black Earth dinletileri?

Oratoryolarda Nazım, Üç Selvi.

Daha kaç zaman haykırarak atlar?

Patlayacak bombalar,gürleyecek uçaklar?

Sabır üstüne sabır,kalmadı çatlamadık taş

Bitsin,yok olsun gitsin diyoruz da,

Yoksa,sadece mazlumların çığılıkları mı

Zulümle yok olan?

Demet Taşcıoğlu

Bir Mayıs Sabahında

Bir bakarsın güneş doğmuş,
Bir bakarsın çiçek açmış,
Bir bakarsın bahar gelmiş,
Bir mayıs sabahıyla.

Gül kokusu dağılmış,
Bir kelebek uçuşmuş,
Neşe yeniden doğmuş,
Bir mayıs sabahıyla.

Güzel bir masal okunmuş,
Gizli çocuk bahçesinde,
Belki küçük kalplerde,
Bu mayıs sabahında.

Kastabala'da Estetik İhtimaller

Necmi Karkın

*“Ben ki Kastabala'nın nazlı Arzelasını
Düşünde töz var dediğim gecenin
olmazlarında ağlar sanırdım.”*

Kastabala, bugünkü Çukurova adıyla bilinen Kilikya ovasında kurulmuş bir Roma kentidir. Pyramos (Ceyhan) ırmağı kenarında kurulmuş bu kent, Toros ve Amanos dağlarıyla çevrilidir. Kent, kuzey Suriye ve Kilikya gibi kültürel bölgelerin kesişme noktasında kurulmuştur kuzeyde birbirine bağlanan ticaret yollarının tam ortasında güney ve doğudan batıya, onu jeopolitik açıdan önemli olan konumu sahiptir. Kastabala, antik dini ve ekonomik merkezi mütevazı olan bir yerleşim olduğunu göstermiştir. Roma imparatorluk döneminde kentin belirli bir ağırlığının oluşu ve sonradan güçlenen Tarihsel faktörler yerleşim modellerini ve kentleşme adına önemli referanslar içerdiği görülmektedir. Kastabala'nın kentsel gelişimi yüzyıllar içerse de ve kentsel gelişimini etkileyen faktörlerle birlikte sosyo-ekonomik fenomenler ve kültür politikalar kentleşme sürecini yansıtmaktadır. Kentin sütunlarla süslenmiş olması ticari ve sosyal toplantı alanı oluşturuldu bina veya binalara daha estetik ve anıtsal bir görünüm kazandırmakla birlikte anıtsal yapılar önemini korumuştur Hierapolis Kastabala, pyramos nehrinin kıvrıla kıvrıla devindiği al yeşil ovoidan yükselerek Ortaçağ kalesi görünümünde Perasia'nın kentidir. Kentin girişi, kenger yaprağı motifiyle işlemeli (korinthos uslubu), Perasia'nın onuruna dikilmiş elli iki sütundan oluşan caddeyle başlamaktadır

Antikçağda Kastabala'nın (Osmaniye ili sınırları içerisinde) bereketli bir ova üzerinde kurulu olması, birçok medeniyete kültür, estetik anlayış ve bereket için referans olmasını sağlamıştır. Bu çalışma, Kültürel belleğin, geleceğe taşımak istediğimiz imgelerini, güncele taşıyarak hatırlatma gereksinimi olduğunu göstermektedir. Ve Kastabala'nın, kültürel miras bağlamında ortada duran varlığını estetik nedenler, mazeretler, ihtimaller ve tercihlerle açıklamaya yönelmek.

Zaman süreci şunu gösteriyor ki Kastabala'nın , Bir kent olarak Anadolu uygarlığının bir parçası olarak, ayrıntılı özetlerini zamansal görevle taşıdığı düşünerek söylemekte tereddüt etmiyoruz. Aslında bunu gerekçe göstererek coğrafya anlamında kendi kültürel estetiğinin söylemlerini hazırlayacak olan sözler, taşların üzerine yazılalı yüzyıllar oldu. Dikkat çekmeye hazır hale geldiğimiz durum, terk edilmiş olmanın ruhumuzdaki yansımalarıydı bir anlamda. Yalnızlığını önceden gören bir kentin adıydı Kastabala. Estetik ihtimalleri olan antik bir kentin tragediyalarını güncel olandan sonraya ertelemek

Aklımıza şöyle bir imgesel yoğunluk gelebilir;

Bizler “Kastabala döneminde tragedya hikâyelerini yazarlarla aynı yazgıları paylaşıyor olmamız, bir kelebeğin içgüdülerindeki yazgılarla eşittir” sonucuyla ilgilenirken içgüdüsel olarak şekillenen tüm insan davranışlarının geleneksel olarak devam eden kültürel hayatımızın estetik boyutlarını hatırlatmayı sağlamaktadır.

Kastabala topraklarında doğmuş ve henüz on yedi yaşında olan Beril'in "Kelebeklerin Tragedyası" adını verdiği çalışması (Görsel.1) bunun en doğal yansımasıdır. Kelebeklerin devinimin görünürlüğü, dışavurumsal etkilerle örtüşerek, rahatlama yoğunluğuna doğru lirik çağrışımlar taşımaktadır. Bu antropolojik değerler ile sanatsal eğilimlere bağlanabilir. Özellikle bu çalışmanın organik doğanın parçası oluşu, güzellik deneyimine ve içsel değerlerinde kendimizi bulmak için yeterlidir.

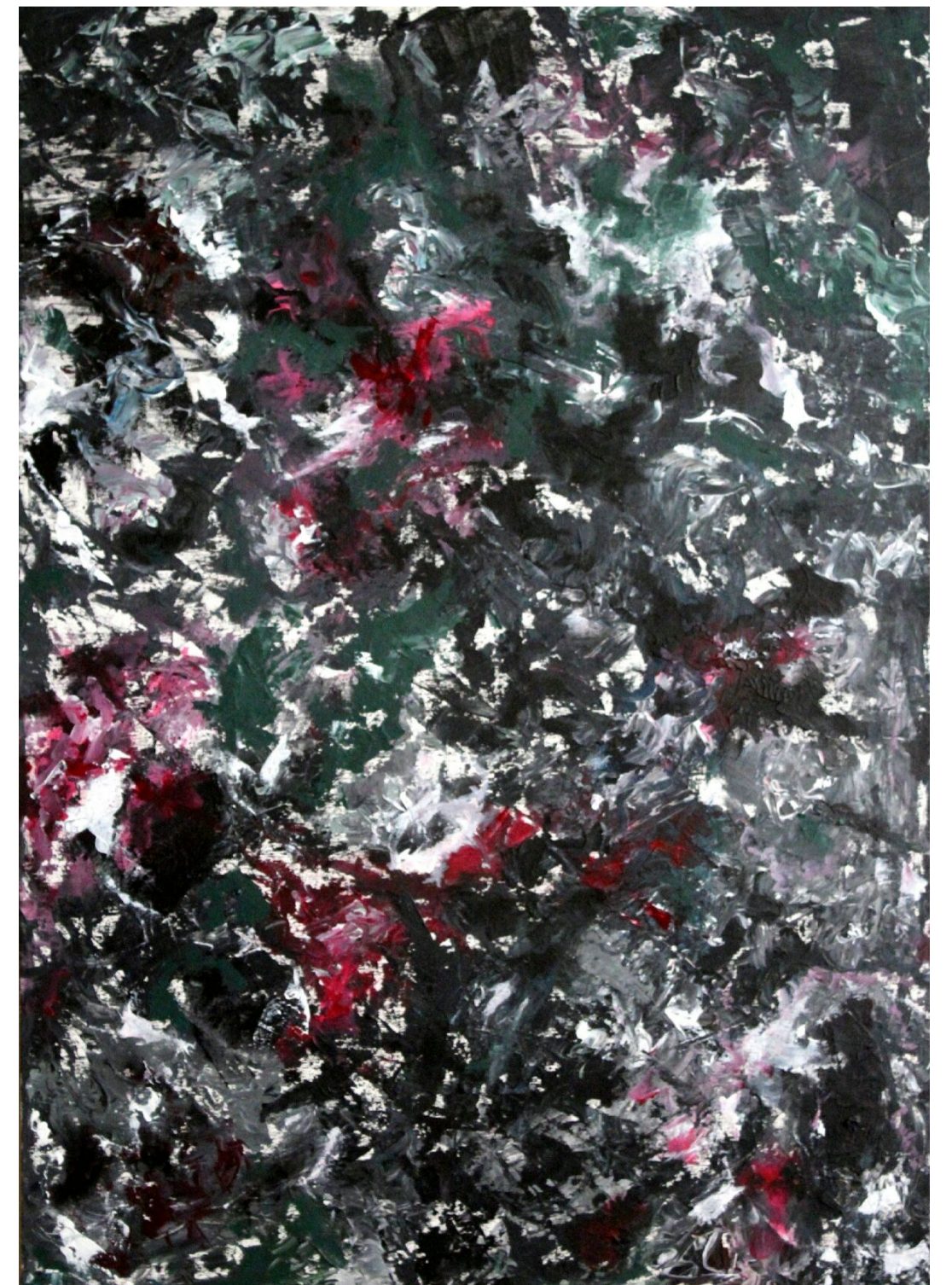
Görsel-1, Beril Karkın, "Kelebekler Tragedyası",
Tuval üzeri akrilik, 50x70 cm , 2017

Kendisini sanatın, kültürel işlevi içinde gören Beril ; Çağın geride bıraktığı kültürel belleği yeniden yaşamak isteyecek ve Kültürel bilinç duygusunu önemseyip antik yapıların büyüsunü uygarlığın yitip giden imgeleri kendi kalıntılarına terk etmeyecektir.

Estetik insanın bilinç ve yetisinin nesnesi olarak oluşturması sonrasında yorumladığı olgudur. Türsel varlıklarının içinde kendi algı ve duyumsamasını dışavurma ihtiyacı duyan insanın gerçekleştirdiği sanatın üretimi toplumsal koşullar içinde belirlenir. Sanatsal yaratım ve gelişme birden çok halkın ortak çıkar ve ideallerini kapsamlı olarak toplumsal etkene bağlı olmasıdır. Bu aynı zamanda insanlığın içgüdüsel tavırlarının temel benzerliklerinin anlatımı olarak nesnel biçimde ortaya çıkar. Sanatın varlığı ve izleyeceği yön, bireyselden çok kolektif görünerek, toplumsal mesajın taşıyıcısı olarak belirlenmiştir. Kastabala da yaşamış taş yontucular, tragedya sanatçıları ve günümüz sanatçıları arasında farklı dönemlerde yaşanmış olsalar da estetik deneyimlerin görsel ve imgesel olarak kalıcılığını içgüdüsel bağlamda görmeye davet etmektedir. Bunları yorumlamanın konuya yeniden dönmek olduğunu söylemek zor değil. Başlangıçla mümkün olan deneyimlere hissedilebilir açıklık getirmek üzere yeniden hatırlatmak sanırım özel bir yoğunluk sonucu getirmiştir. Bu bizim günlük hayatımızı daha kapsamlı bir anlamda estetik bir karaktere sahip olmasının potansiyel açıklanabilir oluşudur.

Kastabala'da Estetik ihtimaller, benim düşünceme göre beğeni ve güzellik değerlerinin daha önce içgüdüsel olarak ele alınmayan noktalarını, yeniden konuşulmaya ve gözden geçirilmesi bakımından daha anlamlıydı. Yine Dutton', "yazının ve sonrasında görüntü ve ses kaydının icadından sonra, çoktan ölmüş adamların ve kadınların yarattığı eserlerden zevk almamız mümkün oldu" (Dutton, 268: 2017) dediği ciddi içerikler gibi günümüzde Estetik süreçlerin ve yargıların somut doğasında yer alan apsislerle karşılaşmaktayız.

Her daim birçok yönden, estetik yaşamı işaret eden birçok içgüdüsel neden varken, sadece çağımızın estetiğinden konuşmak, kelebeklerin tragedyası değil midir? Kültürel hatırlama ile modernist süreç sonrası gözden düşmüşlüğün kültürel estetik konularına geri döndük. Benim düşünceme göre kültürel varlıkların estetik gelenekleri, yeniden konuşulmaya ve gözden geçirilmesi daha anlamlıydı. Herhangi bir filozofu ve sanatçıyı referans almadan, Kastabala kökenli estetik yansımaların önemini güncelleştirmek istenciydi.

Kültürel estetik bağlamında etkileyen olguları da taşıyordu. Anadolu'da yer alan değerler antolojisinde estetik anlam yüklü nesnelere buna bağlı olan inançların yorumsal önemi ile birlikte, Estetik süreçlerin ve Estetik yargıların somut doğasında yer alan apsislerle karşılaştık. Kültürel estetik gelenekler, sembolik yapılar ve deneyimler arasında kurucu bir yapı olarak kendini oluşturmaktadır. Estetik oluşumlar olarak gündelik hayatın anlayış hassasiyetlerine uygun olarak kültürün estetik bir tutumudur. Bunların Varoluşu, sürekli özsel sembolik süreçler olarak Estetik ile eşitlenir. İnsanoğlunun içinde var olduğu tüm estetik birlikleri sağlayan geleneksel örneklendirmelerdir. Bununla birlikte, Üretildikleri etnolojik dünyaları Estetik süreçler dahilinde kültürle birlikte içselleştirilmesinde tezahür eder. Bu nedenle, performans anlayışını sergileyen katılımcıların yansıtıcı insan bilinci, bu uygulamayı geleneksel olarak davranıştan ayırmaz. Tanık olunması veya katılımcı olmak gibi öncelikli ortak bilinç içeriğinde ve olarak karşılıklı üretimdir. ayrıca gösteri için bir bağlam içerisinde yöresel müzik, geleneksel yansımalar, drama ve sözlü diyalog için davul formları ritüel projenin gerçeklerini oluşturmak için yeterlidir. Örnekte kültürel anlam içerisinde bir daire içinde ortak ruha sahip olarak yorumlanabilir Bunun yanı sıra performansa katılanların önemini ve deneyim koşullarını yeniden oluşturulmasının kültürel sürekliliğe duyarlı olduğunu olduklarını ifade etmektedir. Günlük yaşamın kültürel varyasyonları içerisine yerleşen olguların, duygusal ve kültürel boyutlarını ayıramazlık olduğunu orada belirler. Günlük performansların kökünde var olan praxis, tekrarı sağlayan belleğin mutlaka belirleyicisidir. Bu nedenle günlük yaşamın boyutlarıyla uyumlu hale gelen toplumsal denge, varoluşu Geleneksel nedenlerle geliştiren önemli birçok pratiğin egosu, paradoksu, uyuşmazlığı ve eleştirenleri yoktur. Çünkü hala doğa referanslarına, organik belleğe ve duygusallığın arkaik ritüellerine bağlıdır.

He daim birçok yönden, konuya geri dönüşü işaret eden birçok neden varken, felsefi sadece doğayı ve kültürü, sürekli estetiğin tezahürü olarak görmek, bir sonuca hazır olmak değildir. Kastabala'nın, ölçeklendirilmiş boyutların olmadığı simgesel bir coğrafya olarak düşünülmüştür. Herhangi bir coğrafya modelinin oluşmasına mahal vermeyecek şartların içerisinde, bazı yerlerde metafiziğe bulaşan estetiğin kefaretiyle birlikte, kimi yerde düş sürmenin estetik ihtimaliyle eşitlenmiştir.

Coğrafya olgusu en başta konumlanmayı tanımlar. Konumlanma, durağan yada devinime açık hale gelmektir. Bu yüzden yerleşik olmanın çoğu kez yeri sabit olan merkezleri yoktur. Böyle bir konumlanmanın önceden belirlenmiş mekan davetleri yoktur. Çünkü mübadele, zorunlu göçler ve doğal afetlerin zorluğu, hayatı belirleyen tüm kaderi zamansızlaştırır. Coğrafya zorunlu terk edilmişliğin ruhsal yansımalarını yaşayan ve öğretilen çok kendi gerçeğini haritalara taşıyarak, herhangi bir yere sahip olamayan bireylerin kaderidir.

Seyyahlar,(sanatçıların dışında) kendi imgesini bulmaları önerilen bireylerin gecikmiş olan tüm düşlerini biliyorlardı mutlaka. Ama coğrafyanın ruhsal konumlarına çeşitli hikâyeler sunması, bireylerin kendi biyografilerine uygun geometrik tercihlerde şekil bulmaktadır. Buna göre bireyin ruhundaki coğrafi dağılım, metafiziğin öngördüğü kaderle sonsuzlaşır. Bunun gerekçeleri her zaman, olası sapmalar yapmadan ve aralar vermeden devam eder. Coğrafyanın estetik kefareti, toprağın, harabelerin yada yatağı kurumuş bir nehrin üzerinde başka bir zamandaki varlıkla ruh kazanmasıyla ödenir. Çünkü anlatılar böyle bir zamanda oluşan ve telafisi olmayan bir sondan sonra başlar. Doğanın üstesinden gelmek, yatırımsal beklentiler, kaossal kasılmalar ve gündelik olandan vazgeçmeye hazır bir ruh hali, coğrafyanın metafiziğini belirleyen kaderin açıklayıcısı değil midir?

Kastabala, Kahire'nin mor gülleriyle Antik Yunan mimarisindeki sütunlara işlenen kenger yaprağı motiflerini farklı kılan yüzleşmedir. Bu aslında coğrafyanın sınırlarının kalktığını ötekinin kaderinde aranan selamettir. Antik ve modern dönemde bütünlük içeren doğa geometrik sınırların konumlarından arınmıştır. Bu arınma, Doğu-Batı coğrafyasının gerçeğinde yatan varlık ve mutlakiyet gibi kendi konusu olmadığı halde kendisini ilgilendirdiğine inanmalarıyla ilgilidir.

Kastabala'nın Coğrafyasını, zorunluluk ya da bütünlüğün yitimini görmek yerine; estetik ifade biçimlerine paralaks açılar sağlayan göçmenlik beyanı olarak görebiliriz. Her geçen yüzyılda, dünyanın birçok yerinde, dünyanın bir tarafından diğerine, bir ülkenin bir diğer tarafına, kırsaldan metropollere taşımak için olağan hale gelmiştir. Küreselleşme ve e-postalar uzun mesafeler için önemli gibi görünebilir. Ama yine de bugün insanlara, yeni ilişkiler kurma ve yeni coğrafyaları tanımak zorunda bırakmışlardır.

Güncel algının dışında gerçekleşen zorunlulukları içeren coğrafya değişimleri estetik paradigmaların çoğul bir şekilde yansıtılmalarının nedenidir. Bu nedenler, sanatçının doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kaldığı ve estetik yakınlaşmalardan doğan etkileşimsel eğilimleri yansıtmaktadır. Başka bir coğrafya da kendini bulan sanatçılar, denetimsiz dürtüler ya da başıboşluğa terk edilmiş gibi görünse de genomlarında taşıdıkları kültürel olguları, estetik nesnelere dönüşmektedir.

Çağımızda, estetik ihtimallerle biçimlenmiş imgeleri, Roma dönemi Antik çağ kalıntılarından biri olan Kastabala'da cehennem topuzu çiçeklerinin mor renkleriyle boyamıyor muyuz?

Antik rüyalarda baktığımız gözlerimizin örtüsü dayanıksız hale gelip ortadan kaldırıldığında, dokunmak üzere olan el, soğuk bir mermerin yüzeyine dokunmuş gibi olacak. Her yüzyıl kendi çağının tragedyasını böyle yazmadı mı?

İçimizde yoğunlaşarak değerleriyle etkin sayılan öznelerin yansıtılması, uygarlıkların yaşadığı zamana ve coğrafyalardan yeniden ilham alınmasına bağlıdır. Geçmiş medeniyetlerin temel kültür kalıntıları, geleceğe taşıyacağı özdeksel yapılara işlenmiş imgeler saklıdır. Bunlar coğrafyanın ve ütopyaların değiştiremediği süreklilik arz eden varlıklardır.

Antik düşlerin kışkırtıcılığıyla kendisine yüz verecek uyum modeli arayan çağdaş yüzyıl, yansız bir beğeni geleneğinin estetik biçimlerine inananlarla tanımlanmaya çalışmaktadır. Güzelliğin gerçeğe ilişkisinin sorgulandığı her yüzyıl kendi içerisinde olan uyum/uyuşmazlık yasalarını yaratmıştır. Estetik uyuşmazlığı olumsuzlayan durum, görünürlüğün anlamı ve Kastabala'nın kendi çağıyla kendi kültür arasındaki ilişkilerin belirsizliği olarak yeniden tanımlanmaya müsait olmasıdır. Estetiğin uyum yasalarını yanlış temsil ayırımına düşürmeden, normları bu konsepti doğrulayan güzelin terk edilmesini anımsatan uyuşmazlığa inanılmasını sağlamak.

Kastabala, kentinin kurulduğu yüzyılların ardından, estetik uyum modellerine riayet etmeye inanır görünmektedir. İnanılması gereken bir estetik uyuşmanın döngüsel ikametleriyle örtüşen çelişkilerin üzerini kapatması Mitolojik hikâyelere yeniden ihtiyaç duyan mitoslar değil yaratmak(başkalarına ait olduğunu görmezden gelerek) estetik deneyimlerine anımsatmalar yaparak rollerini oynamaya devam eden özneler olmak. Başkalarına ait olan gövdeyi kendi söylencesinden çağdaş bir zaman algısıyla ayırarak hayalleri uyuşmazlığa müdahil eden özneler olmak..

KAYNAKÇA

Dutton Denis, Sanat İçgüdü, Çev; Murat Turan, Ayrıntı yayınları, 2017

Beyza Büşra Erol

Şimdi Ölmek Ne Mutlu Bir Kavuşmadır

Anlatı

Masanın başında duruyor öylece. Bir elinde çatal diğer elinde bıçak, neyi kesti bu kadar uzun diye sorsalar, anlatmaya dalan gözlerinden başlardım. Bu öyle bir başlamak olurdu ki sözüm biterdi ve o hala dalgın gözlerle orada, oracıkta otururdu.

Porselenleri çizik kadınları iyi tanırım, ömrüne dikine bir kesik atamayınca insan ne kadar bulaşık varsa yıkar durur. Kristallerin elbet bir gün çöple kavuşacağını bilen kadınlardır onlar. Ki bu kavuşma ancak danteldeki ilmeğin bir anda tığdan çıkması gibi olacaktır, istemeden, kontrolsüzce ve ipte iz bırakarak. O yüzden porselenleri çizik kadınlar mutfakta ki kederlerini yemek dumanlarıyla dağıtırlar çünkü hayatta kalmayı bildikleri tek yer o tezgâhın başıdır. Kaynar bir kazanın başında hiç pişmeyen yemeklerine bel bağlarlar, tenceredekilerinde tıpkı kendi ömürleri gibi dipdiri kalacağını bile bile yine de beklerler başında. Beklemek onların işidir çünkü payetli ceketiyle Kireçburnu sahilinde o geminin bir gün geleceğine inanan adamların derdi neyse, krem rengi yeleğiyle tezgâhının başında yemeğinin pişmesini bekleyen kadınlarında derdi odur. Esas dert, beklemektir.

Bilekleri incektir o kadınların, bir deri bir kemik meydan okurlar dünyanın bütün güçsüzlüklerine. Kalp bütün güçlerin yeşerdiği mümkünlerin evidir. O yüzden bileklerinin inceliğine aldırılmazlar, o damarlarda akan yalnızca kan değildir, o damarlar tüm tutsaklıkların en net dışa vurulmuş halidir.

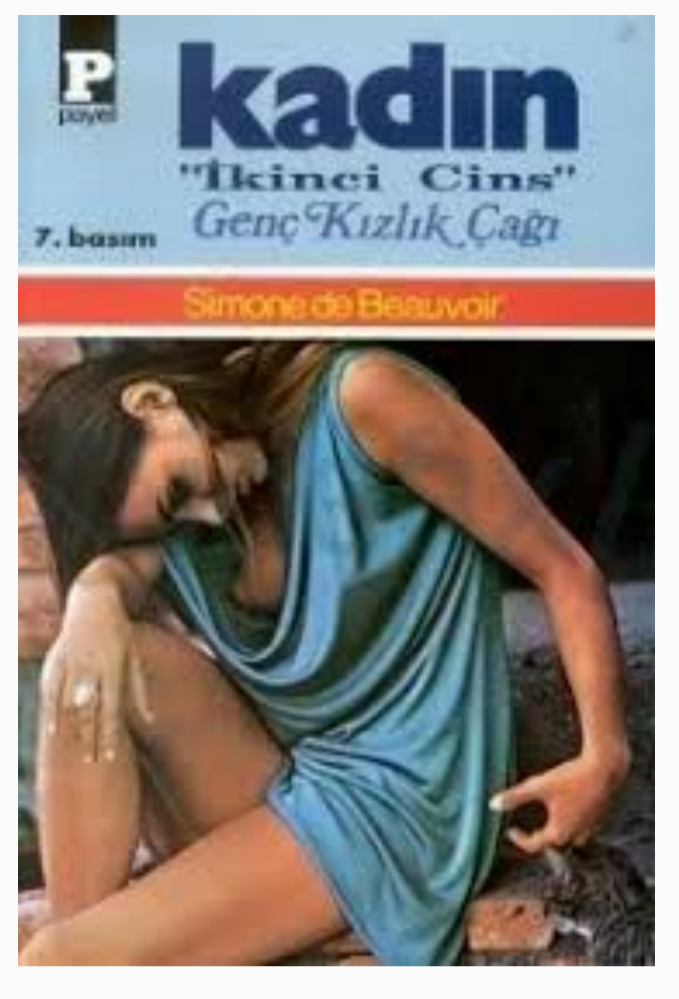
Ağzı kanlı kelimeler doğurur o kadınların bu yüzden hep susarlar. Kanayanların üstüne toprak atılan bir dünyada hayatta kalmak için yapılması gereken tek bir şey vardır, kanıyorsan eğer muhakkak susmalısındır. Ama kan bu seferde içe doğru akmaya başlar, genizde pis bir koku bırakır, bırakır ki insan denene mahlûkat bu kez de pişman olsun, pişman olsun ki kanamaktan utansın ister. Suç sanılır kanamak, suçlu hissettirirler kanayanlara, en çokta porselenleri çizik kadınlara...

İncecik bilekleriyle uçurumu hep içlerinde taşırlar. Uçuruma bakan uçuruma alışır, bakarsın uçuruma uçurum sana bakar, uçurum kurtulmaktır ama ardına asılıdır kadın. Bırakamadıkları, vazgeçmeye dayanamadıkları, kendi neyse ne de kendinden başkasına kıyamadığı için yalnızca gezinip dururlar o uçurumun kenarında. Uçurum evi olur, anlamaz kimse.

Akşam olur, olduğu kadarı kadarıyla koyar kadın yemeği beyaz kayıktan bir servis tabağına. Kapı çalar, zil çalar, eş gelir, çocuk gelir, sofraya kurulur, beyaz kayık tabaklar sofrada yerini alır. Lezzetlidir yemek lezzetli olmasına o yüzden yemeğini yiyip eline sağlık diyen kalkar sofradan. Kimse anlamaz yemeğin pişmediğini, tıpkı daha öncede hiç anlamadıkları gibi. Ama kadın bilir masada duran o zeytinyağlı aslında çok diridir. Tek başına kalır kadın sofrada, çatalının ucunda ömrü, gözünde bir damla yaş, içinde ki o uçurum hasretiyle masanın başında durur öylece. Bir elinde çatal diğer elinde bıçak, neyi keser durur öyle kimse bilmez. Dalan gözlerini anlatmaya hiç yeltenmez, çünkü bilir ki mana insanı heba eder. Bilir ki o uçurumu en iyi suskunluk anlatır. Bu yüzden kadın bir kuştur ve gezinir durur üstünde uçurumun. Kadın uçuruma, uçurum da kadına hasret. Kimse bilmez şimdi birazcık ölmek kadın için aslında ne kutlu bir kavuşma olacaktır.

Ceyda Oktay Kitap İnceleme

ÖTEKİ KADIN'IN YALNIZLIĞI: İKİNCİ CİNS-SIMONE DE BEAUVOİR

Tarihsel süreç içerisinde kadın, erkeğin ardına itilen bir nesne olarak düşünülmüştür. Erkek için hep tehlike arz eden kadın, dinin başlangıcında gerçekleşen Adem'in Havva'nın isteği doğrultusunda tanrının yasağını çiğnemesi bu ikincilliğin doğuşu sayılabilir. Öyle ki kadın düşmanlığı \ mizojini kavramının günümüzde sıklıkla anılması, çeşitli filozofların kadınlara yönelik nefretinin doğuşunun, inanç tarihi kadar eski olmasından gelmektedir. İçinde bulunduğumuz 21.yüzyıl dahi kadın nefreti; sokak aralarında, kapalı kapılar ardında, aile yaşamında, flört ilişkilerinde ortaya çıkmakta. Toplum tarafından yanlış anlaşılan ve başka yerlere çekilerek erkek düşmanlığı olarak anlaşılan bir kavramda Feminizm. Feminizm kadının erkekle birlikte siyasal ve toplumsal yaşamda eşit olması anlamında. Feminizm ve toplumsal cinsiyet kavramlarının toplumda değerinin anlaşılması, bazı kitapların yazılmasıyla anlam kazanmaya başladı. Bu bazı kitaplardan yalnızca biri, Fransız edebiyatının başta gelen temsilcilerinden olan ve varoluşçu teoriyi kendine göre yorumlayan Simone de Beauvoir tarafından yazılan İkinci Cins kitabıdır. 1949 yılında yazılan İkinci Cins, üç kitaptan oluşmaktadır: Genç Kızlık Çağı, Evlilik Çağı ve Bağımsızlığa Doğru.

Yazıldığı dönemde, çok ses getiren 'kadın' tanımını farklı boyutlarda ele alan İkinci Cins, günümüz feminist ve toplumsal cinsiyet konulu araştırmalarda okunması ve yararlanılması gereken birincil kitaplardan. Toplumsal cinsiyet olarak bakıldığında; ataerkil toplumlarda oluşturulan kadınlık tanımına bir baş kaldırış örneği. Kadın; yemek yapmak, çocuk doğurmak, eşinin ve sevgilisinin sosyal ve cinsel doyumunu sağlamak; evlenmese dahi; bakımlı olmak, erkeklerin ve toplumun istediği doğrultuda giyinmek, güzel görünmek gibi görevleri bulunan kişi olarak anlaşılmaktadır. Kitabın hala da güncelliğini koruyor olması, toplumun iç kısımlarında kadın olmayı bu tanımla sınırlandıran düşünce biçimlerinin varlığını koruyor olmasından kaynaklanıyor. Yazıldığı tarihlerde kadın haklarının bilincinin yeni yeni anlaşılmaya ve iş hayatında kadınların yerinin değerinin oluşmaya başlaması; 21.yüzyıldaki kadın ve erkek arasında eşitlik anlayışının temelini oluşturmaktadır.

'Kadın doğulmaz, kadın olunur.'

Simone, erkeğin arkasına itilerek ikincilleştirilen kadını, çocukluğunda kendisine dritelen 'oyuncak bebek olgusundan' geldiğini ifade eder. Kadınların çocukluğunda maruz kaldıkları; kadın çocuk doğurur, kadın emzirir, kadın bebek bakar, kadın ev temizliği yapar, kadın erkeğin arkasındaki güçtür ve en önemlisiyse kadın erkeğe muhtaçtır... Kız çocuğu annesinde rol model aldığı davranışları büyüdükçe kendi bedenine uyarlayarak, toplumun ihtiyaç duyduğu kadın düşüncesine ters düşmek istemez. Yüzyıllardır süregelen kadınlık kavramını sorgulamak yerine, erkeğin ötekileştirdiği ikinci cins olmayı kabul eder.

"Kadın, toplumsal açıdan üretime daha çok katılıp ev işleriyle daha az uğraştığı zaman özgürlüğe kavuşacaktır. Buysa, ancak, kadının çalışmasını geniş ölçüde kabul etmekle kalmayıp zorunlu kılan çağdaş büyük sanayi içerisinde gerçekleşebilmektedir..."

Kadının çalışma hayatına katılması, iş hayatında erkeklerle aynı işi yapması beklenmiş; ancak kadınlara erkeklerle eş maaş verilmemiştir. Kadınların daha çok çalıştırılması ve bununla birlikte kadınlardan, toplumun kendince oluşturduğu 'kadınlık algısına' uyum sağlamasını beklemesi ve erkeğin bozuk düzende lider durumunda olması kadının konumlandırıldığı 'ötekilik' olgusunu sarsmaya başlamıştır.

Okuyan, kendini geliştirme yolunda adımlar atan tüm erkek ve kadınların toplum tarafından verilen rollere eşit ölçüde ve akıllıca baktıklarında kadının erkekle eş olduğunu görmemesi mümkün değildir. Hele ki bir toplumun yüzde ellisini oluşturan bir cinsiyetin özgürlüğüne set çekilmek istenmesi; günümüzün en büyük problemlerinden. Kadın kadın olarak ve erkek erkek olarak şöyle veya böyle olmalı anlayışını; ne olmak istediği bilincini kazanmış kadınlara ve erkeklere bırakmak yerinde bir davranış olacaktır.

Toplumsal süreç içerisinde, kötü koşullar altında mücadele vermiş tüm kadınların anısına sahip çıkarak, çok okuyarak, çok izleyerek, en önemlisi de tüm erkeklerin ve kadınların tarihine nefreti bir kenara bırakarak İkinci Cinsi okumaya; toplumsal cinsiyet ve feminizm üzerine düşünmeye davet ediyorum.

Ve unutmayın, Feminizm herkes içindir!

Ali Gündüz

Dünyaya Teşekkür Etmeli Ona Katlandığım için

Şiir

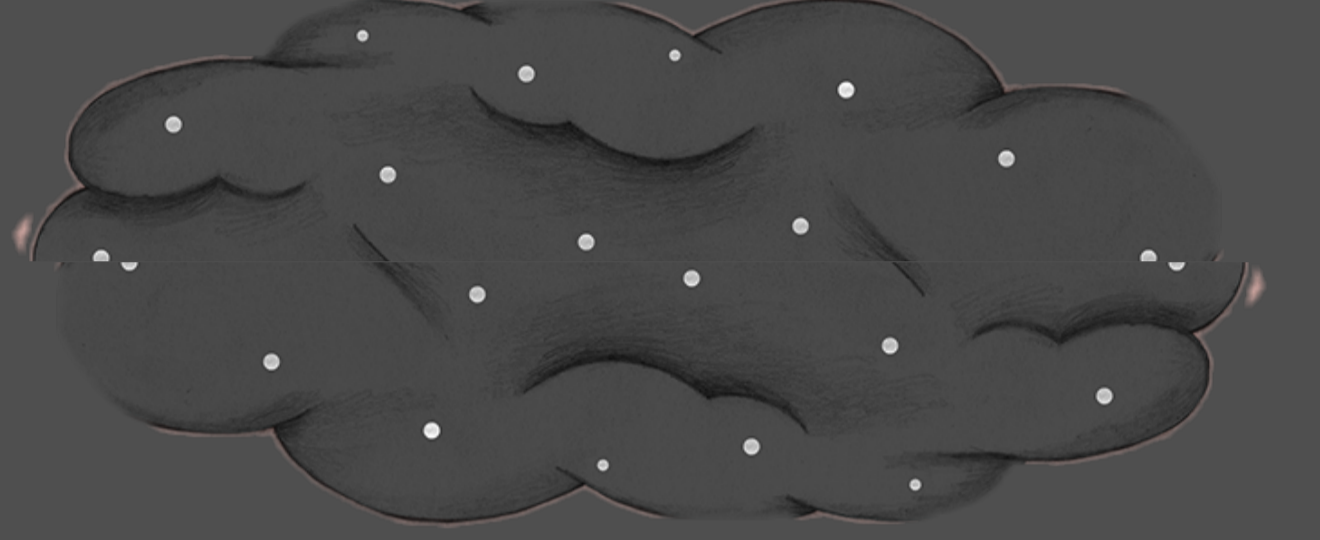
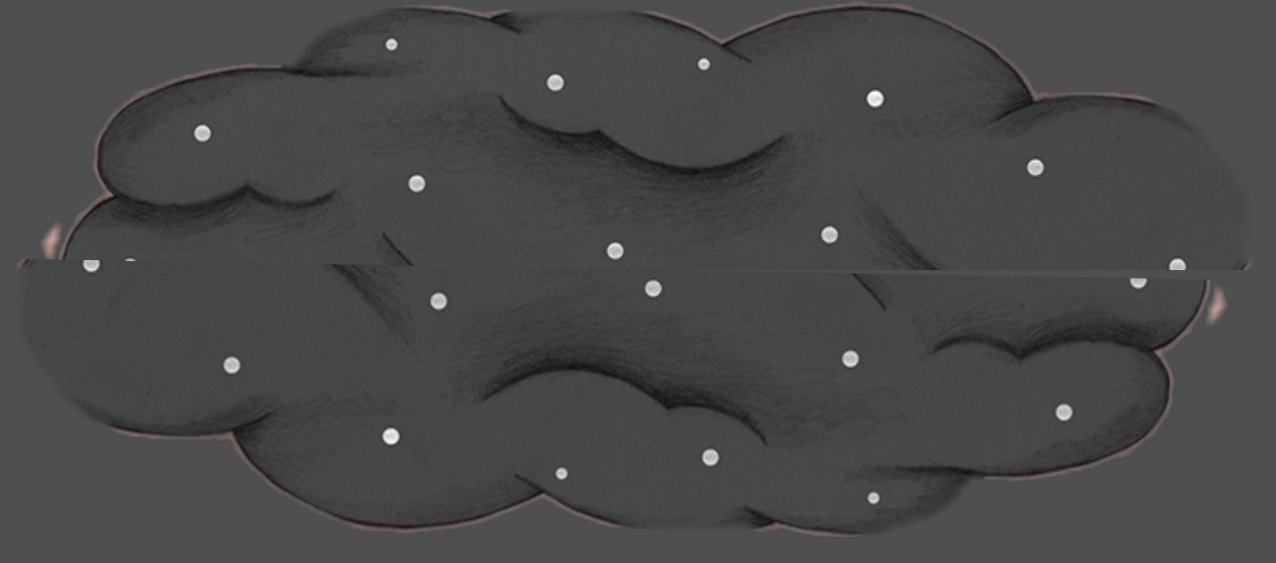
Öylesine gelip geçiyorum bu aralar dünyadan
Ağlayıp da anneme sarılamadığım gecelere yenileri ekleniyor
Kendimden başka kimim kimsem yokmuş gibi
Ama bir o kadar da kalabalık yalnızlığım
Kafka misali
Bir kalabalık ki sırlıklam yalnızlık kokuyor
Asimile olmuş bir kanalizasyon faresi gibi kimsesiz
Birkaç da telefon kulübesi var
Yalnız kalmak için
Yalnızlığın içinde yalnızlık var
Karar verilmiştir:
Hepimiz biraz yalnızız,
O ya da bu şekilde

Bir müzik ya da bir şiirin ipemez gülüşüne tav oluyorum bu aralar
Bir ağzı bozuklar silsilesiyim
İsyancı bir ergen şımarıklığı var üzerimde
Yağmasam da gürlüyorum anlayacağın
Öylece ayaklar sürüyorum yollarda
Or'da bur'da sızıp kalıyorum
Toplamıyor kimse yakamı meyhanecilerden başka

Sonra ortada dımdızlak duran bir kalp atışı kalıyor
Yaşadığıma dair de birkaç sokak lambası
Ve çıplak bir vücuda çıplak olarak bakmak kadar tuhaf bir an
Olabildiğince anadan üryan
Dünya teşekkür etmeli ona katlandığıma
Gayet ciddiğim bu akşam

Köşeleri yontulmuş bir masa kadar tecrübeli
Ve aynı masanın acı çektirdiği mazisi kadar acı veren bir insan kalıyor geriye
Gecenin gözyaşınıysa hiçbir şehvet açıklayamaz
Hiçbir deli cesareti havada çarpışmamıştır bana göre
Çünkü hiçbir bulut hiçbir buluta o şekilde başvurmuş olamaz daha önce
Bu bir cinayete teşebbüstür
Bu kadar büyük oynanır mı harbiden?
Ve ihale gözlerime kalıyor

Uzun lafın kısası
Ben karanlıklara geri döndüm senden sonra
Yukarı bak anlarsın
Tavanlara suratımı asıyorum bundan sonra

Yeşilin kucağından yeşilin kucağına dönüyoruz. Bundan yıllar sonra, doğa olduğu gibi kalırsa, hepimiz tekrar doğa durumuna dönebiliriz. İçgüdülerimizle, ihtiyacımız olan ile... Neden olmasın? Doyumsuzluğumuz doğanın karşısında güçsüz kalabilir. Çünkü masalarda gökten hep üç elma düşer.

Hatta bazı inançlarda elma yasaklı bir meyvedir. Yabani elmalar. Belki de bu sebepten insanlık tarihi ile elma ağacının tarihi sık sık denk düşer. Elmalar ile insanları ilişkilendirebilir miyiz? Çeşit çeşit elmalar...

Saadet Gadi Kitap İncelemesi

Yabani elmalar. İnsanlığın tarihi ile yakınlığı arasındaki bu ilişkiyi de Henry David Thoreau'nun 'YABANI ELMALAR' kitabından yola çıkarak ele alabiliriz. Yabani Elmalar kitabında doğa tarihi ve felsefesini ele alıyor. Elmalar diye okurken arkadan kulağımıza bir ses 'insanlar' diye fısıldıyor sanki. "İnsanların ortaya koyduğu yüksek standartlara atfedilen ve yine insanların vermek için can attığı kutsal meyvenin kaderinde hayvanlar tarafından otlamak var ve yalnızca en ısrarcı ve güçlü deha kendisini korumayı ve galip gelmeyi başarıyor, hassas filizlerini gururla havaya kaldırıyor ve kusursuz meyvelerini nankör toprağa düşürüyor. 'Tıpkı şairlerin, filozofların ve devlet büyüklerinin böylece ülkenin çayırlarında parlayıp yığınla sıradan insanı gölgede bırakmaları gibi'" Palladius'tan da bir alıntı yapacak olursak " Ve toprak davetsiz elma ağaçlarının meyveleriyle dağılıyor." derim.

Yabani olan her şeye 'karşı' bir duruşumuz var. Zarar gelmesinden korkarak yaptığımız bu karşı duruş doğa durumundan çıkmışlığımızın 21. Yüzyıldaki en belirgin özelliğidir. Yeteri kadar değil daha fazlasını istemek, var olan ile yetinmeyen bir doyumsuzluk... Bize dokunmayan hatta bize herhangi bir yararı olan yılan, bin yaşasın mı?

Thoreau diyor ki : "Bir yabani meyvenin tadını anlamak için yabani bir insan olmak veya yabani bir damak tadına sahip olmak gerekir." Yabani elmaların güzelliğinden bahseder devamında. Berduş elmasının gizeminden mesela. Çünkü isteyen bulamazmış Berduş Elmasını. Onu bulmak için kaybolmak gerekmiş. Tıpkı bir insanı tanımak için onun düşüncelerinin içinde kaybolmamız ve yine o düşüncelerle yolumuzu bulmaya çalışmamız gibi.

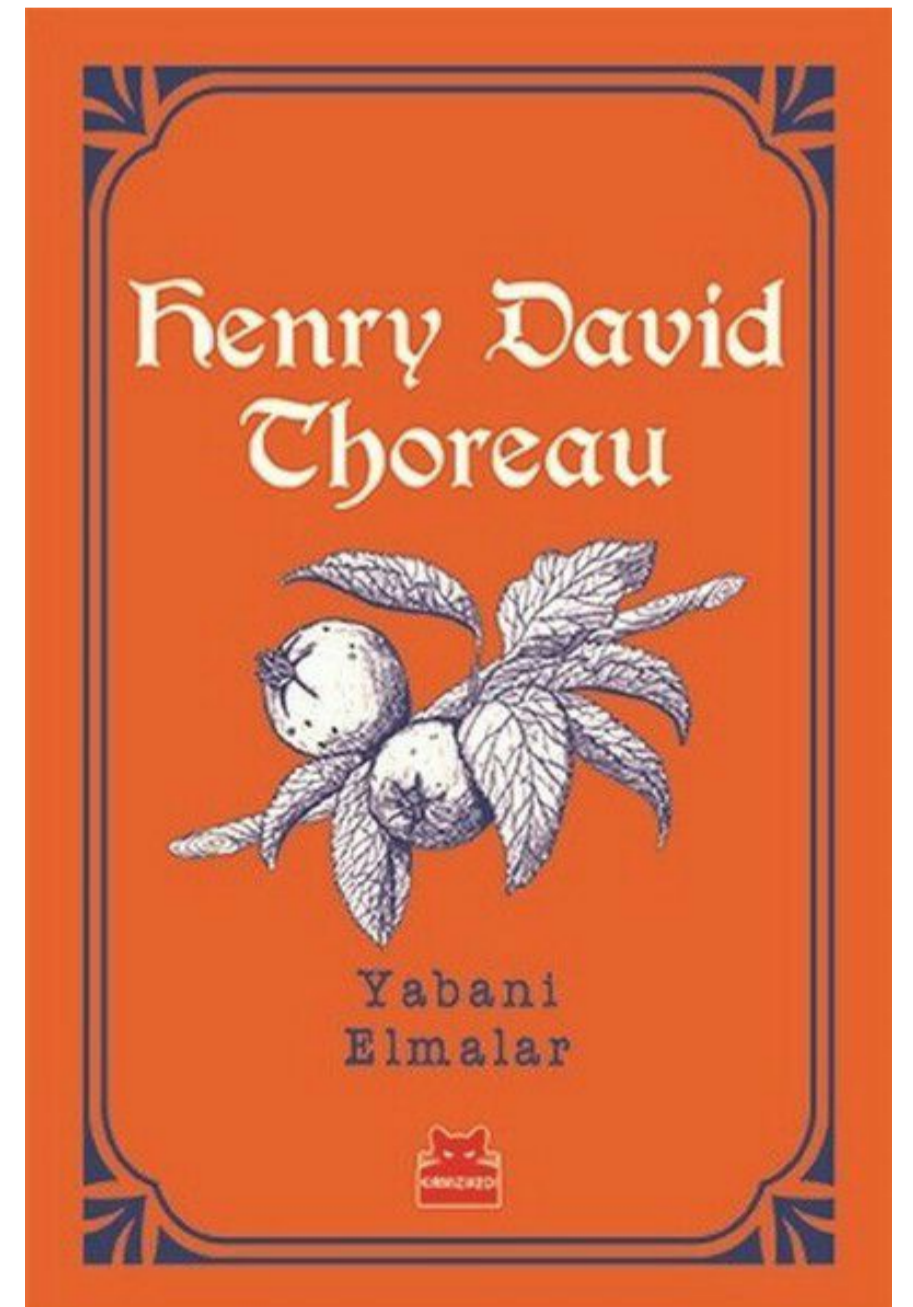
Bir tohum düşüyor toprağa. Bu tohum elma ağacı oluyor. Başka tohumlardan başka elma ağaçları. Çeşit çeşit. Yabani elmalar. Birbirinden farklı insanlar gibi hatta farklılaşmak ile doyumsuzluk savaşı veren insanlar gibi. Yabanlaşan. İnsanın aynasıdır elma. Tüm güzel ihtimallerle beraber zehirleyebilir. Umutsuzluğu ile yabanlaşabilir, yanındaki elmaları çürüten çürük bir elma gibi.

"Asmalar kurudu, incir ağaçları soldu; insanoğullarının sevinci solduğu için, nar, hurma, elma, bütün meyve ağaçları kurudu."**

*Pomona: Roma mitolojisinde meyve ve bahçe tanrısı

**Yoel'den alıntı.

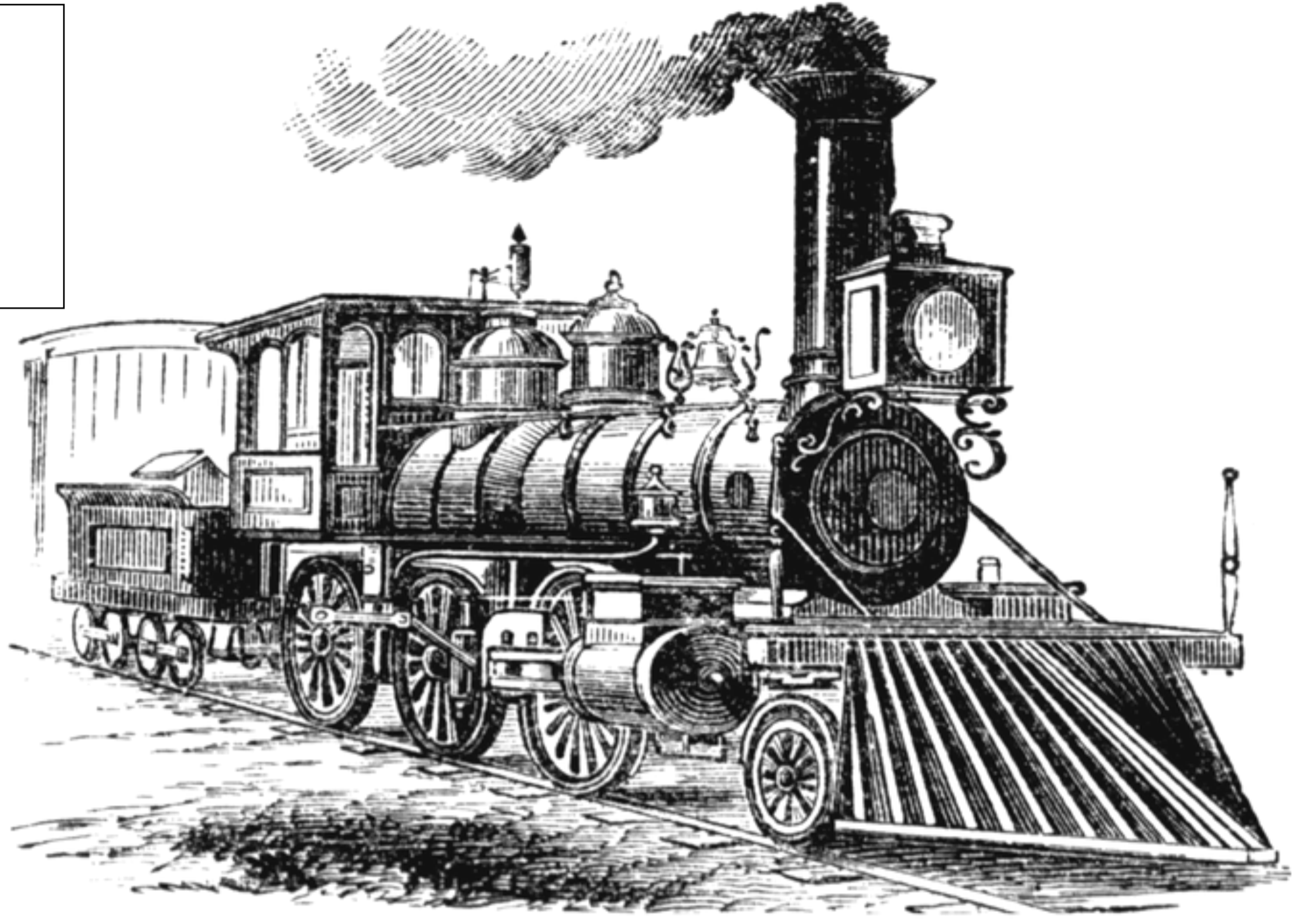
Kaynak ; HENRY DAVID THOREAU - YABANI ELMALAR,
YOEL- 1. BÖLÜM , 1-12 AYET.

Zeynep Eşin

Arka Vagondakiler

Öykü

Trende delilik diz boyu. Arka taraftan bir gürültüdür geliyor, sanki kıyamet kopuyor. “Ne ola ki?” Merak edip yaklaşıyorum, arka vagonu göremeyecek kadar insan kalabalığı, onları umursamayıp camdan dışarıyı izleyen insanlar. Kenarda durmuş sigara içip dışarıyı seyre dalmış bir adam çarptı gözüme, öylece umarsızca sigarasını tütürüyor.

“Bu gürültü de ne ola ki?”

Adam tavrından ödün vermeden, yokmuşum gibi davranıp devam ediyor camdan dışarıyı seyrine. Sağır olduğunu düşündüm önce, bana bakması için dokundum omzuna.

“Sesleri duymuyor musun?”

Omuz silkti önce, dönüp:

“Duyuyorum.”

“Neden cevap vermiyorsun? “

Kendinden emin bir tavırla:

“Arka vagon treni yavaşlatıyor.”

Tekrar gözlerini umarsızca camdan dışarı dikti.

“İyi misiniz? Öyle saçma şey mi olur? Hey, Sana diyorum, insanlar treni neden yavaşlatsın?”

Elindeki sigara izmaritini camın kenarında söndürüp attıktan sonra:

“Çünkü çok konuşuyorlar, sakın ol, hayatta kalmak istiyorsan daha az görüp, daha az konuşup, daha az duymalısın. Tabi arka vagondaki yerini almak istemiyorsan.”

“Hastalık bu, bir vagon dolu insanı ölüme terk etmek delilik.”

“Bak dostum, onlar da teslim olmamak için birçok çözüm aradı elbette, bulamadılar. Yolculuk onlara susmayı öğretti, kendilerini her güçsüz hissettiklerinde bu uyuşturucuyu tercih ettiler.”

“Üzücü! Kendilerini güçlü hissettikleri anları hepimiz toplanıp mumla arasak bulamaz mıyız?”

“Gel dostum, gel gezintiye çikalım seninle, belli ki olan bitenin çok da farkında değilsin.”

Her adımımız bir sonrakinin çağırması. Karanlık, trenin üzerini örtüp koridorların birbirinden habersiz odalarında yankılanan fısıltılarına uzandı.

“Sanki dışında kalmak mümkünmüş gibi yaşananları umursamadık. Sonrasında, anlayacağın, keskin cephelere bölündük. Arkada gördüğün gibi en kalabalık cephe ne yazık ki umursamazlardı.”

“Bu işte bir yanlışlık olmalı, bir ya da iki seçenek değil üçüncü bir çıkış.”

Çok geçmeden sesimi koridorda bir gürültü böldü, adımlarımızı hızlandırıp sesin olduğu noktaya koştuk.

“Ben size bir şey yapmadım,” diye bağıyordu bir genç.

“Zaten şu kompartımanda kalıyorum, hadi çekilin de yolumdan, gideyim.”

Kısa bir sessizlikten sonra köşeye sıkıştırdıkları gence bir hamle daha yaptılar. Diğerine göre daha topluca olan, cebinden çıkardığı çakıyı gencin üzerine doğru bir sağa bir sola sallarken aynı zamanda kafasıyla da ritim tutuyordu. Ne zevk alıyordu birini korkutmaktan. Tutamadım kendimi, ilk adımımı attığımda kolumdan geriye doğru sert bir şekilde çekti beni.

“Hayır, biz sadece seyirciyiz, tıpkı etrafında gördüğün herkes gibi.”

“Nasıl yani, korkutmasına, saldırmasına, hatta belki öldürmesine izin mi vereceğiz?”

Sustu. Elindeki bıçağı aşağı doğru indirdi topluca olan, arkasını döndüklerinde delikanlıda bir rahatlama olmuştu, havaya diktiği omuzlar birden aşağıya doğru kendini salıverdi, derin bir oh çekmesine izin vermeden yeni bir hamle karşıladi genci, çakı karın boşluğundaki yerini aldı. Göz bebekleri yerinden fırlayacak gibi açıldı, çok geçmeden kirpikleri birleşip bedeni yere yığıldı. Bir feryat daha koptu, arkadan “oğlum” diyordu bir baba. “O benim oğlum.”

Derken, kolundan sıkıca tuttu iki görevli, yaşlı adam ölen oğluna kavuşamadan debelendi yerde.

“Batsın treniniz de istedikleriniz de.”

Görevlilerden biri cümlelerini kesti adamın. Koridorda sürükleyerek götürürlerken o yine gözlerini dikti oğluna, yanağından dökülen yaşlarla. Seyirciler dağıldı çil yavrusu gibi sağa sola, az önce kimse ölmemiş gibi yaşamlarına devam ettiler. Hatta birkaçı fotoğraf çekiyordu utanmadan. Şaşkın gözlerimi yanımdaki adama diktim, kolumdan tutup boş olan bir odaya çekti beni, oturduk ve bütün soğukkanlılığıyla:

“Ölü sayısı iki basamaklı ise tepkiler daha yoğun, üzüntüler daha gerçekçi elbette, ama tek basamaklı ölümleri kimse umursamıyor.”

“Ne yani, tepki göstermek için çoğul ölümler mi gerekli? ”

“Kitlese olmayınca ölümler, gördüğün gibi dramatik gelmiyor insanlara. Hatırla, gazetelerin altıncı sayfalarında, pisi pisine gitti haberlerini sadece iki satırla...”

“Bu tutarsızlık, bu delilik, bu boş vermişlik.”

“Haber de mi izlemezsın be adam!”

Kalktı ayağa, saatine baktı. Kolumdan tutup:

“Saat on dokuz otuz, haber saati, gel benimle!”

Koridordan geçip trenin ortak alanı olan kafe bölümüne geldik. Etrafıma bir göz attım. Önceden olsa haber saatinde herkes ekrana kilitlenir, dünyadan haberleri alıp olan biten karşısında ahlânıp vahlanırdı. Burada da her yerde olduğu gibi kimse haberleri izlemiyor, bireysel sohbetlerine devam ediyorlardı. Kumandayı aldı adam, televizyona daha çok yaklaşım sesini açtı, diktik gözlerimizi ekrana. Haber spikeri Haliç'te bulunan cesetlerden bahsediyordu.

“Haliç'te denizden erkek cesedi çıktı. Köprü altında deniz yüzeyinde hareketsiz bir kişiyi gören çevredekiler, durumu Sahil Güvenlik ekiplerine bildirdi. Belirtilen noktaya gelen ekipler birden çok ceset olduğunu belirtti .”

“Nasıl bu kadar gevşedik biz, yaprak gibi savruluyoruz, kimse nereye düştüğümüzü bilmiyor.”

Karaya çıkarılan onlarca ceset ve buna aldırış etmeden balık tutmaya devam eden insancıklar vardı ekranda.

“Kimsenin umurunda değil hangi siyah denizin bizi alıp götürdüğü.”

Omzuma dokunup yürümeye başladı.

“Herkes herkesin bir sigara içimi kadar umurunda, işte görüyorsun. Bir sigara içimi üzülp, bir sigara içimi dertleniyor, sonra sigaramızı söndürüp, boktan heveslerimizin peşine takılıp, yanı başımızdaki insanların trajedilerini süratle unutuyoruz.”

Durdum, giderek daha çok ağırlık çöküyordu omuzlarıma. Arkamda bir kadın söylediklerimizi işitmiş olacak ki başladı konuşmaya:

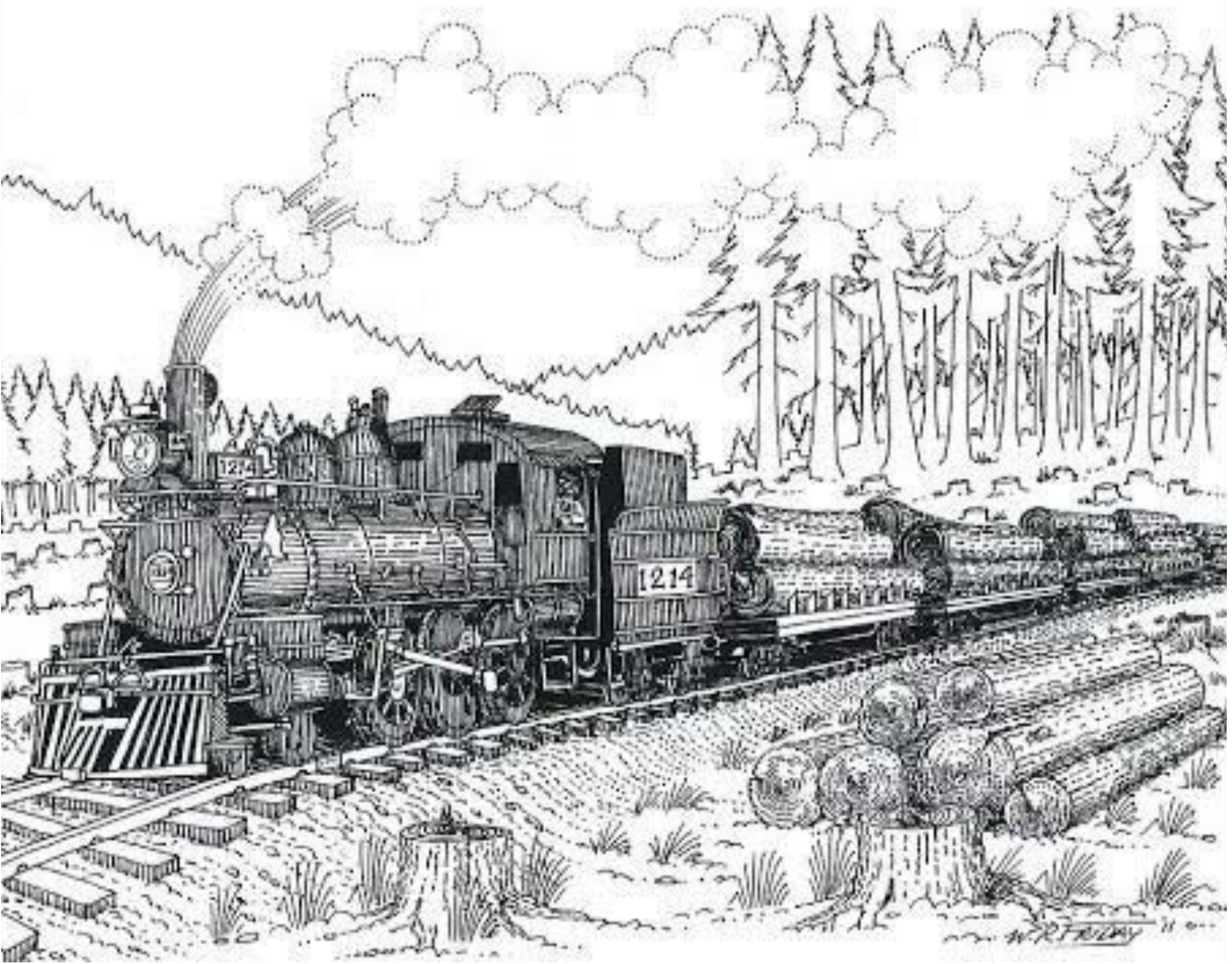
“Ne kadar az düşünüp umursamaz davranırsan o kadar güçlüsün. Duygularını ne kadar az belli edersen o kadar değerlisin dostum. Çağ bunu gerektiriyor,” dedi, sigarasının dumanını üfleyerek. Arkamı dönmek gelmiyordu içimden; ama yine de gözlerine bakmak istedim, “Bana kalırsa bu umarsızlık hastalığı bu çağa ait falan değil, çünkü oldukça çağ dışı. İnsanlar zamanı falan bükmeye kalkıyor, siz önünüze çekilen setin farkında değilsiniz, daha fazlasını örmekten bahsediyorsunuz. Güçsüzlüğün göstergesidir umursamazlık. ”

Sonra döndüm kendi etrafımda.

“Hey... Kulak verin bana, değişmek, güçlenmek, günün getirdikleriyle savaşmak ve öğrenmek zorundasınız.”

Kimse dinlemiyor, herkes rutin işlerine devam ediyordu. Sonra kadın ayağa kalktı, yanıma yaklaşıp:

“Biz doğup büyüdüğümüz yerden olduk, orada gözümüzü açtık, evlendim, evlendiğim gibi yine aynı semtte kiraya gittik. İşte, tam hendeklerin kazıldığı sokakta. Benim halılarımda hâlâ kurşun izi var. Her gün kapımızı çalıp “Hepiniz dışarı çıkın!” diyorlardı. Kimseye rahatlık vermiyorlardı. Çıkmayanları zorla dışarı çıkarıyorlardı. ‘Ya ölürsek!’ diyorduk, umursamıyorlardı, her sabah kapımızı calın hizi ölüme götürüyorlardı.”

Kadının kelimeleri dokunuyor ruhuma. Kısa, sessiz, bir o kadar sağır edici! Kıvranıyorum, utanıyorum, küçülüyorum karşısında, o da fayda etmezdi biliyorum.

“Haklısınız. Bizim sizi fark etmemiz için bir bombaya daha ihtiyacımız yoktu aslında.”

Hızlı adımlarla koşturmaya, tek tek koridora sıralanmış odalara bakmaya başladım.

“Ne arıyorsun?” diye sordu adam merakla.

“ Gençleri arıyorum, nerede onlar, onlar nerede? ”

“Koşturmayı kesersen yardımcı olacağım.”

“Bırak artık beni, saatlerdir beni ikna etme çabaların boşa değil mi?”

“ Sen söyle bakalım, hangi gençleri arıyorsun. Aşk, para, kariyer derdinde olanları mı, yoksa kötüye giden düzeni değiştirme derdinde olanları mı?”

“ Onlar da mı?”

“Evet, onlar da dedik ya, orta yerinden ikiye diye!”

Ellerimle dizkapaklarımı tutup eğildim başım aşağı.

“ Sen şimdi ikinci seçeneği arıyorsun, hadi doğrul, gel benimle!”

Doğrudum, sırtımdaki yük o kadar ağırlaşmıştı ve ben artık ayaklarımı çekmekte zorlanıyordum. Tek umudumdu gençler. Kapısı kapalı karanlık bir kompartımanın önünde durduk.

“İşte buradalar...”

Kapı duvardı, cebinden çıkardığı feneri küçük camdan içeri tuttu, birçok genç vardı içeride.

“ Kapı?”

“Kilitli.”

“Neden?”

.....

“Söylesene be adam!”

“ Gençler buraya kapatıldı makinist tarafından. ”

“ Sebep?”

“ İddialara göre çok ses yapıp trendeki yolcuların huzurunu bozuyorlarmış, mahkûm edildiler. Aç, susuz ve ışsız... Yolculuk boyunca burada kalmaya... ”

Koridor boyunca koşarak kafamı yerden kaldırmadan kompartımana gidiyorum. Kocaman bir ağız gibi gerilip titreyerek, koyu lacivert gölgelerle karartılmış kompartımana bakıyorum. Uyumalıyım. Gördüğüm her şeyi unutmalıyım. Uyumalıyım. Gözlerimi kapadım, yutkundum, nefes alamazken iki büklüm oldum. Ellerim bedenimi kucaklamaya yetmiyor, parmaklarım utancından dökülüyordu. An geldi; göz açıp kapayıncaya, hapşırıp susuncaya, yutkunup duruncaya kadar sürdü. Kare kare ilerleyen bir fotoğraf örgüsüydü gördüklerim. Duruyorum. Gördüklerim, duyduklarım kadar başımı cama vuruyorum; küt! Kafamın içinde yankılananları duymaz oldum, yalnızca küt! Sesler sızımın önüne geçmek için yarışıyor, uyuşukluk koşar adım uzaklaşıyor. Harfler, heceler, kelimeler, biri bitmeden diğeri başlayan cümleler, yükseliyor, yükseliyor. Sus, sen de, sen de! Ona söyle, o da sussun! Hep bir ağızdan konuştuğunuzda anlayamıyorum. Etrafım yaşayan ölülerle dolu. Ya da ölmüş yaşayanlarla... Haydi dağılın, çünkü kimse kimsenin umurunda değil! Haydi dağılın, çünkü birlikteyken çok komik görünüyoruz! Haydi dağılın, çünkü bu kadar bokluğa ancak yalnızken tahammül edebilirim!

Dışarıdaki sesler şiddetle yükselmeye devam ediyordu. Çok geçmiyor, bir başka umarsız geliyor. Kopan küçük kıyamet onun da uykusunu bölmüş belli ki. Tatlı yolculuğuna hallel gelmiş, o da soruyor ne olduğunu. Ben de olan biteni izliyorum o ara. Soru soran adama bakıyorum. Birinin cevap vermesini bekliyorum ve bir deli yetişiyor hemen imdadıma. “Bu arkadaki vagondakiler var ya... İşte bunlar yüzünden tren yavaş gidiyor. O yüzden vagonu trenden ayırmaya çalışıyoruz,” diyor tüm inanmışlığıyla. “Siz manyak mısınız? Bunca insan ölüme mahkûm edilir mi?” diyor adam.

“Sen mahkûm edilip edilmeyeceğini makinistten iyi mi bileceksin?” diye çıkışıyor en son biri adama. Onu duyan herkes de katılıyor, dayanamıyorum, sonra başlıyorum yaklaşıp konuşmaya:

“Dünyadaki herkesten daha uzun duvarlar ördünüz yetmedi mi? Kusura bakmayın ama kimse sizi sonsuza kadar el üstünde tutmayacak, en kötüsü bu duvarlar sizi korumayacak, görün artık be, görün! Makinist kafasını gömdüğünde kuma, açıkta kalan kıcı ne kadar güvendeyseniz de o kadar güvende olacaksınız.”

Biri çıkıyor.

“Makiniste haber verin, bu adam çok konuşuyor!”

“Yanlış anlamayın beni niyetim... Aman be... Ne haliniz varsa görün, size akıl verende kabahat! Yanlış anlayın beni. Evet, evet yanlış anlayın, size vicdanımla, cesaretimle efeleniyorum. O makiniste kafa tutuyorum. Deliliğimi insanlığıma basamak yaparak geçiyorum diğer tarafa. Ayırın lan vagonu.

Bir Tanıklık ve Sezgisellik Türü Olarak Felsefe

Okumak ve yazmak özel bir yalnızlık türüyse, okumanın ve yazmanın özel bir türü olan felsefe okumanın ve yazmanın ötesinde bir tanıklık, bir yaşantıymış gibi görünüyor bana. Tanıklık sözcüğünü burada okurken, yazarken ve yaşarken görerek bakmanın, kişiler arasında gelişen bir tür ortaklaşa sezginin de uzantısı olarak kullanıyorum. Görerek bakmak bakarken sezgilerine güvenmek, gördüğünün farkına varmaktır. Vardığın yerde var olmaktır, var olmanın bilincinde olmaktır. Tanıklık bu varoluştan gelir zaten. Birilerinin öteki canlıların varlığına tanıklık etmesi ve bu tanıklığın görkeminin, biricikliğinin, hem bireyselliğinin hem de toplumsallığının, hem benzersizliğinin hem de aynılığının bilincinde olması ise felsefeyi gündelik yaşantıya dönüştürmez mi? Felsefeyi asık yüzlü, kalbur üstü ağır akademik metinler manzumesi olarak düşünürsek onu yaşantıya dönüştürememişiz gibi gelmiştir bana hep.

Emre Erbatur

O yüzden, her şeyden önce felsefe bir tanıklık, bir sezgisellik türüdür, diyorum. Bana öyle geliyor ki ötekine tanıklık ettikçe onun tarafından tanınırız, başkalaşır, çelişkili bir ruhsal dinamikle kendimizi tanır, Sokrat ustanın, “kendini tanı” buyruğunu yaşarız. Bu noktada İsmail Güzelsoy’un bir romanının adı süzülüyor kalemime: “Seni Seziyorum”

Yaşamımın hiçbir döneminde çok sıkı ve disiplinli bir felsefe okuru olmadım ama az da olsa okuduğum her felsefe metninden, dinlediğim her felsefe tartışması ya da seminerinden sonra okuduklarımı ve dinlediklerimi hep gereğinden fazla ciddiye almışımdır, kendi kendimi çok sorgulamışımdır, kendi kendimin peşine çok düşmüşümdür. Bu çaba beni çok düşündürmüştür, hâlâ da düşündürür. 45 yıllık yaşamımda geriye doğru şöyle bir baktığımda görüyorum ki düşünsel dönüm noktalarımda felsefi ya da doğrudan felsefeyle ilgili olmasa da benim felsefi olarak algıladığım kimi tanıklıklar var. Bunlar yoğun akademik okumaların yol açtığı tanıklıklar olmasa da beni beslemiş ve sezgilerimi güçlendirip onlara güvenmemi sağlayarak iç dünyamı yeşertmiştir.

Okumaktan çok dinlemişimdir ve bundan suçluluk duymuşumdur kimi zaman. Bir tür hazıra konma hali yaşadığımı düşünmüşümdür. Ama birilerinden, Picasso’nun da fazla okumadığını ama etrafındaki okuyan insanları çok iyi dinlediğini öğrenince suçluluğum azalmıştır zamanla. (Picasso’yla tek ortak yanımın kelliğim olması konusundaysa Kyreneli Synesios’un Sel Yayıncılık’tan çıkan Kelliğe Övgü adlı kitap avutmuştur beni.)

Felsefeyle ilk tanışıklığım lise yıllarıma denk düşmektedir. Lisedeki felsefe öğretmenim Serap Parmaksızoğlu çok cana yakın, son derece sıcak ve samimi bir kadındı ve Eflatun’un Mağara Benzetmesi, idealar gibi en karmaşık konuları bile gündelik bir dille anlatabilme becerisine sahipti. O derslerdeki serbesti duygusunu, düşünsel, entelektüel doyumu yaşadığım diğer bir ders yine lisedeki Oya Sezer’in psikoloji dersiyle, sevgili Lalegül Ergün’ün biyoloji dersiyle. Sanırım bu derslerin de etkisiyle felsefe benim hep sistematik bir biçimde okumayı çok istediğim ama hayatın hayhuyu içinde oradan oraya savrularak yaşadığım bir okuma alanı oldu.

Derslerden bağımsız olarak ilk felsefe metni okuma denemem zamanında İdea Yayınları’nın Copleston çevirileri oldu. On yedi yaşımdaydım sanırım, okumayı çok seviyordum ve hafta sonları Göztepe’deki evimizden Kadıköy çarşısına iniyor, amaçsızca dolaşıp, bir yerlerde İskender’imi yedikten sonra kitapçılarda eşinip duruyor, harçlığım elverdikçe koltuğumun altında birkaç kitapla eve dönüyordum. Yine böyle bir hafta sonu gittiğim Kadıköy’deki kitapçılardan birinde gördüğüm o kuşe kâğıda basılı, beyaz kapaklı, tıkız ciltlerin beni ne kadar heyecanlandırıldığını anlatamam.

İlk Çağ filozoflarından başlayıp özellikle Batı felsefesinin tüm macerasını anlatıyordu bu ciltler. Daha o zamanlardan peşimi bırakmayan, her konuyu illâ ki en başından okuma takıntıyla ilk cildi hevesle satın aldım. Ama daha eve dönüş yolunda otobüste kitabı okumaya başlarken ilk hayal kırıklığına yaşayacaktım. Bu ne anlaşılabilir bir Türkçe'ydî böyle. Neredeyse tamamı devrik bütün bu cümleler de neyin nesiydi. Hemen pes etmedim tabii. İdea Yayınları'ndan aldığım o ilk ve son cildi bir kaç kez daha yeniden okuma girişiminde bulundum. Yine de bende bir sorun olmadığını, bu çevirilerin gerçekten de sorunlu, bozuk bir Türkçe'yle çevrilmiş olduğunu anlamam yıllarımı aldı. Allah'tan felsefeden soğumamıştım. Sonraları çeşitli anlamlarını öğreneceğim ve deneyimleyeceğim yabancılaşma böyle bir şey miydi? Bu sorunun yanıtını çok geçmeden bir felsefe ödevi için Varoluşçuluk'u sunmak istediğim zaman öğrenecektim.

Varoluşçuluğu sunmak. Sanırım, şu kısa hayatımın bir kısmında rahmetli Asım Bezirci'yle aynı havayı solumamış olsaydım, onun çevirdiği ve/veya yayına hazırladığı kimi kitaplar olmasaydı bir yanım eksik kalırdı. İlkokul ve ortaokul yıllarımın teslimiyetçiliği yerini lise yıllarımın sorgulayıcılığına bırakırken, merakım beni Asım Bezirci'nin Say Yayınları'ndan çıkan, kırmızı kapaklı J. P. Sartre'ın Varoluşçuluk kitapçığıyla tanıştırdı. İncecik bir kitaptı bu ama cüssesinden beklenmeyecek bir güçle sarsmıştı beni. Varoluşun özden önce geldiği, insanın bu yaşamda ne yaparsa yapsın bu yeryüzünde yapması zorunluluğu, bu zorunluluktan doğan sorumluluk duygusu vs. uzun lafın kısası yoldan çıkmaya doğru emin adımlarla ilerliyordum. Asım Bezirci'nin kitabından önce okuduğum, sayesinde insanın yeryüzündeki yalnızlığının, yaşamının belirsizliğinin kaynaklarına ve sonuçlarına tanıklık ettiğim Orhan Hançerlioğlu'nun Düşünce Tarihi'nin kanıttığı, beni eski alışkanlıklarımdan, güven verici dayanaklarımdan sıyrılmaya sevk ettiği için ödümü patlatan farkındalık hislerim ve şüphelerim yerini tuhaf bir iç ferahlamasına bırakmıştı. İnsanın soru sormaktan ve bu soruların bir kısmını yanıtlamaktan (ya da yanıtlanamamaktan) korkmamasının ne büyük bir kıvanç olduğunu seziyordum.

Sezgilerim ve tanışıklığım beni tam da üniversite sınavlarına yaklaşırken yakalamıştı tabii. Üniversite! Üniversite deyince aklıma Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar'ında Selim Işık'ın ve Bir Bilimadamının Romanı'nda yaşamöyküsünü romanlaştırdığı hocası Mustafa İnan'ın üniversiteye bakışı ve hayal kırıklıkları geliyor. Bizim güzide ülkemizde insanlar merak ettikleri konularda derinleşmek için üniversiteye gitmezler. Bizim nadide ülkemizde insanlar adam olmak için de üniversiteye gitmezler. Bizim benzersiz ülkemizde insanlar meslek sahibi olmak için, iyi kötü bir diploma için, hiç olmadı "altın bilezik" sahibi olmak için üniversiteye giderler ve sevmedikleri işleri yapıp, sevmedikleri bir yaşantıyı sürdürmenin ilk adımlarını atmayı öğrenirler. Oysa ben kendime iş beğenemiyordum bir türlü. Öğretmenlik, psikologluk, yazarlık, gazetecilik vs. Hepsine bir kulp takıyordum. Hiçbirini istemiyordum.

Arkadaş, diyordu her zamanki gibi büyükler, sen felsefeyle edebiyatla gene ilgilen hobi olarak ama meslek için başka bir şey bulmalısın. Bense felsefe akademisyenliğinin bana çok uygun olduğunu düşünmeye başlamıştım. Hem meslek hem hobi bir arada. Ne maaşlardan haberim vardı, ne de geçim derdinden. Annemle babamın da benim iç dünyamda olup bitenden haberi yoktu. Ya da vardı da pratik davranıp görmezden geliyorlardı, diyelim. Annem uluslararası ilişkiler okumamı önerirken, babam da herhalde bir zamanlar ortaokulu bitirirken matematikten, hesaptan, kitaptan hiç mi hiç anlamadığımı hiçe sayarak beni evimizin hemen aşağısındaki ticaret lisesine yönlendirmesini telafi etmek için herhangi bir alanda akademisyen olmamı destekliyordu.

Sonunda anneme felsefede karar kıldığımı, üniversite sınavında tüm tercihlerimi üniversitelerin felsefe bölümlerine yönelik yapacağımı, neresi denk gelirse oraya gideceğimi, zamanı gelince bölümde kalıp akademisyen olarak ekmeğimi de kazanacağımı söyleyince kıyamet koptu tabii. Babam için sorun yok gibiydi, oysa annem resmen çıldırdı. Kendini yerlere attı, ağladı, göğsünü bağırını yırttı, saçını başını çekiştirdi, bana sütünü helâl etmeyeceğini haykırdı. Bunları izlerken şaşkınlıktan, her şaşırduğımda yaptığım gibi pis pis sırtıyordu. Zaten, diyordu, odana kapanıp dışarı çıkmıyorsun, sürekli okuyup duruyorsun, bir de felsefe okuyup başıma delireceksin, diyordu. Yahu, akademisyen olacağım işte, hem işimi yapacağım hem de keyif aldığım bir uğraşım olacak, daha ne olsun, diyordum; yok, ben biliyorum felsefeyi, felsefe adamı delirtir oğlum, diyordu. Ben de daha ne diyeceğimi bilemiyordum. Tabii benim jeton sonradan düştü. Yani bu tepkinin şiddetinin, bu felsefe korkusunun ardındaki nedeni sonradan anladım. Bir komşumuzun, çok zengin bir aileden gelen, Almanya'ya fizik okumaya gidip, orada boş zamanlarında işçilik yapıp kendini felsefeye "kaptıran" dönünce de hiç evlenmeyip, hiç çalışmayıp, kendini kitaplarla dolu evine kapatan dostu vardı. Kimseyle doğru dürüst konuşup ilişki kurmayan, yalnızca ağabeyiyle bir evde oturup kitap okuyan, aileden gelen parayı istifleyen bu arkadaşla çok istediğim halde tanışma şansım bile olmadı. Onunla tanışınca etkisinde kalacağımdan korktular herhalde.

Neyse, sorun bir şekilde çözülecekti tabii. Felsefe aslında sanıldığından daha fazla ayakları yere basan bir alandı. Farkındalığım arttıkça izlediğim filmleri, okuduğum felsefe dışındaki kitapları farklı gözle görebilir olmuşum. Tam o sıralarda, adını hatırlamadığım bir Türk filmi izliyordum. Zengin bir ailenin oğlu fakir bir genç kıza aşık olup evlenmek isteyince ailesi tarafından evden atılıyordu. Adamın bir gününü izliyorduk. Üstte başta yok, buz gibi bir soğuk, elleri cebinde iş arayan, tabii bulamayan bir adam. Acından ölecek, cebinde bulabileceği bozukluklarla bir büfeden aldığı kaşarlı sandviçin içinden çıkan peynir kâğıt parçası. Tabii bir gün dayanıyor adam, akşamına baba evine dönüp vazgeçiyor kızla evlenmekten. O sıralarda beni etkileyen bir diğer film de Ömer Kavur'un 1979 tarihli Yusuf ile Kenan adlı muhteşem filmi olmuştur. Beni en çok etkileyen sahne Yusuf'un ıslah evine düşmesinden sonra Kenan'ın bir işçi ailesinin sofrasına konuk olduğu sahneydi. Bu sahne beni neden bu kadar çok etkiledi şimdi tam bilemiyorum açıkçası. İnsanın seçimleriyle yaşamını biçimlendirmesindeki tutarlılıkta yeni yeni farkına vardığım varoluşçu bir tını mı sezmişim? Bu sezgilerin üzerine yine bir gün televizyonda bir sohbet programında rahmetli Mehmet Ali Birand'la tanışmam ve onun gazetecilik, yazarlık yaptığını, bunlardan önceyse Fransız Filolojisi okuduğunu öğrenmem benim için tam bir aydınlanma anı oldu diyebilirim. Felsefe bir duruştu benim için her şeyden önce. Bu duruşa sahip olmak için illâ ki felsefe akademisyeni olmaya gerek yoktu. İngiliz Dili ve Edebiyatı okumak da bu duruşu besleyebilirdi kuşkusuz.

İngiliz Dili ve Edebiyatı'yla tarifsiz bir okuma macerasına atıldım. Okumalarımın büyük bir kısmını kurgu metinler oluşturmuştur. Sezgilerimi güçlendiren felsefeyle dirsek temasında giden Milan Kundera'nın romanlarını okurken kendimden geçiyor, Rollo May'in Yaratma Cesareti'yle doğru yolda olduğumu hissediyor, Aristo'nun Poetika'sıyla akademik olarak besleniyor,

Sir Philip Sidney, John Donne, John Milton, William Blake gibi şairlerin felsefi tutumlarıyla hemhal oluyor, Robert Alter'ın "self-reflexivity" [bir yapıtın kendi yazılış sürecini söz konusu etmesi] kuramı ile İngiliz romancı Laurence Sterne'ün Tristram Shandy'sini analiz edip kendimden geçiyordum. Postmodernist felsefi duruş, gerçeğin çoğulluğu, belirsizliği, eserde işlenen konudan çok biçimin, kurgusallığın öne çıkışı çok cazipti henüz benim için. İnsan ve toplum sorunlarının biraz daha ikinci planda kalışı çok da önemli değildi benim için.

İngiliz Dili ve Edebiyatı okurken, akademisyen ve sinema yönetmeni dostum Ali Murat Akser'i ziyaret etmek için Boğaziçi Üniversitesi'ne gitmişken tesadüfen Felsefe Bölümü başkanı rahmetli Prof. Arda Denkel'le yaptığımız kısa sohbet beni ne kadar sevindirmiştir. İngiliz Dili ve Edebiyatı'ndan sonra Felsefe'de akademik çalışma yapma düşüncem ise bu orta yaşlı sakin görünümlü adamı içtenlikle sevindirmiş olmalı ki, ne mutlu bize, demişti, bana. Bizim öğrencilerimiz İşletme okuyup reklâmçı, metin yazarı oluyorlar, yetiştirecek akademisyen adayımız yok, diye yakınmıştı. Tabii savrulup gittik. Sonra Arda Hoca'nın ölüm haberi geldi bir ara.

Felsefeyi bir tanıklık türü olarak ele alınca elbette Oruç Aruoba'nın şiirlerinden bahsetmeden olmaz. Bir ara neredeyse birbiri ardınca Metis'ten yayımlanan de ki işte gibi şiir kitapları yazdı Aruoba. Bir süre boyunca bu kitapları okuduğumu hatırlıyorum o sıralar tanıştığım ama adını maalesef unuttuğum, o tatlı esmer güzeli bir kızın önerisiyle. (Akli başında erkekler iyi şairleri ve yazarları kendilerini önemseyen kadınlardan öğrenirler.) Aylarca Aruoba'yla, onun şiirlerinde yarattığı biraz modernist biraz postmodernist dünyanın içinde devindim: Edebiyata, yaşama bir parça akılla, bir parça da gönül gözüyle, sezgiyle yaklaşmak konusunda haklıymışım, diyebilirim şimdi o yılları hatırlamaya çalışınca.

Üniversitedeki son senemde Doç. Dr. Akın Etan'dan Bilgi Kuramı dersi aldım. Bu dersin çerçevesi açısından ilk önemli soru Akın Hoca'nın da belirttiği üzere, "Bilgi nedir?", sorusuydu. Ama bu soruyu yanıtlamak için öncelikle, ikinci bir soruyu yanıtlamak gerekiyordu, "Dünyaya ilişkin bilgimizin kaynağı nedir?" Gözlem ve deney mi? Edebiyat ve sanat mı? Yani hayal gücü mü? Açıkçası, o derste çalıştığımız felsefecileri, incelediğimiz, tartıştığımız önermeleri unuttum. Ama bugün, Hasan Ali Toptaş üzerine bir çalışmanın başlığından ödünç alacak olursam "belirsizliğin bilgeliği" ile hemhal olabiliyorsam, bu bilgeliğin kazandırdığı huzursuzluğu hazla yaşayabiliyorsam sanırım Akın Hoca'yla olan tanışıklığım bunda büyük rol oynuyor.

Beni en çok etkileyen tanıklıklardan biri de Bertrand Russell'ın Batı Felsefesinin Tarihi adlı çalışmasıdır. Kitabın tümünü okuyamadım maalesef. Çok denedim, sayfa bir deyip hırsla bir solukta okumaya giriştim defalarca ama her seferinde başka okumalara savruldu ve bu kitaba geri dönemedim. Zaman zaman, uzun aralıklarla dönüp okuduğum, başvuru kaynağı olarak kullandığım oldu. İlginç bir metindir, roman tadındadır. Russell'ın filozofları onun eğlenceli romanındaki davetli davetsiz karakterler gibi salınıp dururlar kendi kendilerine. Gerçeğin, gerçeğin aldığı şekillerin, yaşamı yorumlama, bu yorumdan yeni düşünceler türetme sancısının peşindedirler. Kitap sabırlı bir romancı kavrayışıyla 1950'ye kadar gelir. Benim en çok yararlandığım kısım, zamanında Laurence Stern'in Tristram Shandy adlı romanını incelerken Parmenides'in öğretisinin anlatıldığı kısımdı. İlginç bir insandı Parmenides. Yanlış hatırlamıyorsam daha sonra Bergson'u etkileyecek, oradan da beni Bergsoncu felsefenin ve bilinç akışı tekniğinin etkisinde kalan Bloomsbury yazarlar grubunun has yazarı Virginia Woolf'la tanıştıracaktı. Bilinç akışı tekniği anlatıcının karakterlerin bilincinden geçen düşünceleri geçtikleri haliyle, geçmiş şimdi ve gelecek arasındaki çizgisel zaman dizgesinin kırılarak aktarılmasıydı ve modernist edebiyatın en önemli meselelerinden biriydi. Artık zaman algısı boyutsaldı. Tarih ve zaman çakışmalardan oluşabilirdi böylece. Tarihdışılık ya da anakronizm söz konusu değildi. Her şey mümkündü. Yaratıcılıksa dolu dizgin.

Felsefeyle en çok ilgilendiğim dönem sevgili İskender Savaşır'ın İçgörü'deki Heidegger seminerlerini dinlediğim dönemdi

Savaşır'ın bendeki emeğinin bir anekdotuysa şimdi adını unuttuğum, o zamanlar 16 yaşında tıfıl bir felsefe gönüllüsü olan bir gençle ilgili yorumudur. O sıralar sevgilim olan genç kadın Açık Radyo'da çalışıyordu, ben de ara sıra Radyo'ya gidip takılıyordum, sevimli Ömer Madra'yla iki lafın belini kırıyor, Romanımla Sana Bir Ses'in devamını beklediğimi belirtiyordum, gülüşüyorduk. Bir gün Radyo, genç felsefeci diye işte bu adını hatırlayamadığım, iddiasız görünümlü ve nahif delikanlıyı konuk etti. Söyleşinin konusuna ilişkin hiçbir şey hatırlamıyorum ama hatırladığım bir şey varsa delikanlıya imrendiğimdi.

Bu kadar genç yaşta temel metinleri okumuş ve yorumluyor olması bende hem hayranlık hem de huzursuzluk doğurmuştu. Bu deneyimimi, henüz İskender'in hayat ve insanlarla ilgili duruşunu tam hazmedememiş biri olarak onunla paylaşınca, beni şaşırtan bir şey olmuştu: İskender'in yüzü aydınlanmış, ne kadar güzel bir şey bu demişti gülen dev, 16 yaşında bir gencin felsefeye olan ilgisi için. İsrar etmiştim, ama son derece iddiasız ve naif, demiştim. Yine kocaman gülmüştü İskender, felsefe zaten olabildiğince iddiasız ve naiftir, demişti. Bu sözlerin ne kadar önemli bir sezgiselliğe işaret ettiğini şimdi, yıllar sonra, anlayabiliyorum.

İskender Savaşır'ın Cumhuriyet gazetesinin kimi yazarlarının etkisiyle hep aklın üstünlüğü, akılcılığın yaşamı algılamadaki tek ilke olduğu şeklinde yorumlamaya alışık olduğumuz, Descartes'ın "Cogito ergo sum" önermesinin yıllarca ısrarla yanlış yorumlandığını belirtmesi de beni benden almıştır. Cogito aslında akı, düşünme eylemini öne çıkaran bir önerme değildi ona göre. Daha çok bir farkındalıktan bahsediyordu Descartes. Şu anda düşündüğümün farkındaysam varım, diyordu Descartes. İskender, orada düşünüyorum, değil de, oturuyorum dese de olurdu bir bakıma, demişti. Oturuyorum, oturduğumun farkındayım, bilincindeyim, öylese varım.

Cogito'nun yanlış anlaşılmasıyla yaşadığım sarsılma, bir zamanlar yönetici asistanı olarak çalıştığım bir danışmanlık merkezinde felsefi danışman Erol Coşkuner'le ve onun ilgilisiyle ve meraklısıyla evinde toplanıp okuduğu ve yorumladığı Nietzsche'nin Böyle Buyurdu Zerdüşt'üyle sürmüştür. Felsefeyi kuru akademik tartışmalardan ibaret saymama, metinleri, yorumları, yaşamın içinde, insan sorunlarıyla hemhal olarak okuma alışkanlığı ve refleksini bu toplantılar sırasında benimsediğimi belirtmeliyim. Yaklaşık iki buçuk yıllık bir Nietzsche dinletisi ve tartışması, Erol'un akademik felsefenin bireye bir yaşama yöntemi önermediği, bilginin aktarılmasında eski usta çırak zincirini kırdığı, filozofça düşünmeyi ve yaşamayı sunmadığı yolundaki görüşleri düşünce dünyamı alabildiğine esnetmiştir ama bir o kadar da düşüncelerimi belirsizleştirmiştir. Belirsizleştirmiştir çünkü Erol tüm kavramların içini boşaltabilmiş ya da şimdi, yıllardır görüşmediğimiz bir noktadan bakınca, boşalttığını iddia eden biriydi ve mutluluk, sevgi, emek, borç, hak, adalet, kahramanlık, iyilik ve kötülük gibi kavramların kullanıldığı bağlama, o bağlamdaki anlık insan sorunları, çıkarlarıyla yeniden anlam kazandıklarını, hiçbir kavramın evrensel olarak doğru bir anlamı olmayacağını ileri sürüyordu. Bu tutum bir yanıla müthişti ama bir yanıla kaypaktı da. Sorumluluk duygusu, diğerkâmlık, cömertlik, paylaşımcılık, dayanışma. Bunların hepsi boş muydu yani? Ona göre evet, boştu ve her bir deneyimle yeniden ve yeniden doluyordu. Çünkü kavramları gerçek zannetmemeliydik, gerçeğin farklı görünümüleri vardı onlar ve kaypak olan kavramlardı, kavramları gerçek zannetmekti. Dolayısıyla hepimiz farkında olmadan bir tür idealizm içinde kıvranıp duruyorduk.

Tüm takıntılarımız, sabit fikirlerimiz, inandığımızı sandığımız kelimeleri gerçek zannetmekten ileri geliyordu, bu yüzden hayvanca bir algıya ama bu algıyı biçimlendirecek insanca, yalın, çıplak, ahlakdışı bir kavrayışa ihtiyacımız vardı. Hatta şöyle diyaloglar kurduğumuzu hatırlıyorum: “Nasılın Erol?” “Bugün nefis bir bel ağrım var.” ya da “Nasılın arkadaş?” “Ayakkabı!”

Böyle Buyurdu Zerdüş'te zaman zaman hep dönmüşümdür. Başucu kitabım olmasa da beni etkileyen kitaplardan biri olmuştur. Erol'la yaptığımız seminerlerin de etkisiyle, kitabın en ilginç noktalarından biri mutlulukla ilgili söylemidir. Nietzsche'ye göre yaşamları hakkında düşünmeyen kişilerde bir tür manda mutluluğu vardır. Bu mutluluk türü telaşsız ve sakindir. Elindekiyle yetinir, fazla mücadelecı değildir, hırslı hiç değildir. Bu mutluluk aşılmalıdır ama aynı zamanda kabullenilmelidir de. İkinci ve bence en ilginç nokta ise, mutlu insanın bağırsaklarının düzenli çalışmasından anlaşılacağı söylemidir. Nietzsche daha o yıllardan, bir tür sezgiyle beyinle bağırsaklar arasındaki ilişkinin farkına varmış olan bir düşünürdür. Benim en sevdiğim ise “en sessiz saat” söylemidir. Yanlış hatırlamıyorsam, bu bir tür andır, her şeyin, dengesizliğin bile dengeye oturduğu, manda mutluluğunun aşıldığı, Apollon'la barışılıp Dionisos'la kucaklaşılan bir andır. Belirsizliğin bilgeliği en çok bu anlarda gelir ve insanı bulur. Evrenle ve doğayla bütünleşme, dış etkenlerden bağımsız bir huzur anıdır bu.

Yine de şimdi düşünüyorum da tıpkı Hermann Hesse'nin Bozkırkurdu romanının alımlanmasında olduğu gibi Nietzsche okurken de dikkatli olmak gerekiyor. Bozkırkurdu da tıpkı Nietzsche kitapları gibi ilk gençlik ve orta gençlikte okur-yazar kitleleri cezbeden, onları felsefeye hazırlayan bir metindir ama alabildiğine ironiktir ve aslında bir orta sınıf entelektüel erkeğinin yetersizliğini ve zavallılığını anlatır. Dolayısıyla zamanında Fethi Naci'nin, Yusuf Atılgan'ın Aylak Adam'ı için yaptığı uyarıyı burada da ben yapmalıyım: yeterince toplumsallaşmamış, politik bilinci oluşmamış insanlar Herman Hesse'yi ve bizim konumuz çerçevesinde Nietzsche'yi okurlarken dikkatli olmalıdır, alımlı sözlere, parıltılı aforizmalara kapılmamalıdır. Her ne kadar Nietzsche kendisinden sonra gelen Michel Foucault, Jacques Derrida gibi kimi felsefecileri etkilemiş ve Batı felsefesinde çığır açmışsa da onun düşüncelerinin Alman Faşizmi'yle ilişkisini, o ideoloji çerçevesinde rahatlıkla kullanılabilmiş olduğunu gözden kaçırmamak gerekiyor. Kavramların içini boşaltabiliriz tabii. Onlardan kurtulmak, onları gerçek sanmamak, yaşamın gerçekliğini en arınmış haliyle görmek için. Ama bu, biz kendimizi özgürleştireceğiz diye kavramları boşaltırken, başkalarının o kavramları kendilerince doldurmasına izin vermemiz gerektiği anlamına gelmemeli. Belirsizlik o belirsizliği aklın ve vicdanın süzgecinden geçirdiğinizde, ötekini, öteki insanların acılarını yok saymadığınızda sizi bir farkındalığa, bir bilgeliğe ulaştırabilir. Bence belirsizlik bir tür hakikatsizlik ya da akıldışılık demek değil de bir olanak zenginliği olarak benimsenirse yaratıcı ve dönüştürücü bir güç, bir bilgelik kazandırıyor insana.

Bütün bu meselelerle hemhal olduğum ve bazı açılardan beni beslediklerini düşünsem de bazı açılardan da tam doyurmadığını hissettiğim sırada iki tanıklığı aynı anda yaşadım. İlki bir fotoğraf karesiydi. İkincisiyse bir anı kitabının ilk cildi. Fotoğraf karesi Almanlar'ın 2. Dünya Savaşı sırasında kurdukları toplama kamplarından birinin ana giriş kapısını gösteriyordu, kapının üzerinde büyük harflerle Çalışmak Özgürleştirir yazıyordu Almanca olarak. Bu sözleri ilk okuduğumda otuzlu yaşlarıma yeni girmiştım, askerlik hizmeti çoktan geride kalmıştı ve 7-8 yıldır da bilfiil çalışmaya başlamıştım. Kazandığım para istediğim kadar çok kitap alıp hem de kaliteli bir yaşam standardı tutturmama yetmiyordu. Ek iş olarak yine kurslarda İngilizce öğretmenliği yapıyor, aynı zamanda da çeviriler yapıyordum. İstediğim kitapları satın alabilmek, evimin kirasını ödeyebilmek, temel ihtiyaçlarımı karşılayabilmek için para kazandığımda satın aldığım kitapları okuyabileceğim, sevdiğilerimle vakit geçirebileceğim çok kısıtlı ve bana hiç yetmeyen bir boş zamanı satın alabildiğimi fark ediyordum. Çalışmanın beni özgürleştirdiği falan yoktu. Tam tersine, para kazanmak için çalışmak size boş zamanı satın aldırılmıyordu. O sıralarda maaşımı almak için girdiğim ATM gişesi önündeki kuyruklardaki heyecanımı bir anlığına Pavlov'un köpeğinin sevincine benzetmiş, kendi kendime acı acı gülmüşümdür. Anlamışsınızdır. Ben tarihsel maddecilikle Politzer'in Felsefe'nin Temel İlkeleri ya da Charles Darwin'in Türlerin Kökeni ile değil Paul Lafargue'nun Tembellik Hakkı üzerinden, Amerikalı sosyolog Erik Olin Wright'ın sınıfsallık tartışmaları üzerinden tanıştım. Ve bu noktadan sonraki bütün tanışıklıklarımı, günahlarıyla sevaplarıyla, sorgulayarak, çelişkileriyle, sorunlarıyla boğuşarak, karşı çıkararak, hakkını teslim ederek, kimi yanlarını reddederek bu tanışıklığın üzerine inşa ettim. Bu konuyla ikinci tanışıklığım, doğrudan felsefeyle ilgili olmasa da tarihsel maddecilikle ilgili düşüncelerimi törpüleyen, beni sakinleştiren, meseleleri netleştirmemi sağlayan, bazı kavramların içini boşaltırken, bazı kavramların gerçekliğini unutmamamı sağlayan Gün Zileli'nin anıları olmuştur. Onun bütün görüşlerini anlayacak ve benimseyecek donanımda olduğumu hâlâ söyleyemem ama onun, yazılmaları yirmi küsur yıla yayılan, yaklaşık elli altmış yıllık bir zaman dilimini kapsayan anıları gerek felsefeye, gerekse insan sorunlarına ilgi duyan herkesin tanıklık etmesi gereken metinlerdir. Hem yazılışlarındaki yalınlık ve çıplaklık, hem de söz konusu ettiği yaşantılar toplamının işaret ettikleri açısından.

Gün Zileli'nin yıllar içinde çıkan anılarını okuyadururken, Karen Horney'nin, Nevrozlar ve İnsan Gelişimi kitabını çevirmenin beni sarstığını belirteyim. Daha doğru bir deyişle, belki de okuduğum anıların da etkisiyle, bu kitabın beni sarsmasına, beni yaşamımla yüzleştirmesine izin verdim. Sezgilerim bir kez daha devredeydi. Yaşantı akıp gidiyordu ve bu akıp giden yaşantı içinde bizler ana-babamızla, toplumumuzla ve kendimizle cebelleşerek var olmaya çabalıyorduk. Peki yaşantımızın ne kadarı bizimdi? Biz ne kadar kendimizdik? Yaşamımızı kimin için yaşıyorduk? Yaşamlarımız, seçimlerimiz üzerine düşünüyor muyduk? Oğlum Özgür doğal bir kaç ay olmuştu, eşim haklı olarak benden sürekli bir ilgi ve destek bekliyordu, yazmam gereken bir doktora tezi vardı, yazmam gereken öyküler ve romanlar vardı, okumam gereken gazeteler, dergiler ve kitaplar vardı, arada hal hatır sormam gereken anne, baba ve kardeş vardı. Geçinmek, çocuğa mama ve bez almak için kazanmam gereken paralar vardı. Ve ben hiç düşünmeksizin, hırsla, ağzım sulanarak bu çeviriyi yapmayı kabul etmiştim. Fazla kalın bir metin değildi. İngilizcesi de çok zorlayıcı değildi. Ama para getirisi azdı bütün çeviri işlerinde olduğu gibi. Gene de aldım. Neden? İroniktir, bunun nedenini kitabı çevirdikten ve onun dile getirdiklerini sindirdikten sonra içime oturmalarına izin vermemin ardından anladım. Bu canım ülkenin bütün entelektüelleri gibi dört başı mamur bir nevrozum vardı benim de: Anamlı bir hayatım olması için, mutlu olmak için, önemli olmak için, iyi bir evlat, iyi bir baba, iyi bir koca, iyi bir ağabey olmak için, iyi bir yazar, iyi bir akademisyen, alımlı, aşkı hak eden bir sevgili olmak için yaratmam, üretmem, parıldamam, hep başarılı olmam, yenilmemem, hayatın bana karşı açtığı bu adaletsiz savaşta onu alt etmem ve iyi para kazanmam gerekiyordu.

Mutlu olmam ve mutlu etmem için bunların hepsini aynı anda, aynı mükemmellikle yapmalıydım. Bütün yaşamım -meliler ve -malılarla doluydu. İroniktir, demiştim. Tekrarlayayım, çünkü bütün bunların, bu kitabı çevirdikten sonra acıdan kısıvrak kıvrılarak farkına vardım. 35 küsur yıllık koskoca bir yaşantım aslında bir enkazdan ibaretti. İnsanın hayatında ne kadar çok -meli -malı varsa o kadar kör oluyordu. Önce kendine sonra başkalarına, başkalarının acısına. Oysa insan mutlu olmak için yaşamazdı, yaşar ve mutlu olurdu ya da olmazdı. İkisi de birdi aslında. İnsan olan biraz mutlu olabilir biraz da mutsuz olabilirdi. Mutlulukla mutsuzluk iki kardeşiler ve insanı öldürmezlerdi. İnsan kendini daha parıltılı ve alımlı hissetmek için öykü yazmazdı ya da öykü yazdığı için parıltılı ve alımlı hissetmezdi. Öykü yazardı sadece. Su içer gibi. Acıktığında yemek yer gibi. Yüksek bir yerden atladığında yerçekimi kanunu gereği yere çakılıp ölmesi gibi. Düşüşüm, başka bir deyişle bir yarı-tanrı değil, yiyen, sıçan, işeyen, ter kokan, bunları gidermek için yıkanmak durumunda olan, düşleyen, okumayı seven, dişleri çürük, gözü çapaklı, yorulan, acıkan, sonra yiyen, sonra yine sıçan, çocuğu tuvalete götüren, yeni giysisi lekelenen, sinirlenen, sevinen, yerinen, yeren, tiksinen, tiksindiren bir insan olduğumu fark etmem çok acı verdi, veriyor.

Dolayısıyla, yerçekimi kanunu bir kavramdan ibaret değildir. Düşersin ve ölürsün. Tüm kelimelerin içini boşaltırsan, hayatının da içi boşalabilir, kendinin de içini boşaltabilirsin, ilişkilerinin de. Kendin gibi, yaşamındaki bütün insanları da senin yarattığın ya da yarattığını sandığın senaryonun aktörleri ve figüranları sanırsın. 15 dakikalığına ünlü olmanın cazibesinin sırrı buradadır. Seninle çok da ilgilenmeyen kendi dalgasında akan hayatla giriştiğin nevroitik mücadele haksızlıklar karşısında susmaman, kendi yaşamına ve başkalarının acılarına sahip çıkman konusunda girişebileceğin mücadeleyi cılızlaştırır, önemsizleştirir. Oysa adaletsiz olan yaşam değil, gücü, yetkiyi, sermayeyi, satın alma gücünü, silahı, iktidarı elinde bulunduran bazı insanlarla bu insanların yarattıkları dünyayı yaşanabilecek tek dünya sananlardır. Ve aslında yeryüzünde hiç de o kadar yalnız değildir. Ve yalnızca senin çıkarların, ihtiyaçların, zevklerin, düşlerin yoktur. Başkaları da vardır. Başkaları da seninkilere benzer sorunlarla maluldür. Başkalarının da boş zamana, dinlenmeye, keyifli vakit geçirmeye, özgür hissetmeye, itilip kakılmamaya, güzel bir yaşam sürmeye, başkalarının acılarını fark etmeye ihtiyacı vardır ve başkaları da en az senin kadar kördür ama en az senin kadar görmeyi hak etmektedir.

Yine ironiktir, tarihsel maddeciliğimi biçimlendiren, tarihselliğini belirginleştiren isimlerin başında Eric Hobsbawm geliyorsa, onu besleyen, biçimlendiren, yer yer bileyen, yer yer esneten, yer yer özgürleştiren ama idealizmimi ve mükemmeliyetçiliğimi de düşük yoğunluklu kılan isimlerden biri de bir liberal İngiliz entelektüeli olan İsaiah Berlin gelmektedir. Onun Akıntıya Karşı adlı yapıtını çevirirken Verdi'nin "nahifliği" ile ilgili yazısı beni çok etkilemişti. Mükemmeliyetçi bir yazarsanız ve bu mükemmeliyetçiliğiniz yıllarca yazmanızı, bir heves yazdıklarınızı beğenip de başkalarıyla paylaşmanızı geciktirip ertelemeğe sebep olduysa bu yazı tam siz göre, diyebilirim. Çok genel hatlarıyla özetlemem gerekirse, Berlin bu yazısında Schiller'in nahif ve duygusal şairler arasındaki ayırımından yola çıkarak özelde şiire, genelde yaratıcılığa yönelik farklı iki tür felsefi ve psikolojik tutumu irdelemektedir. Onun yorumlayışına göre nahif şair doğayla ve kendisiyle barışıktır. Bu şair aktarmak istediği şeyi kendisiyle ve içselleştirdiği doğa arasındaki bütünlüğün içinde bulur. Aynı bütünlüğün okuru da kapsadığının bilincinde olarak klişeden, kalıplardan, popülerlikten, anlaşılmaktan çekinmez; anlaşıldığında ise kişiliğinden ya da özgünlüğünden ödün verdiği kaygısını ve kuşkusunu taşımaz. Alımlayıcıda yarattığı sevinç ve coşku ona kıvanç verir. Öte yandan duygusal şairde bu tür bir gündelik doğa-insan bütünleşmesinden söz edemeyiz. Bu bütünleşme onun tarafından içselleştirilememektedir. Bütünlük yitirilmiştir ve dışsallaştırılmıştır. Doğa, artık onu yeniden keşfetme sancısı çeken şairi kıvrandıran bir ideale dönüşmüştür. Bu şair kendi kendisiyle doludur. İçsel uyumunu yitirmiştir. Huzursuzdur. Sonsuz ve yıpratıcı bir çaba içinde imkânsızı, en yükseği, en dokunulmamışı arar. Dolayısıyla toplumuyla, toplumsal alışkanlıklarla da barışık değildir.

Burada tarif edildiği kadarıyla nahif şaire atfedilen yaratıcılık tutumunun, yazı dünyama yönelik felsefi duruşumu seyrelten, beni sakinleştiren, cömertleştiren, algılarımı esneten bir yanı olduğunu belirtmeliyim. Oldum olası her türden toplum mühendisliği girişimlerinden tiksindiğimdir. Bu tiksintinin ne kadar yerinde olduğunu bir kez daha görmüşümdür Berlin'i okuduktan sonra. Diyebilirim ki "kişisel olanın politikliği" üzerinden seyreden ve beni hep etkilemiş olan feminist ilke açısından bile mükemmeliyetçiliğimi törpüleyen, kişiselimde politik olarak gizil olanı kimseye dayatmadan ama meramımı da anlatmaktan çekinmeden paylaşabilmem için bana yeni bir dağarcık kazandırmıştır bu güzel yazının tanıklığı.

Tüm esnekliğime ve özgürlükçü tutumuma karşın, genel olarak, insan sorunları karşısında iyi-kötü, güzel-çirkin gibi ikili karşıtlıkları reddeden, kişisel ve toplumsal kararlarda aklın rolünü hafifseyen, insanın dünyasına ilişkin algısını belirsizleştiren, disiplinlerarası çalışma yöntemini abartarak disiplinlerin kendilerine özgü bilgi üretme mekanizmasını soluklaştırıp yer yer elmalarla armutların birbirine karışmasına neden olan postmodernist tutuma temkinli yaklaşmışımdır. Tam da bu temkini zaman zaman sorgularken, Alan Sokal adlı bir bilim insanının kopardığı fırtına imdadıma yetişmiştir.

Postmodernizmle ilgili kafamdaki soruları yanıtlamaya çalışırken zaten Frederic Jameson, Terry Eagleton gibi yazarların tarihsel maddeci söylemlerinin az çok farkındaydım. Bununla birlikte, bir yerde okuduğum kadarıyla, kendileri postmodernist oldukları iddiasında hiçbir zaman bulunmadıkları halde, postmodernizme esin vermiş Jacques Derrida, Michel Foucault, Jacques Lacan gibi yazarların da kimi makalelerini ya da o yazarlarla ilgili kimi çalışmaları takip ediyordum. Yine de tam yolunda gitmeyen bir şeyler var gibiydi çünkü o yazarlardan etkilenen, o yazarlarla eleştirel bir diyalog halinde olan Judith Butler, Julia Kristeva ve Luce Irigaray gibi yazarların yazdıklarından da özellikle toplumsal cinsiyetle ilgili tatmin edici farkındalıklar devşirebiliyordum. Tam da postmodernizme kaynaklık eden en önemli bir metinlerden biri olan Jean-François Lyotard'ın 1979 yılında yayımladığı Postmodern Durum adlı kitabını 90'ların sonu, 2000'lerin başı sularında okuduğumda Berlin Duvarı ve Rusya Komünist Partisi sanki aynı zaman koridorunda yıkılmış gibi oldu. İşte yukarıda adını andığım matematik profesörü Alan Sokal'ın Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity [Sınırların İhlali: Kuantum Yerçekiminin Dönüştürücü bir Yorum Bilimine Doğru] adlı makalesi Social Text dergisinin 1996 Bahar sayısında yayımlanmıştı. Aslında bu makale, kaynakçasından tespitlerine, ileri sürdüğü tezden gerekçelerine kadar uydurma bir makaleydi ve hiçbir bilimsel niteliğe sahip değildi ve bence temel yazılma amaçlarından biri postmodernizmin akademik düşün dünyasını ne hale getirdiğini sergilemekti. Sanırım daha sonra yazarının da belirttiği gibi bu makalenin hakemli bir dergide yayımlanabilmesi aslında bilimsel bilginin insan sorunlarıyla ilgili olarak kullanılabilmesini engelleyen, esinini akıldışından alan bir tutumun nasıl akademik zihinleri bile tutsak aldığını sergilemekteydi. Alan Sokal'la yaşadığım bu şaşkınlık verici tanışıklık artık beni okuduğum her şeye karşı uyanık kılacaktı diyebilirim.

Artık bitireyim. Tanıklıklar ve bu tanıklıklarla biçimlendirilen sezgilerimin yolculuğu ömrüm oldukça bitmeyecek. Kitaplığımda, yukarıda adını andığım yazarlarca yazılmış, okunmayı bekleyen onlarca felsefe kitabı var. Şu sıralarda genellikle kurgu metinler, tarih, sosyoloji ve toplumsal cinsiyetle ilgili çalışmalar okuduğumdan felsefeye sıra gelmiyor bir türlü. Kim bilir ne zaman gelecek? Ne demeli, ömrüm yettikçe, yeterse okurum, olmadı benden sonraki kuşaklara kalır okuduklarımdan öğrendiklerim kadar henüz okumadığım ve öğrenmediğim düşünceler de.

Bir gün felsefeyle, felsefenin açtığı sezgisellikle dünya toplumlarının değiştiğine, daha barışçıl, özgür, adil, eşitlikçi ve paylaşımcı bir dünya kurduklarına şahsen şu kısa ömrümde tanıklık eder miyim bilemem ama umut etmek istediğim bir şey varsa, o da felsefenin en azından böyle bir dünyanın gerçekleşme ihtimaline gözü pek bir aşinalık kazandırdığıdır. Bireysel ve toplumsal varoluşumuzu kısıvrak saran bu belirsizlik, sefalet, bencillik sarmalı ve bu sarmalı zehirli bir sarmaşık gibi yeşerten öğrenilmiş çaresizlik duygusundan kurtulup kendi kendimizle ve birbirimizle yeniden tanışmak ve sezgilerimizle birbirimizi ve kendimizi yeniden keşfetmek istiyorsak insanca bir yaşamın felsefesini var etmek ihtiyaç duyduğumuz uğraşlardan biri olabilir.

Ertuğrul Kaya

Evlere İnat

İşte şimdi çıktın bizsizliğin evinden
ayakların ahşap görünümlü bir yalnızlığın
üzerinde
usulca süzüldü önce
masaya baktın
unuttuğun bir şey yok

mevsimine göre iyi havalar
üşütmeyen bir rüzgarın
ılık hoş geldini yüzüne çalan

hep aynı mesafede durduğunda hüzün
yüzün gözün hep aynı
yürüdükçe sen hep biz oluruz
evlere inat

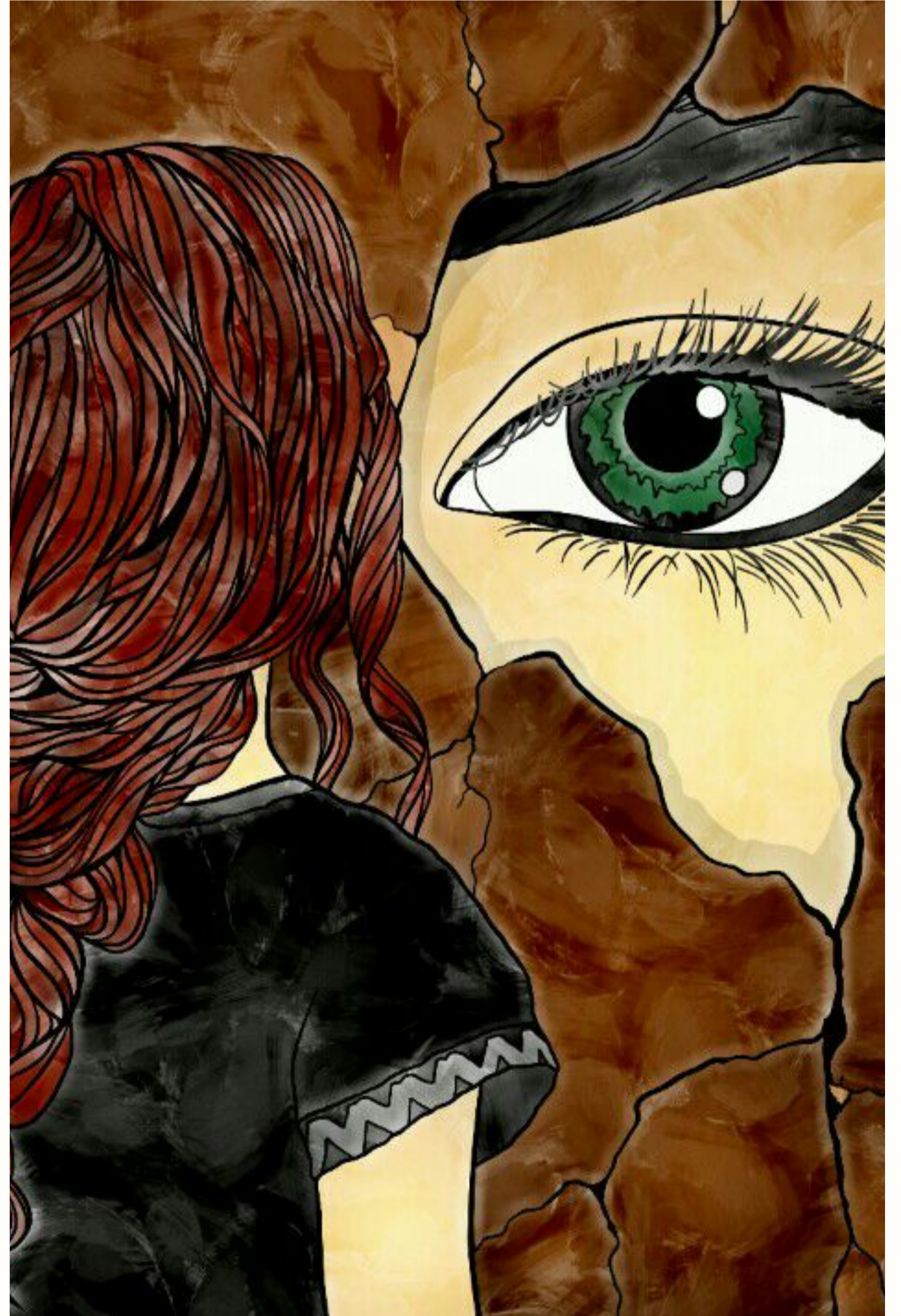
Hakan Temiz

Vay Benim İki Başım

Yangınlardan avuçladım kor düşleri
Çocuksu bir hatıraydı kibrit kutusu
Sevmediğim ellerinde terledim gec'leyn
Göçmen kuşları ben sürekleddim

Uyanarak çizdim bahçedeki çamlığı
Ayakkabılarımı ayaklarıma verdim
Evime giren hırsıza tebessüm ettim
Boşvermişliğin el yazması yan komşuda

Esen rüzgardan insan affettim
İcime çöktü kazanan mağluplar
Uyanın dünya yolcuları uyanın
Oturduğunuz evi ben yaktım

Özlem Eylül Öz

Buhur Hikayesi Anlatı

Serin esen akşam rüzgarları yer etmişken beynine uğul uğul... Gündönümü dünden değişiklik ilan etmişti yeryüzüne ve ben yazarsam renklerim karışacaktı göğün enginliğinde.

Bazı fiiller insanı harekete geçiremez, susmak gibi, düşünmek gibi, sevmek gibi var olabilmeyi eyleme dönüştürür.

Yazı yazsan da kısa sözlerin hükmü uzun bulup buluşturur insanın gönlünde..

Öylesine sözler birikir dilinin ucunda

ve öylesine cümleler kurarsın alalade..

Yapraklar dalından düşeli beridir dünyanın yükü omuzlarına vurmuş kendi dünyanın yükünü omuzlayalı beri yükü bi'dünya sevda olmuş.

Sevgisizliğin yeşertildiği coğrafyalarda mevsim her dem güz, kalp bir katar yükü hüznün yüklenmişse de insanlık namına tek kelime edenimiz kalmamış.

Bu hikaye koptu kopacak..Aynı dili konuşamamışların öyküsü bu, buram buram yadırgı tütüyor o bacadan.

İnsan aynı kalbin etrafında dönmüyorsa, kalp kırılğınlıktan dem vuruyor encamı, alıp başını gitmek sevdaya dahil olmuyor.

Bir defaya mahsus yolu uzatmanın yolu birbirini anlamamanın yanına, yöresine, semtine dahi uğramaması kadar kabulüydü hayat.Kurgulanmadan yaşanılır kılınması imkansız olsa da.

Sayıllı günler geçer de ömür sayılamaz mı sandın ey gönül?!

Saymadıklarımız gelip geçer de habersiz, saydıklarımız eksilip geçer ömür ağacının yapraklarından..Geriye kalan aynalardır, dürüstlükten dem vura vura, yansıyınca insanın yüzündeki ifadeler aynaların alfabetesine, zamanla silüet ..

"Bana bunca kötülüğü neden reva gördü ki kalbi, dilin hiç susmadı?"

Öylesine çıkıverdi karşısına özlem düellosu adı altında, alt yapısında yer etmiş terk edilmiş dokunuyordu kanına..

Kanı onca zamandır donuktu zaten

Kimsenin hükmü sökmüyordu dirhem yerinden oynatmaya

Kelimeler hükmen mağluptu ta ki adını şiirler ortasında yapayalnız buluncaya dek.

"Başlık ne?"

İnsan mı...Bir kuru kalabalık kırgınlığı, yanıyor kentin sabahlarında.

Kalp desen susturulmuş şarkılar mırıldanıyor uluorta.

Yol mu..yolcusunu arıyor sergüzeşt çiçek esmiyor vahalarda.

Çekiyor etrafına bizi suskuyla tezhipli yazgılar, başı sonu belli aslında aldanan.

Yeri yurdu olmayan hayat hikayelerimiz boy gösteriyor tam da şu anda ömür sayfeleri tutuşuyor;

Yaşanmamışlıkların orta yerinde..

Herşeyin bir hikayesi var okunmayı bekliyor esasen eşyanın bile..

Ve hikaye tam da kalbi olanı tam kalbinden vuruyor.

Yazanın adıyla..

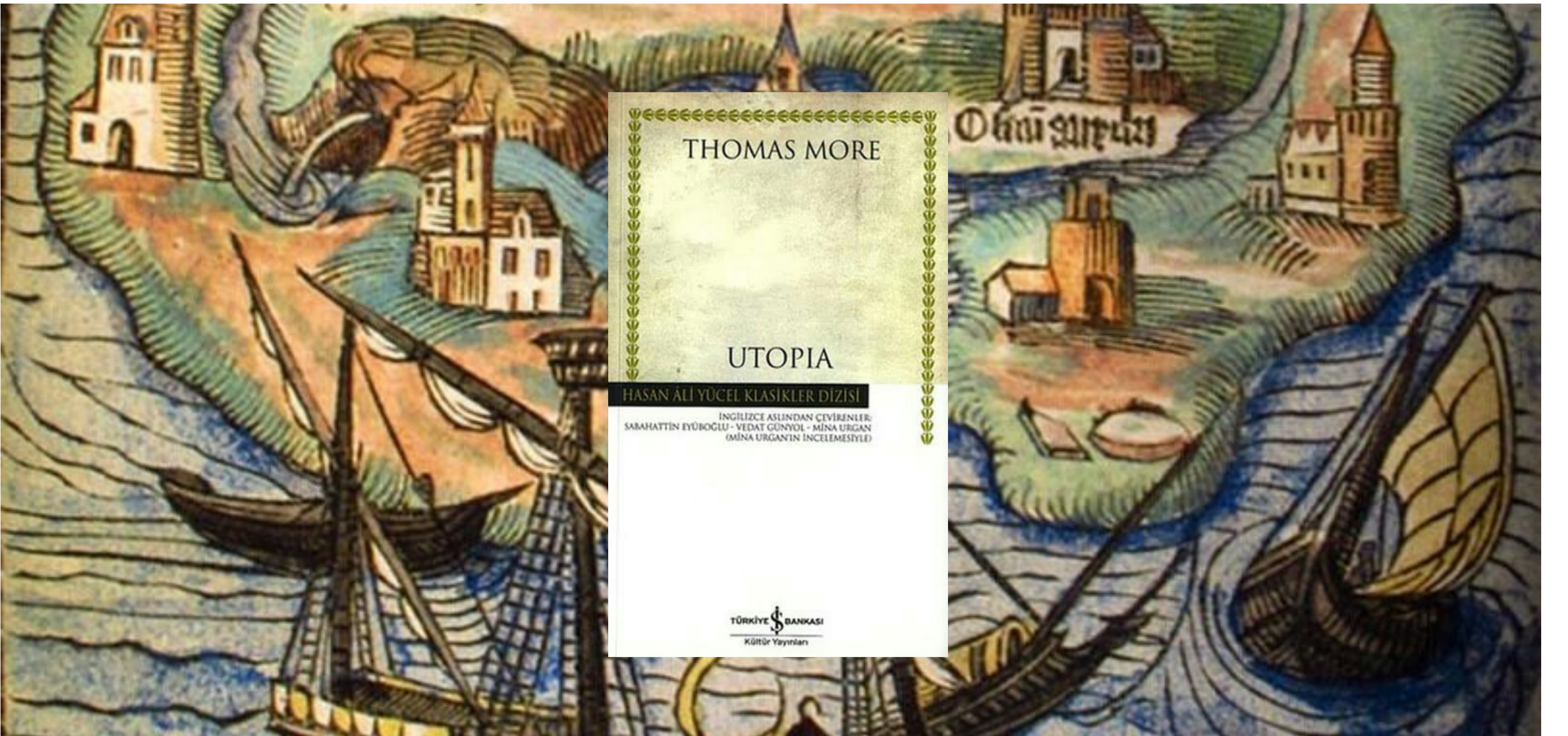
Thomas More, 7 Şubat 1478'de Londra'da dünyaya gelmiştir. Hukuk öğrenimi gördükten sonra yargıçlık ve parlamento üyeliği yapmıştır. Hayatı boyunca yazılar yazdı. Kendisini bir hümanist olarak nitelendirir ve savaşa, ölüm cezalarına ve halktan alınan haksız vergilere karşıydı. Bu yönüyle anti-monarşik bir tutar sergilediği gözlenirse de dönemin İngiltere Kralı 8. Henry'nin danışmanlığını yaptı. Aslında bu göreve Kral tarafından zorla getirildi. İşini iyi yaptığı ve kesinkes çıkışlar yapmayı sevmeyen bir adam olan More, bir gün Kral'ın çıkardığı bir yasaya karşı olanların tarafına geçince Kral tarafından idam ettirildi.

Deniz Güneysu Kitap İncelemesi

Rönesans ve Reform etkileri ile sallanan Avrupa ruhsal ve düşünsel olarak bir devrim geçirmekteydi. More, Rönesansa karşı bir sempati beslese de Reformu kesin bir dille reddedip kilisenin bütünüleyici oluşunu savunmuştur. Fakat bu düşüncelerini eserlerine yansıtmamıştır. Utopia ise More'nin en dikkat çeken eseridir.

Utopia'nın yazıldığı döneme bakacak olursak Rönesans, Reform ve yükselen Hümanizm'in tarihsel olarak kesiştiği döneme denk gelir. More'de Hümanizmin bir temsilcisidir. Ona göre insan yaratılışında "kötü" değil, "iyi"dir. İnsanın eninde sonunda yanlıgılar karşısında doğruyu bulacağını savunuyordu. Bu yüzden kitabında suç ve suçluyla ilişkin önemli tespitleride yer almaktadır.

Kitap, Thomas More, arkadaşı Peter Galles ve bir seyyah olan Raphael Hytloedues'in sohbeti ve seyyahın onlara daha önce gittiği bir adayı anlatmasını konu ediniyor. Adanın ismi ise Utopia'dır. Kitap iki bölümden oluşur. İlk bölümde dünya ve devlet düzeni üzerine tartışmalar, ikinci bölümde ise seyyahın Utopia isimli adanın sosyal ve siyasi düzenini anlattığı bölümdür. Kitapta genel olarak seyyah bilgin kişidir ve kritik tüm konuşmaları kendisi yapar. More, bir nevi söylemek istediklerini ve fikirlerini seyyah yolu ile okuyucuya aktarmaktadır. İlk bölümün en önemli kısmı More'nin seyyaha neden bir Kralın danışmanlığını yapmadığını sorması ile başlar.

“Krallar yalnız savaşı düşünürler, bense bu sanatları ne anlarım, ne de anlamak isterim. Yalnız barışa yararlı sanatlar kralların pek umrunda değildir. İş yeni ülkeler kazanmaya geldi mi, bütün yollar iyidir onlar için. Din, iman, akıl dinlemezler. Ne günaha girmekten çekinirler ne de kan dökmekten...”

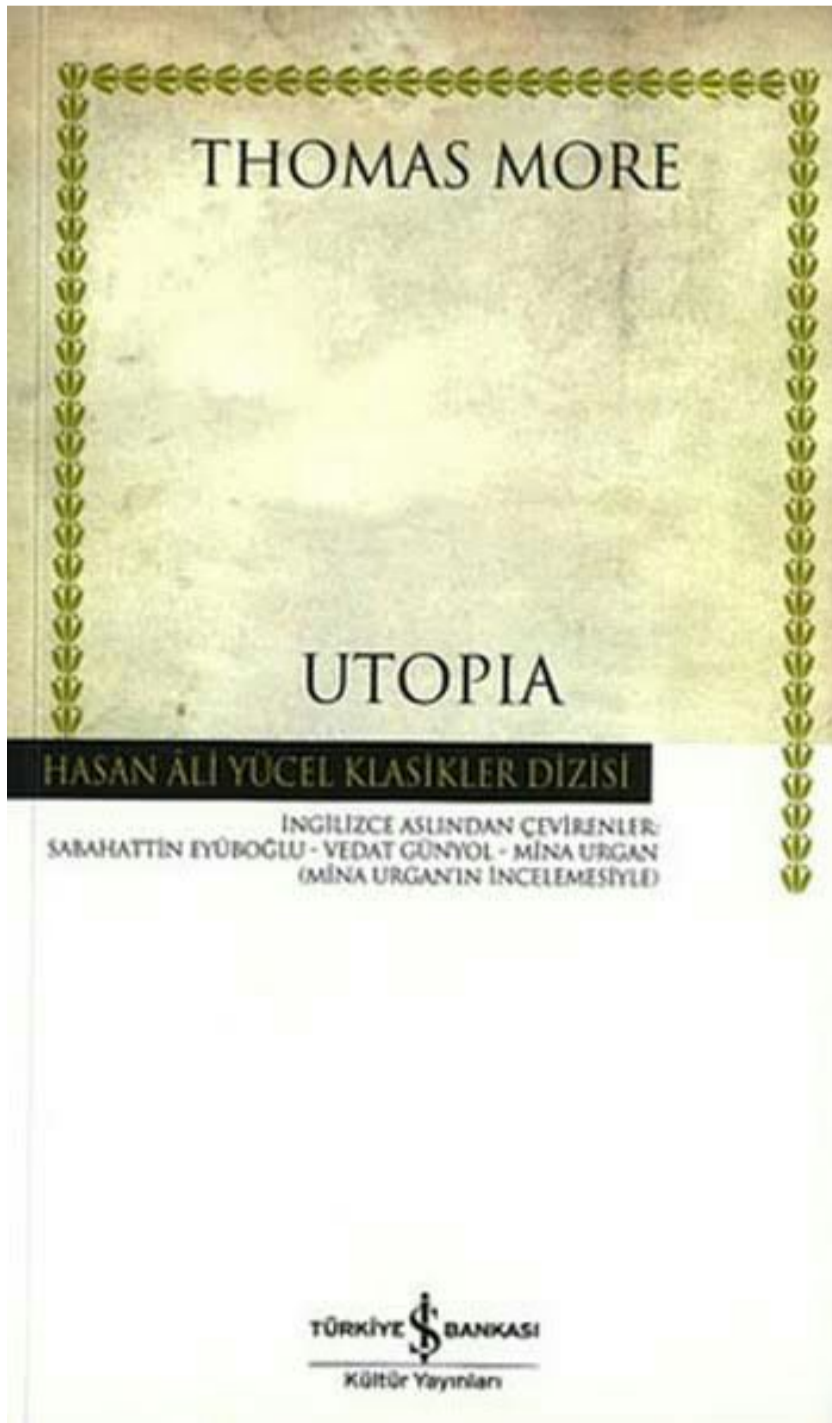
İkinci bölüm ise, seyyahın ziyaret ettiği ve uzun bir süre yaşadığı Utopia adasının siyasi, ekonomik ve toplumsal düzenini anlattığı bölümdür. Yazar bu ada metaforu ile aslında bize mutlu devlet formülü vererek, şuan yaşadığımız hayatı eleştirmemizi sağlıyor. Utopia şehri sosyalist düzene yakın bir tasvirle anlatıldığı için More, dönemin ilk sosyalistlerinden de sayılabilir. Bahsetmek gerekirse Utopia adasında para ve altının hiçbir değeri yoktur. Para ve altın, fuzuli işler için kullanılan bir takım araç gereçler olarak görülmekteydi. Bu adada ayrıca insanların hepsi bir işte çalışmaktadır ve bunun karşılığında bedava yiyecek, barınacak yer ve giyeceğe sahip olabilirlerdi. Çalışma saatleri ise sabah üç ve öğleden sonra üç olmak üzere maksimum günde altı saattir. Suç işleyen mahkûmlar ise bir takım ağır olmayan işlerde çalışarak cezasını çeker ve hükümlü paltosunu çıkarıp halka karışırdı.

Devlet yönetimi ise halkın çoğunlukta katılımıyla gerçekleşir ve en küçük birimin bile bir söz hakkı olurdu. Tanrı olarak tek bir bilinmez tanrıya inanıp, putları yıkarlardı. Kitaptan şöyle bir alıntı aslında anlatılmak istenen genel fikri şöyle özetlemektedir;

“Malın mülkün kişisel bir hak olduğu, her şeyin parayla ölçüldüğü bir yerde toplumsal adalet ve rahatlık hiçbir zaman gerçekleşmez. Ama siz aslan payını kötülere bırakan bir toplumda doğru bir yan bulursanız, büyük çoğunluk yoksulluk içinde kıvranırken doymak bilmez bir avuç insana memleketin bütün zenginliklerini sömürten bir devlet mutlu olabilir dersiniz, o başka...”

Thomas More'nin Utopia'sı Marx'ın Manifestosundan 300 yıl önce yazılmış olup kendisinden sonra gelen benzer hayali ülkeleri ele alan yazarlara da örnek olmuştur. Bacon'un Yeni Atlantis'i, George Orwell'in 1984'ü, Aldous

Huxley'in Cesur Yeni Dünyası gibi fark yaratan eserlere ilham olan bu kitap, size farklı ufuklar açıp varolan düzene karşı eleştirel bakmanızı sağlayacaktır.

Banu Unel

Beni Anlayanlar Topluluğu

Anlatı

Gri bir perdeyi araladımsonunda, bakındım biraz ama tamamen açamadım. Savaşta bombaların sesi dinsede korkudan sığınaklardan çıkamayan çocuklar gibiyim. Ya tekrar vurmaya başlarsa düşman!

Yoldan gelip geçenlere bakıyorum, tanıdık birisi çıkar göz göze geliriz diye korkuyorum. Hala arkasıdayım perdenin, sanki iki boyut arasında sıkışıp kalmışım ama iki tarafta çekiştirmiyor artık beni, zaruri tercihler yapmama gerek olmadığını hissedebiliyorum...

Buradayım şimdilik, henüz hiçbir şey için çok geç değil ve yeniden hissedebilmek için erken de değil!

Bu yüzden ne geç kaldım diye panikliyorum ne de yolun başındayım diyerek rahatlıyorum. Rölantideyim işte, babam peygamber vitesi derdi, araba çit çıkarmadan yokuş aşağı giderdi. Öyleyim...

En büyük hatalarımdan birisi, her şeye bir anlam yüklemeye çalışmak oldu. Bırakmadım hiçbir deneyimin peşini. Tanıştığım insanlar bir nedenden hayatıma girmiş gibi, yaşadığım olayların bir amacı varmış gibi, olmasını istediğim ama olmayanlar gerçekten olmamalıydı sanki, olanlarsa mutlaka ama mutlaka olması içindi...

Teoride doğru ama pratikte bir o kadar yorucu olan bu tutum o kadar yıprattı ki beni, bırakıvermedim kendimi hayatın akışına. Belki de bırakıvermemem gerekiyordu değil mi, kim bilir?

Geçtiğimiz şu son birkaç ayda, kendimi bir bütün olarak görmeye başladım. Vücudumu, ihtiyaçlarımı, seçtiğim kıyafetleri, dinlediğim müzikleri,söylemek istediklerimi, duymak istediklerimi bana ait bu adın altında birleştirebildim.

-9 dereceyi yaşayan bir sokağa bakıyorum şu an. Yapayalnız bıraktılar sokağı! Ağaçlar dondu, arabalardan minik minik sarkıtlar düşüyor yola... Yollar buz tuttu, tuzladılar az önce ama yine de kimse cesaret edip çıkmadı.

Bir gruba dahilim, bir dairenin içindeyim, daire üç katlı bir apartmanın içinde, apartman bir sitede, site yaşadığım bu şehirde, şehir dünya haritasında yer alan bir ülkede, ülke yer kürede...

Bende bütün bu saydıklararıma dahilim artık. Aitim bir mekâna, bir boyuta, bir gruba dahilim. Ruhumu ve vücudumu ayrı görmüyor artık aklım. Adımı söylediğimde kimden bahsettiğimi biliyorum. Adımı söylediğimde, kendime yabancı gelmiyorum. Acaba o ne yapardı bu durumda diye sormuyorum.

Ben şu an -9 derecede üşümek için sokağa çıkmayan, evde kendini bir şeylerle oyalayan bu insan topluluğuna dahilim. Yarın sabah güne erken uyananlara dahil olabilirim ya da güneş açtığı için sokağa çıkanlar grubuna dahil olurum. Sonra başka bir gruba, sonra başka...

O zaman şimdi biraz daha aralayabilirim perdeyi. Tanıdık birisine rastlarda göz göze gelirsek selam verir geçerim. Kendime verdiğim hesapları bitirdim, kimseye nedenlerini anlatmak zorunda değilim...

Bilmeyene garip ve anlamsız gelebilir bu cümleler farkındayım ama yazdıkça perdeyi araladım, yazdıkça araladım. Arada anlayanlar olacaktır ne demek istediğimi, neler hissettiğimi, nelerden geçtiğimi...

İşte o zamanda ben, beni anlayanlar topluluğuna dahil olacağım! Ve perdeyi biraz daha aralayacağım...

Öykü

Bir zamanlar neredeyse vaktinin büyük bir bölümünü geçirdiği ve her santiminde lime lime anılarının olduğu Selanik iki sokağındaki bir mekana sanki tesadüfen geçerken oturmak istediği bir yere girermiş gibi girdi. Denir ya hani, ancak kovboy filmlerinde rastlanan kasaba halkının kumar oynadığı, çılgınca danslar ettiği ve sayısız fahişe bulduğu bir bara girmeden önce baltayla ortadan kırılır gibi ikiye parçaya ayrılarak açılan tahta bir kapısı vardır; adam da iki elinin sivri tarafıyla ittirerek işte öyle bir kapıyı açar açmaz içeri girdi. Kapı ise arkasından yelpaze gibi hala sallanmaktaydı. Hemen sağ tarafında insansız boşluğuyla gözleri dolduran yeri gözüne kestirir kestirmez geçip oraya oturdu. İki eliyle küçük bir çocuğu taşır gibi tuttuğu menüyle ilgisini çabuk göstererek, "Hoş geldiniz" diyen genç bir kıza, durgun bir ses tonuyla "Hoş bulduk" diyerek kızın uzatmak istediği menüye bakmak dahi istemeden, fiyatı dahilinde yazılı olduğuna emin olduğu demli bir çayı emir kipi kullanmadan istedi. Bu sırada çevresine hummalı göz gezdirirken, az önce nereden girmesi gerektiğine yarayan kapının ve daha az önce genç kızın elinde tuttuğu menünün formunu da hesaba katarak, iç ve dış kısımlarında turuncuya sürülmüş duvardaki birkaç çerçevenin dışında mekanın genel yapısında değişen pek bir şey olmadığını gördü. Derken, havanın cam soğukluğu sayesinde buharı içtenlikle tüterek, o cama bulutumsu izler bırakan istediği çay geldi. Önünde eğilen gözlerine bile bakmadan, "Teşekkür ederim" dedi sadece genç kıza. "Afiyet olsun" derken garip bir bakışını yakaladığı genç kız kafası karışmış şekilde uzaklaşmıştı.. Oysa bir zamanlar burada çalışanların sevip saydığı yakın bir arkadaşırken adam; bugün içeride mesai yapan üç kişinin, etrafına garip garip bakışlar atan bu şahısla ilgili hiçbir fikri bile yoktu. Ha bir tek olsa olsa, mekanın alt katında sıklıkla oturup vakit geçirmeyi seven ve arabesk şarkılar dinleyerek kendi dünyasına münhasır bir hava soluyan, mekanın nargilelerini yapmakla yükümlü bir garip Veysel'in dışında tabii. Fakat baktığında o da ortalıklarda görünmemesine rağmen adam tutup bunu merak bile etmedi. Deri montunu çıkarıp iki büklüm katlayarak yanına koydu. Dudağının ucuyla çayından bir yudum aldıktan sonra iki kolunun dirsek kısmını masaya koyarken, yoğun desteği gereken masanın canı yanmayan borazan sessizliği içinde, kimi ellerin izinsiz dokunduğu atölye köşelerinde dövüle dövüle ağaçlıktan uzak bir parçaya dönüşmüş olan parlak sırtından sımsıkı destek aldıktan sonra, sanki bir kölenin sırtına basarak atına binen bir kral gibi ellerini birbirine bağlamış şekilde çevresine bakınmaya başladı.

Bugünlerinde kendine ağırlık yapmaya başlamış bir yaşa, oysa bir zamanlar her tuğlasını birlikte hayaller koyarak kurduğu konumunun verdiği bir yaşantıya ne yazık ki artık tek başına sahip olmasına rağmen, her şeyin hala o günkü gibi ve hala çok tanıdık gelirken ve aynı zamanda yabancılığını çekmek mecburiyetinde kaldığı bu yabancılik içerisindeki haline kendini azarlamadan alıştırmaya çalışmasaydı. Oysaki o zamanlar yanakları kat kat olacak kadar gülmeyi çok seven genç bir delikanlıydı. Sözgelimi, tavla oynayacaksa buraya gelir, sevdiği biriyle akşam yemeği yeyip muhabbet edecekse buraya gelir, üniversiteden çıkıp eve geçmeden önce biraz kitap okumak istiyorsa buraya gelir, canı bir şeyler içmek istiyorsa ya da sevdiği bir arkadaşına doğum günü partisi düzenleyecekse yine buraya gelirdi. Önemli ya da anlamlı bir takım şeyler yapmak istediğinde burayı tıpkı mühim bir merkez karargah gibi kullanarak gelmesi gerektiğini düşünerek asla ihmal etmezdi. Oysa bugün bu yaptıklarının hiçbirini değil bu mekanda yapmayı, aklının ucundan bile geçirmezken ve üstüne üstlük, hiç tanıdık gelen bir müşterisi olmadığı gibi, saatine baktığında da, eskiden beşten sonra oturacak yer bulamıyor olması gereken yerde, yine aynı saatlerde sadece birkaç kişinin, o da elli lirasına bahse girmeye cazip gelen bir teklife girişir gibi birazdan kalkmak üzere oturduğuna şahit oldu.

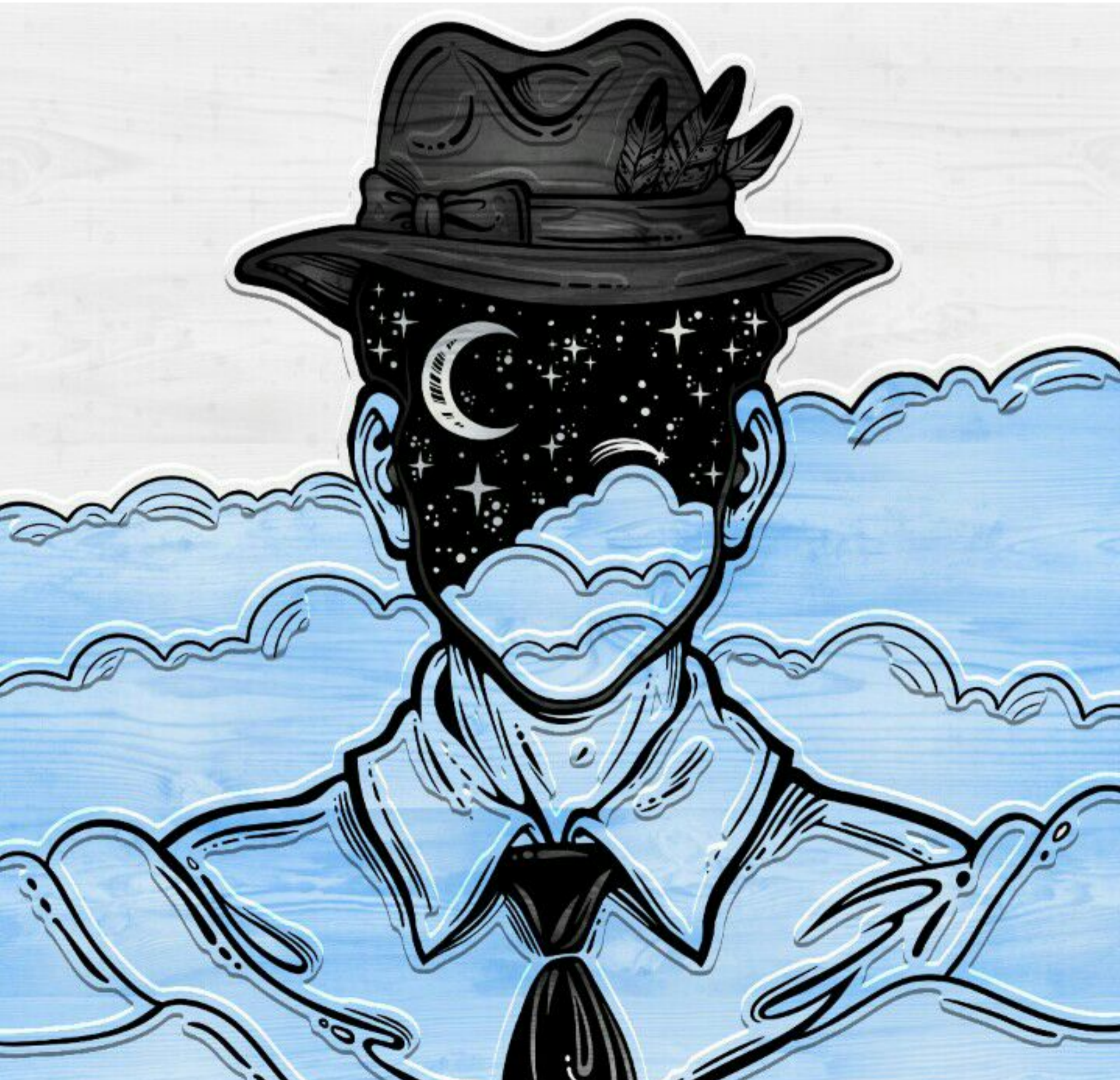
Adam, mevcudiyetinin etrafını çevrelemiş insanları rahatsız edecek raddede bir ordu dolusu somurtan askerin suratını içtimaya sokmuşcasına bakmaya devam ediyordu. Düpedüz yoldan geçen bir garip yabancıya dönüşmüştü artık. Her şeye rağmen ama eski günleri hatırlamak içten içe hoşuna gidiyordu. O günlere dair birçok şeyi düşünmüş olmak; eski günleri ve eskiye dair olup biten ne varsa düşünmeyi istemenin ona biraz olsun iyi geldiğini hissetti. Hüzünler bazen sevinçten bile daha iyileştirici gelirdi çünkü. İçinden tuhaf bir -ah! geçti. Yaşanan onca hatıra arasından birisinin ensesinden çekip aldı ve birden onu yüreğinin nezaretinde sorguya tutarken, bildiği her şeyi korkusundan söyletir gibi kendisine karşı bağırtı bağırtı hatırlatmaya başladı. Dostlarıysa hemen iki masa önündeki şu bomboş duran sandalyelerde oturuyordu, bir vakitler. İşte onu gördü. Sonrasında masanın her bir yanına gelişigüzel dağılarak sarıp sarmaladığı ve dışarıda yağın karın soğukluğuna dair hiçbir şeyin hissedilmediği bir yılbaşı gecesi geçti birdenbire aklından. O günden geriye kalmış şeylerdi bunlar. Hiç unutamayacağı güzellikte bir günün hatırasıydı bu çünkü. Ağzına daha önce hiç sürmediği içkiler denediği kadehlerin biri gidip biri boşalırken, yenileri durmaksızın gelip gelip gidiyordu o gün. Hatta bunların bazıları içi doluyken bilinçsiz darbeler sonucunda kırılmasına hiçbiri umursamazken, biten tabakların yerine de yenisi geliyordu ki, günün anlam ve önemine uygun olarak "masada masaymış ha!" dedirten zenginliğini kaybetmesine hiçbiri dahi izin vermeksizin. Ortamdaki tansiyon harikuladeydi; çakır keyif olmaya yakın edilen sohbetlerin dozajı giderek artıyor, bir taraftan da tüten nargilelerin közleri yenileniyor, akla hayale gelmeyen ve spontane gelişen esprilere iştahlı kahkahalar dökülürken, birbirine laf arasında ufak tefek takılmacaları, cümle arasında frene basar gibi ani bakışmaları ve hep yerinde söylenmesi icap eden o güzel düşüncelere dair edilmiş bir takım sözleriye, hala ama hala o günkü şiddeti içerisinde duyumsuyordu.

İşte bunların hepsi adama kalsa, ki öyle görünüyor; iki masa önünde bugün denilen yirmi dört santimetrelilik şeyin, küçük torbasına kendini garip bir boşluğun içine sokup sokuşturmuş ve kimsenin göremeyeceği ya da gösterilmeyi istenmeyecek mahremiyetinde duruyordu. Adamın gözleri iyice dalgınlaştı ve kendinden geçmiş bir halde izlemeye devam etti. Anıları da artık birer yabancı olmuş gibi geldi buraya. Ama anılar, insanlar gibi kalkıp gitmiyor ya da gidemiyordu; gitmek zorunda bırakıldığı herhangi bir yerin gönülsüz sürgün yolculuğuna. Her ne olursa olsun, nerede bırakmış yahut unutulmuş olsa da, onlar daima orada kalmayı, kutsal bir mecburi görevi son nefesine değin yerine getirircesine nöbet yerinden ayrılmadan tutmaya devam ediyordu. Ve geçmişte kalan insanların yaşlarıyla yüzleri zaman aşımına uğrayamadığı için ne gariptir ki hiç değişmiyordu. Zaman denen şey aslında onları var ederken, aynı zamanda geçip gitmekte olan zamanla hiçbir ilgisi yokmuş gibi habersiz davranabiliyordu. Ne tuhaf şeydi bu. Yani diyeceğim odur ki; anılar, onların bırakıldığı yerlerde sonsuza dek kalmak zorunda ki, ve durup durup; o daha önce yaşanmış şeylere her bakıldığında hala orada olduğunu bilincinin algılayacağı çarpıcılıkta yeniden yaşanır halde ve var olması gerektiği şekilde var olmuşken, gözün görünürün de, göze gözükür halde pek müsait olmayan bir şeymiş gibi duracaktı hep...

Adam birden o masanın diğer bir tarafında sırtına attığı şalıyla oturmakta olan kendisini de gördü. Bir zamanlar sevgilisinin yılbaşı hediyesi olarak aldığı ve kareli gömleğinin sol üst bölmesine, zincirin ucunu ataç takar gibi taktığı cep saatini sol avucunda öyle bir tutuyordu ki, adamın yanında eksik bir parçayı tam eder gibi oturan sevgilisi o saati o adama alabilmek adına ne denli ikna edici zor uğraşlardan geçtiğini anlatırken, o cep saatini bir şekilde almayı isterken nedense satmayı istemeyeceği bir güne denk gelmiş ve gereğinden fazla paraya ihtiyacı olmadığı söyleyecek kadar cömert biri olmasıyla beraber vermek istemediğini söylemiş olsa da, yaşlı amcaya Atatürk imzalı bu emek kokan saati sonsuza kadar gönül rahatlığıyla emanet edebileceğini ve bundan dolayı da hediye etmesi gerektiğini ve de ne denli doğru bir adama gideceğini hiç kuşkuyla kapılmadan cüretkar bir haklılığın gururuyla anlatarak ikna etmeye çalışırken ki gayretini, yüzünden bir daha hiç çıkmayacak derin bir gülümsemeyle dinliyordu.

Dünyaya karşı hiçbir öfkesi yokken ve asla değiştirmeyi düşünmediği gibi, ancak gerekirse çok küçük hatta gözle fark edilmeyecek değişiklikler yapmak isteyeceğini, ama bundan kimsenin haberi dahi olmayacağı gibi, olanın da bu durumdan bir rahatsızlık kapmayacağı kadar doğal ve temiz olması kadar, her şeyin fazlası zarar dedirtecek kadar da yolunda gittiği bembeyaz yağın karın yeryüzüne düşen adımları kadar mutlu olduğu bir yılbaşı gecesi idi.

Adam ama şimdi o günlerine bugünün başka bir insanı olarak elden düşme ikinci el gözleriyle bakarken, yani bugünün içinde geçmişine bakan biri de olsa, düşününce aslında o günde bugün yaptığı şey gibi geçmişe doğru baktığını fark etti. Belki de çok sonrası için, insan kendini nasıl bulmak istiyorsa öyle mi bırakıp giderdi yoksa o geçmişin her anı içinde? Bilemiyordu ama bir sebebi bundandır ki, o gün cep saatine sürekli olarak bakmasının sebebinin bir süre düşündü. Basit tarafından bakmaya çalışıp, zamana mı yoksa geçmişe mi bakmayı seviyor olduğuna bir türlü karar veremediği için kendi duygularından bizzat kendisi pek emin olamıyordu. Yoksam, yoksa mutluluk mu insanı bu hale getirmesini özene bezene becerebiliyordu? Ve de bunu çevresine belli eder şekilde nargile'sinden ara ara dumanlar çekerek avucunun içinde sımsıkı tuttuğu cep saatine bakmaya devam ederken. Fakat dostları onun böyle şeyleri seven bir yapıya sahip olduğunu bildiği için ortama sinen mevcut huzuru paylaşmak adına sessizliğini koruyordu ve ona göz ucuyla ara ara yavaşlayan kirpiklerinin arasından ve dudak kenarlarının yayını gererek bakmaktaydılar yalnızca. Oysa şimdi yarının masasında oturan bu adam, geçmişin dumanları arasında oturan kendine karşı şaşkınlıklar içinde bakarken, evindeki kitaplıkta duran o cep saatine en son ne zaman el sürdüğünü dahi vefasızlığına yenik düşmüş biriymişsin dedirtircesine hatırlayamıyordu. İki arasında bir farklılık ya da ne bileyim tuhaf bir eksiklik hissetti ve hemen bir sigara yakmak istedi. Camel paketinden bir tane çekip çıkardığı ve derin bir nefes çekerek yaktığı devenin dumanını kendi çölünün kurak havasının doğru üfledi. Bir maske gibi taşıdığı üstündeki kazağa siyah çerçeveli gözlüğünün çamını sildi ve çayının son yudumunu aldı. Kanı sıcak olan çay boğazından aşağıya doğru usulca inerken umudun gerçekte olan anlamı değil de belki, gerçeğe uygun düşen anlamını, bugün de hala aynı anlama gelip gelmediğini düşünmeye başladı ki, ona oldukça garip gelen bir şeyi fark ettiğini anladığı sırada oturduğu o iki masadan da birdenbire kalktı.

Büşra Canbaz

Kısmet Fırını Anlatı

Bütün evlerin ışıklarının sönük olduğu, tüm hayvanların sükûnete erdiği, çiçeklerin yeni güne açmaya niyeti olmadığı bu sakin saatleri, elimdeki anahtar şıkırtısıyla bozmak zorunda kaldım. Kapıyı dün gece iki kez kilitlemişim bugün sabah üç kez çevirdim anahtarımı. Bir dükkân ne kadar soğuk ve ıssız olabilirse o kadar soğuk ve ıssızdı. Arkasında 'Kısmet Fırını' yazan şişme yeleşimi giyip yine aynı şekilde "Kısmet Fırını" yazan önlüğümü taktım önüme. Her şey tamam gibiydi sabahın ilk saatlerinde... Birazdan evin en küçük çocukları koşa koşa ekmek almaya gelecek, kaç ekmek alacağını unutup ya bir eksik ya bir fazla alacaklar o uykulu gözlerle. Eksik alındıysa kahvaltıyla karışık bir de azar yiyecekler annelerinden. İşte böyle başlar "Kısmet Fırını'nda" sabahlar... Herkesin mis kokulu sıcacık ekmekler götürdüğü evinde birlikte gülümsedikleri anlar ışık olsun diye dünyaya, her sabah erkenden açar dükkânımı, başlarım elimin hamuruyla ekmek yoğurmaya. Her ekmek için ayrı ayrı özenir çeşit çeşit dizerim cam kenarındaki raflarıma. Tam tahıllı, susamlı, tahinli...

Biliyor musun? Yaptığım ekmekleri tattırabileceğim kalabalık kahvaltı soflarına oturamadım hiç. "Hadi dükkândan iki ekmek al gel" diyebileceğim bir evladım olmadı benim. Demlediğim çayın buharına bakıp hatırlayacağım anılarım olmadı. Ne derler, her şey kısmet...

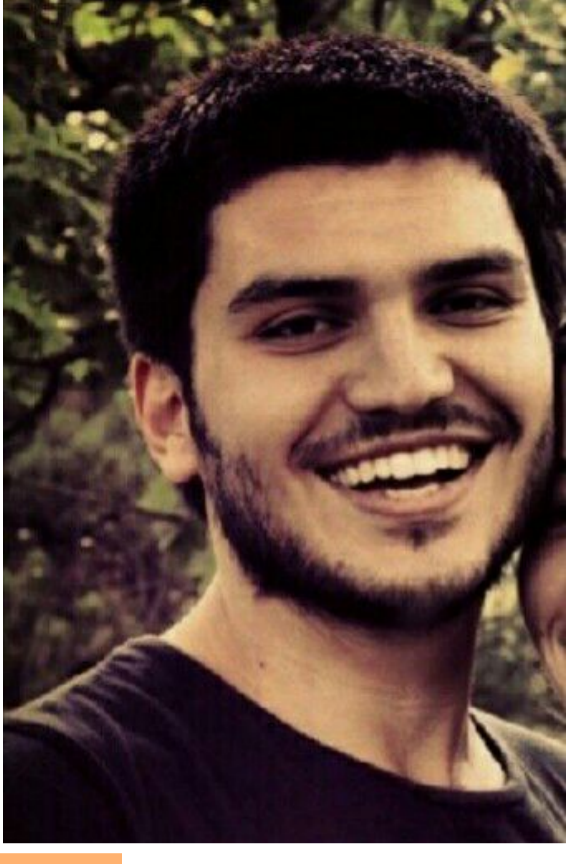
Kimse uyanmadan dizdiğim ekmeklerinin yanına birkaç tepsi de haşhaşlı, kaşarlı, patatesli börekler açarım ellerimle. Sabah okula giderken alsın diye çocuklar sandviçler dizerim tezgâhın en soluna. Pazartesi günleri genellikle börek günüdür bizim çocukların. Anneleri akşamdan yapmayı unutur börekleri, sabahına benim dükkânın önüne sıra olurlar. Bir gülümseme, bir poğaça bir de iyi dersler koyarım beslenme çantalarına. Aferinler iliştiririm yakalarına kırmızı kurdelelerle. Uğurladıktan sonra her birini başlarım tatlı yapmaya, kase kase sütlaçlar, tulum balar, içi iyi pişmiş anne kurabiyeleri... Üstelik bugün bizim çocuklardan birinin doğum günüymüş. Dün akşam babası aradı: "Bizim oğlana şöyle en gösterişlisinden bir pasta yapiver" deyip kapattı telefonu daha cevabımı beklemeden. Hazır olan pastanın üstüne şeker hamurundan yaptığım futbol topunu koyunca dediği gibi baya gösteriş kattı pastaya. Bu gösterişi mahallenin diğer çocukları görüp üzülmesin diye koymadım cam kenarındaki rafa. Bilmem belki de kendim için koymadım. Otuz iki senedir hiç doğum günüm kutlanmadı benim. Hiç dilek tutmadım mum üfleme için. Tutsaydım zaten dilek, ilk dileğim "kısmet" olurdu. Küçükken annem doğan dört kardeşimden sonra yiyecek ekmekleri bile olmadığı için beni doğar doğmaz cami avlusuna bırakmışlar. Ondan sonra da yetimhane işte... Benim kısmetsizliğim orada başlamış, annemin yiyecek ekmeği bile yokken benim bir dükkân dolusu ekmek yapmam, bütün kısmetsizliğime gebe kalmış. Bakmayın siz bana, böyle her sabah yaşama sevinciyle açarım dükkânımı ama geceleri bir fotoğraf karesinde bile yerimin olmadığını hatırlarım buğulu gözlerimle...

Önümüzdeki hafta bayram, buğulu gözlerime akmak için en büyük sebep. Bayram demek; kalabalık aile sofraları, birlik beraberlik, ait olduğun yuva demektir. Sabahlara kadar baklava açarken düşündüğüm tek şey bunlar iken döktüğüm şerbetlerle ıslanıyor kabarmış yüreğim. İçi tam çekilmemiş baklavalardan tazelerken şerbetlerini, kirpiğime zor tutunuyor tüm geçmişim. Yaptığım baklavaları ikram edebileceğim, o pamuk ellerini öpüp hayır dua alabileceğim bir ailemin olmamasına bu gücenmişliğim. Ellerimi öpüp harçlık kavgası yapamayacak çocuklarıma bu geç kalmışlığım...

Her sabah yaptığım kahvaltının bir taş gibi boğazıma dizilmesine alışmam, her akşam unumu eleyip eleğimi duvara asmamla biten bir hayatı sahiplenmem uzun yıllarımı aldı... Belki de beni benden aldı...

O yüzdendir ki "Kısmet Fırını'nı" kısmetsizliğinin hikâyesidir bu.

Dedim ya her şey "kısmet"...

Serhat Alper Kitap İncelemesi

Spinoza Problemi: Bir Nazi Subayının Paradoksu

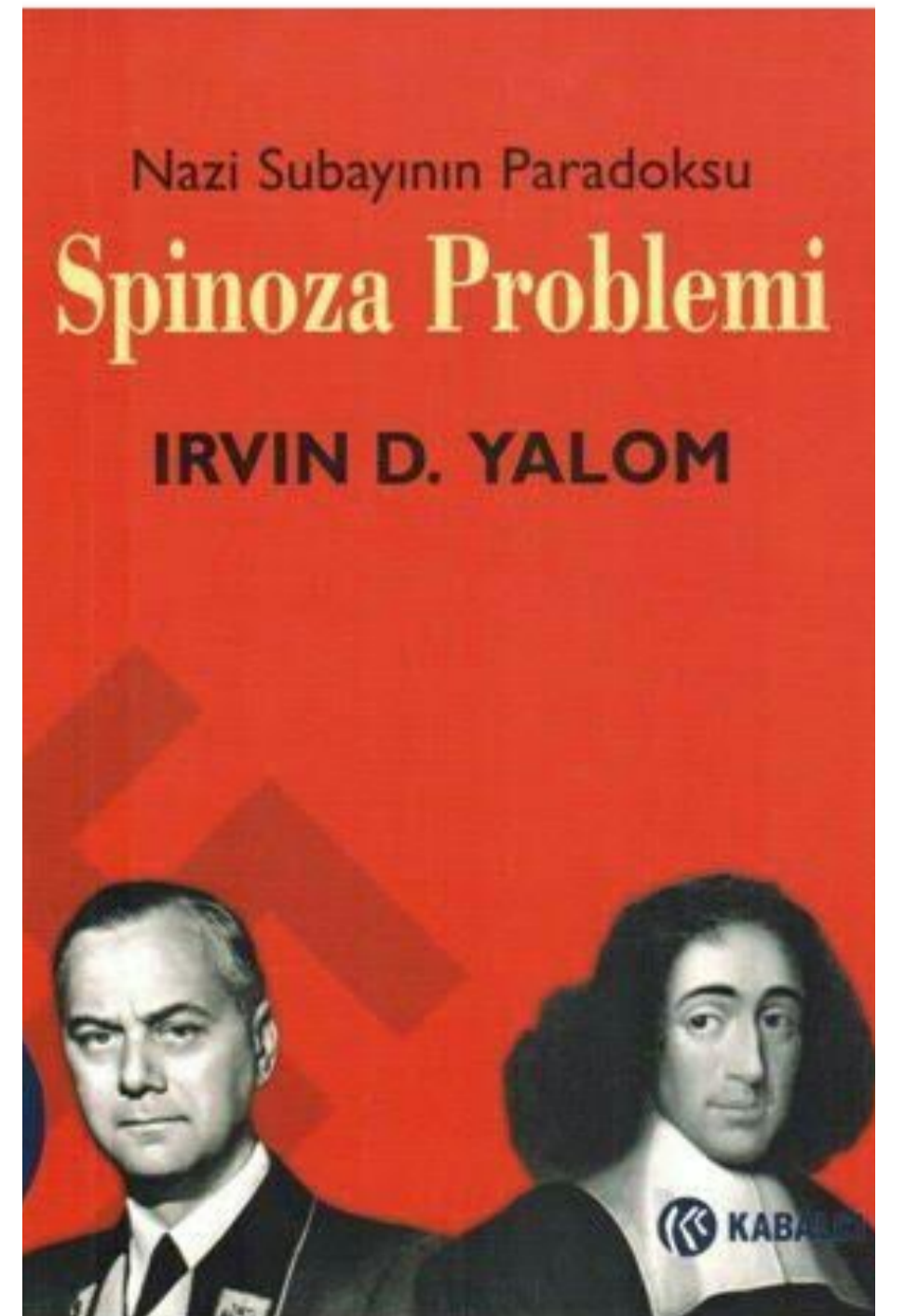
Irvin D. Yalom, Rusya'nın Polonya sınırına yakın bir köyünden Amerika'ya göç eden bir ailenin çocuğu olarak 13 Haziran 1931 yılında dünyaya geldi. Çocukluğu 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran'ın da yaratmış olduğu maddi zorluklar altında geçmesine ve ailesinin dini eğitim dışında herhangi bir eğitimleri olmamasına rağmen Yalom'un kitaplara olan aşkı hiçbir zaman engellenemedi. Irk ve etnik ayrımının görüldüğü bir mahallede büyüyen Yalom bu dönem kaçı şehir kütüphanesinde ve tutkusu olan kitaplarda buldu.

Haftanın iki gününü kütüphanede geçirirken daha bu dönemde kitapların bir insanın arkasında bırakacağı en büyük miraz olarak görüyordu. Ergenlik dönemini Tolstoy, Dostoyevski, Sartre, Kafka gibi büyük felsefe yazarlarından etkilenerek geçirdi. George Washington Üniversitesi'nde sanat üzerine eğitim aldıktan sonra Boston Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kaydoldu. Uzmanlık dalı olarak psikiyatriyi seçen Yalom, 1956 yılında Johns Hopkins'den doktorasını aldıktan sonra uzun yıllar başarıyla sürdüreceği akademik kariyerine Stanford Üniversitesi'nde başladı. Bu dönemde Yalom, Johns Hopkins'de eğitimine devam ederken Freudcu bir psikanalistin hocası olmasıyla beraber bu ekolün zayıf yanlarını fark etmiş ve devamında felsefeye de ağırlık vermiştir. Nitekim bu bakış açısı ile Stanford Üniversitesi'nde başarılı bir kariyeri olmuştur. Kendisi oldukça çok sayıda esere imza atmış olup felsefe ile kendi uzmanlık alanını birleştirdiği kitaplara örnek olarak Nietzsche Ağladığında, Varoluşçu Psikoterapi, Spinoza Problemi: Nazi Subayının Paradoksu, Bugünü Yaşama Arzusu verilebilir.

Bu noktada Yalom'un "Spinoza Problemi: Bir Nazi Subayının Paradoksu" isimli kitabının konusuna ve detaylarına geçmeden önce kitapta fikirlerini Yalom'un bakış açısıyla harmanlanmış halini okuyacağımız Baruch Spinoza'yı tanımak gerekiyor.

Baruch Spinoza ya da diğer anılma şekliyle Benedictus de Spinoza, Yahudi olan ailesinin Portekiz'de bulunan engizisyonun baskılarına maruz kalması sebebiyle Hollanda'ya göç etmesinden ötürü 1632 yılında Amsterdam'da doğmuştur. Ailesi ticaretle uğraşmaktaydı.

Spinoza'nın yaşadığı dönemde Avrupa bilimsel buluşların, dinsel bölünme ve çatışmaların yaşandığı, siyasal değişikliklerin ve felsefi gelişmelerin yaşandığı yoğun bir dönemden geçmekteydi. Spinoza bir yandan aile mesleğini devam ettirirken bir yandan da Amsterdam'daki Sinagog'un ve Yahudi okulunun müdürlüğünü yapmaktaydı. Ailesi Spinoza'nın haham olarak yetişmesini istediği için ona erken yaşlardan itibaren İbranice dersleri aldırılmış ve bu ona Yahudi ve Arap teologların çalışmalarını öğrenme imkanı yaratmıştır. Spinoza kendine özgü düşünce rasyonel düşünme şekliyle ve her zaman olaylara sorgulayıcı ve şüpheci yaklaşımıyla öğrendiği her bir kelimeyi defalarca sorgulayarak mantık çerçevesinde değerlendirerek kendi felsefi yaklaşımlarını geliştirmiştir. 1650'den itibaren Franciscus van den Enden'in okulunda Latince, doğa bilimleri (fizik, kimya, mekanik, gök bilimi ve fizyoloji) ve felsefe okumaya başlamıştır. Bu onun bakış açısının diğer bilim dallarıyla birlikte gelişerek girift bir yapı oluşturmaya da imkan vermiştir.

Bu gelişmeler ışığında Spinoza, 1655 yılında din düşmanı olarak suçlanır ve bu süre içerisinde “Tractatus de Deo et homine etjusque felicitate- anrı, İnsan ve İnsanın Refahı Üzerine Kısa Bir İnceleme” adlı eserini tamamlar. Bu sürecin devamında Spinoza birden çok eser ortaya çıkarır ve bu arada 1661 yılında yazmaya başladığı büyük eseri olan Etika’yı 1675 yılında tamamlayarak bitirir. Etika’yı bitirdikten iki yıl sonra 1677 yılında vefat eder. Spinoza günümüzde 17. yüzyıl felsefesinin en önde gelen rasyonalistlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

“Spinoza Problemi: Bir Nazi Subayının Paradoksu”, Yalom’un 2007 yılında gittiği bir davet sebebiyle Hollanda’da bulunduğu süre içerisinde Rijnsburg’daki Spinoza Müzesi’ni gezmesiyle ortaya çıkar. Yalom, müzeyi gezerken Spinoza’nın kitaplarının orjinal kütüphanesinde yer alan kitaplar olmadığını, Nazilerin Avrupa’yı işgal ettiği sırada orjinal kitaların bir şekilde müzeden alınıp Berlin’e götürüldüğünü ve bunun altından o dönemin etkili isimlerinden olan Nazi Lider kadrosunda yer alan Alfred Rosenberg’in Spinoza’ya olan tutkusunun çıktığını keşfeder. Bu keşif neticesinde ortaya bugün elimizde bulunan bu kitap ortaya çıkmıştır.

Eser, eş zamanlı olarak iki zaman diliminde geçmektedir. İlk dönemimiz Alfred Rosenberg’in yaşadığı dönem olan Nazilerin kuruluş ve gelişme aşamasını, bu aşamada Rosenberg’in aldığı görev, süreç içerisinde yaşadıklarının ve Spinoza’ya olan tutkusunun onu ve düşüncelerini biçimlendirme şekli kapsamaktadır. Rosenberg kitapta da anlatıldığı üzere özellikle Nazilerin propaganda faaliyetlerinde ve Nazi kavramının oluşturulmasında önemli görevlerde bulunmuştur. Bu bağlamda Yahudilere karşı duyduğu nefret ve en çok saygı duyduğu yazarlardan olan Goethe’nin bile Yahudi bir düşünür olan Spinoza’ya duyduğu saygı onun ilgisini çekmiş ve Almanya’nın Avrupa’yı işgali sırasında Spinoza’nın kitaplarını toplayarak fikirleri üzerine kafa yormuştur. Bu süreçte fikirlerini psikiyatristi Friedrich Pfister tartışarak okurlara da karşılıklı bir değerlendirme imkanı sunmuş oluyor. Kitapta anlatılan diğer bir dönem ise Spinoza’nın hayatının geçtiği tarih aralıkları. Bu dönemde de Spinoza’nın Yahudiliğe ve dinlere olan bakış açısı ile kendi bilgi birikiminin doğa bilimleriyle olan ilişkisi detaylı olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda Spinoza’nın fikirleri sorgulamasında ona, Yahudi topluluğundan afaroz edilmesine rağmen konuşmaya devam eden Franco isimli diğer Yahudilere göre daha sorgulayıcı ve şüpheci bir karakter eşlik ediyor. İki farklı zaman dilimlerinde benzer eksenlerde kökenlere bağlılık, özgürlük, bireysellik, toplumun dayatmalarına maruz kalmaktansa akıl ve mantık yoluyla çizilmiş bir yolun doğruluğu ve buna benzer konular diyaloglar halinde tartışılarak okuyucunun değerlendirmesine sunuluyor. Bu noktada Spinoza’nın düşüncelerinin yanında birçok filozofun fikirleri de kitap içerisinde yer alıyor. Bu da okuyucunun felsefeye olan ilgisinin artmasında ve kitabın felsefe anlamında da çeşitlenmesi anlamında önem arz ediyor. Bütün bu süreç içerisinde okuyucu kendisini rahatlıkla romanda geçen karakterlerin yerine koyarak kendi özüne yönelik sorgulayıcı bir yaklaşımla yeni keşiflerde bulunabiliyor. Özellikle insanın kendi kimliğini, aidiyetini ve işin özünde varoluşunu bulması, bunu benimsemesi veya sindirmesi bağlamında kitap Spinoza’nın düşüncelerinin evrenselliğini ve zaman ötesi oluşunu açık bir şekilde gözler önüne seriyor ve bunu oldukça iyi kurgulanmış bir dinamikle gerçekleştiriyor.

Kitabın son sayfasına gelip kapattığımız anda bir kez daha Yalom’un dehasına, bilmediği bir zaman dilimine ilişkin olarak yapmış olduğu tespitlere ve fikirleri yorumlayışına hayran kalıyoruz. İnsana kendini gene kendine sorgulatarak öğreten bir yazım ve düşüce dili geliştiren Yalom varoluşunuzu keşfetme anlamında sizi bir adım öne götürüyor. Keyifli okumalar dileğiyle...

“Özgür insanın ölümden daha az düşündüğü bir şey yoktur.” Benedictus de Spinoza

“Tanımak, anlamak, harekete geçmek gerekir. Dünya hayal kurmak için değil, başka bir şekle dönüştürmek içindir.” Benedictus de Spinoza

“Eğer sesler duyuyorsam; Kutsal Meryem karşıma çıkıyorsa ve meleklerle şeytanlar bana eşlik etmekten hoşlanıyorsa ne yapabilirim!”

Yedinci Mühür

TANRININ KAÇINILMAZ LANETİ: DET SJUNDE INSEGLET\YEDİNCİ MÜHÜR

İzlediğimiz filmler, kendi monologlarımızı, başka bedenlerle harmanlayarak karşımıza çıkarıyor çoğu zaman. Kült filmlerin varoluşu da bu bakış açısıyla izleyemediğimiz ve belki de ilk izlediğimizde algılayamadığımız, varoluşsal kaygımızın bir ürünü. Kült filmler deyince de akla ilk gelenlerden olan Ingmar Bergman, kendi iç dünyasını olağan karmaşasıyla beyaz perdeye aktarmayı başarmış sayılı yönetmenlerden.

Filmlerinde işlediği her bir konuyla Bergman, insanın kendi içinde çözümleyemediği tüm soruların cevabını, öz yaşamından çıkararak dış dünyanın karmaşasıyla uyum sağlamaya çalışmıştır. Özellikle de dinin insan yaşamındaki yerini, insanların sorgulamaktan kaçındığı inanç sistemini ve inanç kavramının özünü yitirmeyerek; Tanrının adil dünyasında yaratılmış olan adaletsizliklerin ve kötülüklerin doğuşunu, 1957 yapımı Yedinci Mühür filmine aktararak sorgulamıştır.

Film, 14 yüzyıl ortalarında yaşayan şövalye Antonius Block ve silahlarının uzun yıllar kutsal topraklarda Haçlılar adına çarpıştıktan sonra, vatanları olan İsveç'e dönmesiyle başlar. Asıl konuya, döndükleri vatanlarında vebanın 'kıyamet günü' habercisi gibi canlar alması ve insanların ölümden kaçmaya çalışmasıdır. Film'e adını veren Yedinci Mühürse İncil'de geçen bir alametin ifadesidir; insanların yedinci mühür korkusu ölümü, ölümden tanrıya yakarışı doğurur. Filmin en etkili sahnesi ise; en başında verilen ve ara ara serpiştirilen şövalye Antonius Block'ın Ölüm ile oynadığı satranç sahnesidir. Block, yaşam ve tanrı üzerine düşünmek, yaşamı boyunca kendi içinde kaybolduğu düşüncesiyle sorgulayamadığı soruların cevabını bulabilmek adına ölüm ile satranç oynayarak vakit kazanmaya çalışır.

“-Hazır mısın?

“-Bedenim korkuyor, ama ben korkmuyorum.”

Babası Protestan bir papaz olan Bergman, Antonius Block üzerinden; tanrının varlığının ve yokluğunun kendi içinde bilinip ve bilinmezliğindeki şüpheciliğiyle, ölümden sonraki yaşamın ve kimine göre yeryüzündeki tek yaşamın devamına, dine inanmanın doğruluğu ve yanlışlığının sorgusunu yaparak aktarmayı başarmıştır. Film, insanın hamurunda olan inanç açlığında; yüzyıllardır, peygamberleri ve kutsal kitaplarıyla varlığına inanılan tanrısıyla; ölüm gelene kadar sorgulamayan-sorgulamak istemeyen-insanların bilinmeyen kapının ardındaki tanrıyı arayışının ifadesi.

“İnsanın duyularıyla Tanrıyı kavrayabilmesi o kadar imkansız mı? O neden yarım vaatlerin ve görülmeyen mucizelerin ardına saklansın ki! Kendimize inancımız yoksa başkasına inanç nasıl duyabiliriz? Benim gibi inanmak isteyen ama yapamayanlar ne olacak? Ya inanmayan, inanamayanlar? İçimdeki Tanrıyı neden öldüremiyorum? Onu kalbimden atmak istememe rağmen alçaltıcı ve acı verici şekilde içimde yaşamaya devam ediyor. Neden her şeye rağmen bu gerçeklikten kurtulamıyorum?”

İnsanın hatta insanların, yaratılışın getirdiği mutlak son olan ölümle yüz yüze geleceği düşüncesi, hep korkutucu olmuştur. İnsan köşeye sıkışmaktan -ya da sıkışacağı- endişesiyle, yaşamın getirdiği güzel ve kötücül düşüncelerin farkında olmadan, bir inancın peşinde koşmaya devam etmiştir. Kimi zaman bu Tanrının varlığına sıkı sıkıya inandığı; fakat kimi zamanda inandıklarının sorguladığı korkusuyla yaşamış ve günümüze kadar devam ede gelmiştir. İnsanın doğası gereği bilme ve yolunu belirleme ihtiyacı; bazılarının kafasında hep bir soruyken, bazılarının da felaket gününe ya da ölümle dans edecekleri o günde akıllarına takılacak bir soru olmuştur.

“Korkumuzdan bir imge yaratır ve sonra o imgeye Tanrı adını veririz.”

İnsanların yaşamlarının ölüm gelene kadar, kendi gözlerinde yaşanmamış sayılması, 14. yüzyıldan çıkıp şu an içinde bulunduğumuz çağda yaşayan her bir insan için de bilinmeyen bir humma.

“İnanç yaşamayı zor bir yükür. Ne kadar yüksek sesle çağırırsan çağır, karanlıktan sıyrılıp hiç gelmeyen birini sevmek gibi.”

Bergman'ın gözüyle insanın ham maddesinde yer alan; tanrı-ölüm-din olgusu'nu kaçınılmaz sona yaklaştığımızı ve ölümle satranç oynama ihtimalimizin var olup olmadığını bilmeyerek, kendi içimizde sorgulayamadığımız yaşamı, kendi kafamızda yarattığımız sorulara Antonius Block yardımıyla cevap arayabiliriz.

E tabi kaçınılmaz sonu unutmadan.

Ceyda OKTAY

Dilek İşcen Akışık

Hangimiz O... Öykü

Tıklım tıklım bir etajer. Üstünde yan yana dizilmiş sarı, kırmızı, siyah peruklar. Onların önündegöz farları, kalemler, takma kirpikler. Yuvarlak, ayaklı bir masaüstü aynası, bir tarafı büyüteç, bakınca her şeyi söyleyen... Gençliğin güz mevsimi henüz başlamış bir kadınçatlak duvara dayalı pirinç yataktan kalkıoryavaşça. Bu cümbüş içinde ilacını güçle buluyor. Gardırobun kapağında sarkansimli elbise aynayı örtüyor. Off! Bu halde nasıl görsün kendini? Yürüdükçe tahtalar gıcırıyor. İyice zayıflamış olan kadının zorlukla açtığı kapı ağrısı varmış gibi ses çıkartıyor. Bir bardak suyla geri döndüğünde gene aynı sesler. İlacını içtikten sonra uzanıp ayısına sarılıyor, bir bebek gibi saf, tertemiz. Öksürüğü yatağı sallıyor.

Dünyayı tanıyan kara gözler kapanmak üzereyken telefonun sesiyle açılıyor.

“Güllü, biliyorsun hafta sonu ya müşteri çok olur. Geç kalma! Köşeye kaçta gelersin?”

“Serap, hiç halim yok. Bugün işe çıkamayacağım. Yarın belki. Seni arayım.”

“Kız, kendine iyi bak. Bir şeye ihtiyacın olursa bana söyle.”

“Sağ ol, rastgele.”

Birden açlık hissediyor. Buzdolabı tam takır.

“En iyisi dışarıda karnımı doyurayım.”

Kabanını üstüne geçirdiği gibi doğru mahallenin Evim Lokantasına.

Sadece bir masa müşterilerini ağırıyor sessizce. Onu, Gül adıyla bilen bir adam, yanında bir kadın ve çocuk. Adam kaçamak bakışlarla süzmeye başlayınca Güllü'nün düşünceleri ayaklanıyor. Ulan, yalnız olsaydın ağzından salyalar aka aka sırnaşırdın. Hayvan! Yataktaki o aciz halini unutmam. Bok yiyin hepiniz. Ter kokulu, yılışık herifler! Kafanız sadece belden aşağı... Hesabı ödeyip çıkarlarken küçük kız kolunu kapıya çarpıyor. Dirseğinin acısıyla gözleri babasında, ilgi bekliyor. Adamın başı arkaya dönük, beklenen ilgiden habersiz... Kız anneye sıkı sıkı yapışıyor. Lokantanın sahibi her zamanki gibi gayet ölçülü bir selam verip siparişi alıyor. Yüzü dikkati çekecek kadar beyaz. Bugün yorgun mu acaba? Belki de üzgün. Kim bilir, ne derdi var? Çorbasını içerken Güllü'nün yine öksürük krizi tutuyor. Sabri Bey hemen bir bardak su getiriyor anlayışlı bir gülümsemeyle.

“Teşekkür ederim.”

“Öksürüyorsun bacım,ıhlamur yapayım.”

Kadının öksürmekten yaşaran gözlerinde minnet var.

“Etili patates ve havuç da getireyim.”

“Sağ ol abi, çorba yetti. Eline sağlık.”

“Yok yok, sen beni dinle. Aslan gibi olursun vallahi, yemen lazım. Bak, yoğurt da getirdim.”

Kadın şaşkın. Allah Allah! Bu ne biçim erkek yahu! Yok artık böyleleri... Çiseleyen yağmurun cama vuran sesiyle yıkanan bulaşıkların sesi karışıyor birbirine. Hesabı ödemek için kasaya gittiğinde adamın ağzından sözcükler dökülüyor.

“Olur mu öyle şey? Neredeyse kızım yaşındasın, o kadar cık da ikramım olsun. Hayat çok yormuş seni...”

Annesinden sonra omuzuna ilk kez bir dost eli dokununca nasıl duygulanıyor, hem de çok.

“Hayat mı beni yordu, ben mi hayatı... Bilmiyorum be abi! Hiçbir şey bilmiyorum. Ağzın bal yesin, hiç sıkıntı görmeyesin.”

“Sağ ol bacım. Yine de belli olmaz. Ümidimizi kaybetmeyelim.”

Yüzü daha da aydınlanıyor.

“Allah senden razı olsun.”

Üç gün sonra kendini iyi hissediyor. O zamana kadar tanıdığı yegâne insan gibi insana tek bildiği tatlıyı yapmak geliyor içinden.Çıkarsız, beklentisiz bir helva... Hava güneşli, ağaçlar sakin. Lokantaya yaklaştığında alışlagelmişin dışında bir durum olduğunu görüyor. Ne çok üzgün yüz var sokakta...

Lokantanın kapısının üstünde boynunu bükmüş bir kâğıt: Cenaze dolayısıyla bugün ve yarın kapalıyız.Merakını kapının önündeki bir adam gideriyor. İki damla yaş asılı kalıyor gözlerinde. Sabri Bey'in karısına başsağlığı dilemeden gitmek olmaz.

Lokantanın üst katındaki eveçikiponu tanıyanların bakışlarına aldırmadan açık kapıdan adımını atıyor içeriye. Ağlayan kadının etrafında onu teselli etmeye çalışanlarGüllü'ye bakıp birbirlerini dürtüyorlar. Sonra da fiskos masasının etrafında toplanıyorlar. Gene aldırıyor Güllü, ağlayan kadının yanına gidiyor.

“Ah, ben ağlamayayım da kim ağlasın? Ah! Ah! İçim yanıyor, içim... Erimi, evimin direğini bir anda kaybettim. Ah, nasıl dayanacağım, nasıl?”

“Ba...ba... Başın sağ olsun, abla...”

Başörtülü kadınlardan biri kesiyor lafını.

“Anladık, anladık. Hadi, çık dışarı! Burayı kirletme.”

Matemli kadın birden onun kim olduğunu farkına varınca gür sesiyle azarlarcasına haykırıyor.

“Ne diyorsun sen be?”

Güllü'yü bir anda gözlerine hapsediyor.

“Sen! Sen! Acımdan tanıyamadım seni. Defol git hemen! Seni orospu seni! Çabuk git, gözüm görmesin.”

Bağdaş kurmuş şalvarlı bir kadın öfkeyle ayağa kalkıp baş parmağıyla kapıyı gösteriyor.

“Duymadın mı? Hâlâ buradasın.Hadi!”

Cenaze evinin acısına duyduğu saygıyla, sessizce sokağa atıyorkendini Güllü. Yüreğine dolan yaşların buz kestiği anda karşısına “Açım abla, açım...” diyen bir oğlan çocuğu çıkıyor. Sabri Bey için yaptığı helvayı ona uzatıyor. Kime niyet kimekısmet...O yüce gönüllü insanın ruhuna gitmesini diliyor. İyi ki onu tanıdı. Söylediği gibi aslında hayat. Yarının nasıl olacağı belli mi ki...Uzaklaşan çocuğun ardından bakarken kulaklarında hâlâ az önce aynı havayı soluduğu kadınların sözleri çınlıyor. “O...sun, sen o...sun.” Ya onun gibi olmayanlar?.. Ondan daha mı masumdular?.. Kararlı adımlarla eve dönerken çökmüş omuzlarının dikleştiğini dükkânların camlarında görüyor.

Ahmet Avcı

Kemirtili

Sular dağların ırzına geçiyor
Siliyor yıldızlar kendini dünyamızdan
Sesinin yitik yurduna doğru
Sıçrayan bir kuzunun kalbidir
Gözlerinde güneş cesetleri bundan.

Adamlar hüznün dalgalarına tırmanıyor
Akranlarına sevinci anlatıyor yaradan
Bir kadın ağzında biraz ekmekle
Ölüyor bir kadın biraz ekmekle
Ölür mü bir kadın biraz ekmekle?
Bir çift küpe çoğalıyor yeryüzüne
Burulan kulakların kıkırdaklarından

Yeryüzü altın deryası.
Yeryüzü senin yüzün.
Dirgenliyorsun alnımın çeperini
Dişlerimi ağzımda sanıyorum
Kurşunlanan bir duvarın hüznüdür
Muhbir dudakların alazından

Ve acının omuzları hafifliyor
Sırtımı kaşıyıp seni düşlüyorum
Bir traktör savruluyor pamuk tarlasına
Irgat bir kadın kollarını karıştırıyor
Kana işleyen demirin hincından

Çopurlaşan yastıklar arasında
Gözlerimle gözlerimi arıyorum adınca
Takıyorum kafayı vücudunun kıvrımlarına
Yüzün yakamoz deryası, boynun ipince.
Belinde gülümseyen çılğar gamzelerdir
Taşlıklarda dövülen öküzün kahrından

Sular dağların ırzına geçiyor
Siliyor yıldızlar kendini dünyamızdan.
Avurtlarım, dilini somuruyor
Yaralı memelerin, kayaların tuzunu
Bağrımda pıhtılaşan kan kokusunu
İrileşen zeytine vurulan bıçaktır
Acıyan yanlarımı kemirdiğim bundan

Tırnaklarım fazla kalıyor parmaklarıma
Tasmalıyorlar boynumun en boynunu.
Lebbeyk sultanım lebbeyk
Polat bir tokmaktır sızlayan yürek.

Soluğun ağdıkça gökyüzü şişiyor
Ellerin bulutlarla bulut oluyor
Buhranlı rüzgarları kiskandıran sesindir
Alnacıma zerk eden acı bundan
Kınında titreyen ak memelerindir
Hasat bundan, haset bundan, hasret bundan..

Ahmet Türkoğlu

Yavuz'un Cumartesi-Pazarı

Anlatı

Salyangozun kabuğundan başını uzatması gibi, Yavuz'da masanın üstünde duran saate bakmak için yorganın altındanbaşını uzattı. Odanın tüm rutubeti artık kirden iyice sararmış yorganın üzerinde toplanmıştı. Dağılacak kâğıt mendilmiş gibi yavaşçaüzerinden çekti attı yorganı. Sanki altındaki şilte deniz yatağı olmuş, nemli odanın ortasında yüzüyordu. Bu evi sadece barınmak için kullanıyordu ama buna barınmak denemezdi. Sanki NASA 2318 yılında uyanması ve dünyayı kurtarması için, gözlerden uzak bu salamura fıçısında onu muhafaza ediyordu.Bu bodrum katında çürümesi için bile her ay para alıyorlardı.

Her yanı kasılmış olarak, hidrolik bir kol gibi yavaşça yatağın içinde doğruldu. Yüzünü yıkamaya gerek görmedi, zaten her tarafı nemliydi. Avuç içlerini şöyle bir gezdirdi yüzünde. Sigara paketine uzandı. Odadaki her şey gibi nemli olan paketin içinden son sigarayı ince parmaklarıyla çekip aldı. Uzun geceden arta kalan sigarayı dudaklarının arasına sıkıştırdı. Boş paketi avucunun içinde ezerek bir köşeye fırlattı. Çakmak bile nemden ilk seferde yanmadı. Sigaradan derin bir nefes çekti. Dumanla birlikte, ciğerlerinden tüm organlarına doğru yavaş yavaş bir ısı dalgası yayıldı. İkinci nefeste teninin kurumaya başladığını hissetti.

Bir bekâr odası olmak için bile, çok bekâr kalıyordu odası. Evin bütün dekorasyonu bir yatak, bir sandalye ve bir masadan oluşuyordu. Dolabı olmadığından birkaç parça elbisesini çamaşır sepetine doldurmuştu. Soğuk odanın duvarında yaz-kış demeden çıplakseksi bir kadın afişi, tavanda ise çıplak ama hiçte seksi olmayan bir lamba asılıydı. Evin mutfak kısmı; bir piknik tüp, bir çaydanlık, bir tencere ve İsviçre çakısı gibi her işte kullanılan plastik bir leğenden ibaretti.

Otuzlu yaşların ortalarındaydı Yavuz. Saf yüzlü, dünyadan epey uzak görünen ama buna rağmen bir insanı kendisine inandıracak kadar sağlam bakışları vardı. Her gün etrafımızda yüzlercesini görüp te bakmadan geçtiğimiz sıradan insanlardan biriydi. Belki kendisi değil ama saçları dik duruyordu hayata karşı. Kötü beslenmeden sebep; fırça sapı gibi zayıf, örümceğin gövdesinden büyük bacakları gibi uzundu. Çene yapısından dolayı her zaman gülümsüyor gibiydi. Bu yüzdeninsanlara sempatik geliyordu. Ruhu gibi ince bir bıyığın altından, fısıldar gibi konuşuyordu. Gurbet ellerde anne ve babasını erken yaşta kaybetmiş, iki kardeşi ile birlikte hayat mücadelesine devam etmek zorunda kalmıştı. Yıllar içinde biri erkek, biri kız olan kardeşlerini okutmuş, büyütmüş ve evlendirmişti. Bunlar yaşanırken,yaşamayı vekendini evlendirmeyi unutmuştu. Gönüllü yapılan bu ana babalığa karşılık, iki kardeşi de yeni yuvalarını başka şehirlere taşımış, hem yetim hem de öksüz olan Yavuz'a, birde kardeş hasretini tattırmışlardı. Bu koca şehirde kocaman bir yalnızlığı vardı Yavuz' un. Mahalleden bir tek ev sahibini tanıyor ve onunla da ayda bir kere görüşüyordu. Bu görüşmede kapı eşiğinde olup, parayı almak ve saymakla geçen kısacık bir süreydi.

Bugün Cumartesi sabahıydı. İki günlük uzun ve bir o kadarda yalnız tatil günleri başlıyordu. Zaman içindekanun kaçağı gibi birçok iş ve adres değiştirmişti. Hayat şimdide onu bu bodrum katında sınava tabi tutuyordu. Belediyeye ait bir parkta bekçi olarak işe girmişti. Hafta içi gündüzleri çalışıyor, hafta sonları izin yapıyordu. Hayatının dayanılmaz tarafı da buydu. Cumartesi ve Pazar evde yalnız kalmak en büyük çilesiydi. Bu sabah yoğun geçen kış günlerinin ardından hava biraz açmış, güneş yeni yetme bir kız çocuğu gibi yüzünü saklayarak da olsa ortaya çıkartmıştı. Açık havayı fırsat bilerek kahvaltı etmeden evden dışarı çıktı. Zaten kahvaltı etme alışkanlığı yoktu.

Yeni açtığı paketten bir sigara yaktı. Yanan sigaranın ucu izmarite doğru ilerlerken, Yavuz'da amaçsızca yürümeye başladı. Günün erken saatleri olduğu için henüz sokaklarda kimse yoktu. Boş bir arsaya defnedilmiş çöplerin arasında rızkını arayan bir adam gördü. Bizim çöp dediklerimiz, bir başkasının ekmeği dilimleri olabiliyor. Hayat herkes için eşit derecede zordur. Üstadın dediği gibi; 'Kiminin ekmeği bayat, kiminin pırlantası ufak'. Çöpleri karıştıran adamın kafasındaki şapkadan sarkan saçları bembeyazdı. Saçlara inat, açıkta kalan elleri ve yüzü kirdensimsiyah olmuştu. Adeta Hint fakirlerine benziyordu. Hayatın iki yüzü; yaşam ve ölüm vücut bulmuştu bu zavallıda.

Bunları düşünerek yürürken, ayakları iradesi dışında onu çalıştığı parka getirmişti. Kendini parkın önünde bulunca çok şaşırıldı. İnsanların hafta sonu gezmek ve dinlenmek için gittiği yer onun iş yeri idi. 'Postacı yıllık izne çıkmış, şehri dolaşmış' misali, bu tatil gününde, haftanın beş günü çalıştığı parka gelmişti. Parkın sınırlarını çizen demir parmaklıkların arasından endişeyle içeriye baktı. Önce geri dönmek istedi, sonra vaz geçti. İzinli gününde bu parkı dolaşmak onun için yeni bir etkinlik olacaktı. Hem havada güzeldi. İlk defa geliyormuş gibi etrafa bakındı. Ezbere bildiği ağaçları, çiçekleri seyretmeye başladı. Biraz yürüdükten sonra bir banka oturdu ve gözlerini kapattı. Ezbere bildiğini sandığı park ona yeni kokular, yeni sesler sundu. Huzuru içinde hissetti. Daha önce hiç bu denli parkın bir parçası olmamıştı. Uzun zamandır ilk defa kendini yalnız hissetmedi.

Gözlerini açtığı anda biraz ileride, tek başına oturan bir kadın gördü. Parka geldiğinde kadın orada yoktu. Olsaydı dikkatini çekerdi. Çünkü etrafa uyumsuz, hemen dikkat çeken çivit mavisini bir hırka vardı üzerinde. Hava bugün güzeldi ama yalnız hırkayla dolaşılacak kadar da sıcak değildi. Kadının oturduğu tarafa bakıp onu rahatsız etmek istemedi ama yokmuş gibi davranmak da işkence gibi geliyordu. Bir anda etrafa ilgisi azaldı. Anlamsızca kadını seyretmek istedi. Oysa kadın hiçbir şey yapmadan öylece oturuyordu. Çivit mavisini hırkasına, evlat hasreti çeken bir anne gibi sarılmıştı. Gözleri güdümlü füze gibi, öylece sabit bir noktaya kilitlenmişti. Keşke yanına gidebilse, onunla tanışıp konuşabilse ne kadar iyi olurdu. Yalnızlığı kanına girmiş, şeytan gibi dürtmeye başlamıştı. Belli ki kadında birçok dertten firar etmiş ve sabahın bu saatinde bu parka sığınmıştı.

Müthiş bir merak uyandı içinde. Yüzlerce cevabını bilmediği sorular aklına geldi. Ama öğrenmek için ne bahanesi, nede cesareti vardı. Biraz cesaretlenir gibi oldu. Bu parkta ev sahibi sayılırdı. Belki bunu bahane edip; 'parkımıza hoş geldiniz. Nasıl çiçeklerimizi beğendiniz mi?' diyerek sohbete başlar, sonra kendisini tanıtabilirdi. Bu fikre aklı yattı ve harekete geçti. Kadının yanına gitmek için kalktı. Birkaç adım attığında kadında kalktı ve ona doğru yürümeye başladı. Bu beklemediği hamle karşısında Yavuz'un tüm cesareti uçtu gitti. Yolda yürüyen bir kadınla bu şekilde nasıl bir sohbet başlatabilirdi? Hadi bankta oturuyor olsa, kibarca yaklaşırdı ama şimdi eşkiya gibikadının yolunu kesemezdi. Birkaç kısa adımdan sonra bir noktada buluşup, ters yönlere doğru devam ettiler. Kadın hiç başını kaldırmamıştı. Yavuz utana sıkıla birkaç kaçamak bakış atabilmişti.

Kadın orta boyluydu. Küt kesilmiş siyah saçları, Ezine peyniri gibi beyaz bir yüzü, orantılı bir çenesi ve karakter aynası gibi düzgün bir burnu vardı. Gözlerini görememişti. Ağırbaşlı, gururuna son derece düşkün, her şeyi düşünerek yapan bir kadın izlenimi veriyordu. Yaşını tahmin edemedi ama cildi nüfus cüzdanının eski olmadığını müjdeliyordu. En sevindirici haberde; parmağında alyans olmayıştıydı. Makyajı yoktu. Hiçbir aksesuarı da yoktu. Altında her Türk kadını için olmazsa olmaz gri bir eşofman, üstünde el örgüsü çivit mavisi bir hırka vardı. Ayağına spor ayakkabı giymişti. Kollarını göğsünde birleştirmiş, yazılı yapan bir öğretmen gibi yürüyordu. Güzel kadındı. Halden anlayan, anne kıvamında, güven hissettiren bir havası vardı. Ama kendini ele veren ağır bir yük taşıyor gibiydi. Hüzün dökülüyordu omuzlarından. Belki bu yüzden kaldıramıyordu kafasını.

Yavuz daha önce hiç yapmadığı bir şey yaptı. Geriye döndü ve kadını takip etmeye başladı. Kendindeki bu cesareti yeni keşfediyordu. Kadın yürüme yolundan ayrılarak ağaçların arasına girdi. İlk defa başını kaldırdı ve ağaçlara bakmaya başladı. Bir resim sergisindeymiş gibi dikkatlice ağaçları inceliyordu. Dokundu onlara. Hatta okşadı. Uzunca süre ağaçların arasında kaldı. Sanki biraz neşelenmişti. Tekrar yürüme yoluna çıktı ve parkın çıkış kapılarından birine doğru yürümeye başladı. Aradığını bulmuş gibi bir gülümseme vardı yüzünde.

Yavuz uzaktan takip etmeyi sürdürdü. Bu kısacık sürede tüm dünyası bu kadın olmuştu. Kadını takip etmek ve hakkında bir şeyler öğrenmek ihtiraslı bir oyuna dönüşmüştü. Sanki elinde define haritası vardı ve işaretleri doğru okursa, hazineye ulaşacaktı. Kadın parktan çıktı ve serçe adımlarla yürümeye başladı. Hiç kimseyle ve hiçbir şeyle ilgilenmiyordu. Adımları biraz daha hızlandı. Aniden ilk sokağa saptı. Yavuz sokağın başına geldiğinde dehşete düştü. Kadın yoktu. Elinden şekeri alınmış çocuk gibi kalakaldı. Hemen toparlandı ve yürümeye devam etti. Kendine kızamayacak kadar çaresizdi.

Saatine baktı, öğlen olmuştu. Garip bir biçimde karnının acıktığını hissetti. Umutsuzca geri döndü. İlk gördüğü büfeye girdi. Karışık tost söyledi. Kafası da tost gibi karışıktı. Yaptığından biraz utanır gibi oldu. Ya kadın onu fark ettiyse? Ya korkup bir yere saklandıysa? Yavuz' un niyeti rahatsız etmek değildi ama kadın bunu nereden bilebilirdi. Üzüntüsüne pişmanlıkta eklendi. İlk ısırtıkta aklına bir şey geldi. Aceleyle tostunu bitirdi ve hemen kadını kaybettiği sokağa geri döndü. Uzun bir sokak değildi. Sonuna kadar yürüdü. Başka bir sokakla kesişmiyordu. Sokağın iki tarafında karşılıklı bitişik nizam binalar vardı ve hiçbir binanın altında, kadının bir anda girip alışveriş için girebileceği bir dükkân yoktu.

Kadın o kadar dalgın görünüyordu ki, Yavuz'un takip ettiğini anlaması nerdeyse olanaksızdı. Yani kadın bu sokakta ve bu binalardan birinde oturuyor olabilirdi. Üstündeki giysiler misafirlik için pek uygun gözüküyordu. Yavuz'un eski neşesi yerine gelmişti. Aralarındaki takip mesafesini ve kadının yürüme hızını tahmin ederek bir tespit buldu. Çok heyecanlandı. Kadını bulmuş gibi sevindi. Sokağın girişindeki ilk dört binadan birinde oturuyor olabilirdi. Bu oyundan zevk almaya başladı. Cumartesi günü sıkıcı başlamıştı ama şimdi polisiye bir dizi kıvamına gelmişti.

Sokak tabelasına baktı. Tabelanın üstünde 'Yeni Hayat Sokağı' yazıyordu. Sanki hayatı bu sokakta yeniden başlayacakmış gibiydi. Sokaktan çıktı ve biraz ilerideki pastaneye girdi. Mutlu olduğu zamanlar canı hep tatlı çekerdi. Kendini ödüllendirdikten sonra Yeni Hayat sokağına geri döndü. Binalara bakarak bu sokakta yaşayan insanlar hakkında tahminler yürüttü. Gelir seviyeleri, eğitim durumları, mahallenin yaş ortalaması, çocuk sayısı, daha birçok garip sorular uyandı kafasında.

Sokağın başındaki ilk dört binayı iyice inceledi. Bazı pencerelerin önünde çiçekler vardı. Acaba bu çiçekler onun penceresinimi süslüyordu? Hangi pencere ona aitti? İçinden bir pencere seçti, çünkü en güzel çiçekler o pencerenin önündeydi. Birde saksıya saplanmış renkli rüzgârgülü vardı. 'Evet' dedi içinden. 'Bu pencere onun olmalı.' Bu oyunu da sevdi. Yeterince eğlendiğine inandı ve evine geri dönmek için Yeni Hayat Sokağı ile vedalaştı. Her zaman kendine böyle yeni oyunlar bulurdu. Başka türlü bu tatil günleri ve kendi kendisiyle olan ilişki sağlıklı bir şekilde yürüyemezdi.

Bir kahvehanenin önünden geçerken iki yaşlı adamın tavla oynadığını gördü. Kendilerinden bile emekli olmuşlardı ama hala karşılıklı; 'zar tutuyorsun' diye birbirlerini suçluyorlardı. Yaş ilerledikçe hedefler küçülür ama kazanma hırsı, insanlarla birlikte yaşlanmaz. Her zaman bıçkın bir delikanlı gibi zulada, bir ıslığa bakar vaziyette bekler. Kim bilir neler yaşamışlar, neler görmüşlerdi. Ama şimdi bütün gayeleri içtikleri çayların parasını karşısındakine ödetmek olmuştu. Yavuz yıllardır iki veya daha fazla kişiyle oynanan oyunlar oynamamıştı. Kardeşlerinin düğününde bile halaya katılmamış, bir köşede el çırpıyordu.

Kilidin içinde anahtarı çevirdi ve yalnızlığının tek şahidi olan odasına girdi. Lambayı yaktı. Üzerindekileri çıkartmadanyatağın üstüne sırtüstü uzandı. Kireç badanalı tavanı seyretmeye başladı. Sanki bir şey arıyormuş gibi bomboş tavanı inceledi. İnce bir kablonun uçunda sallanan lambayla göz göze geldi. Gözlerini yumduğunda ışık hala karanlığını aydınlatıyordu. Yavuz bu gününü kayıp olarak görmedi. Parkta gördüğü kadın hala gözlerinin önündeydi. Neden gidip konuşmamıştı... Neden cesaret edememişti... Bir fırsat daha istedi, tek bir fırsat daha. Etrafına daima yabancı kalmış, hiçbir yere bağlanma arzusu duymamış, bu çaresiz yalnızlığın gururu içinde mutlu olmaya çalışmıştı. Şimdi ilk defa bir şey istiyor, hem de korkunç bir arzuyla istiyordu. Yarın sabah ilk iş Yeni Hayat sokağına gidecekti. Çivit mavisini hırka giymiş kadını görmek için şansına sığınacaktı. Düşünceler içinde uykuya yenik düştü. Rüyasında hiç olmadığı kadar mutlu oldu. Uyandığında yüzünde gülümseme vardı.

Sabah her şeyden sıyrılar gibi çıktı yataktan. Tıraş oldu. Duş yaptı. Dişlerini bile fırçaladı. İlk defa ceketinin eskiliğinden şikâyetçi oldu. Ayakkabılarını ıslak bezle sildi. En son ne zaman böyle heyecanlandığını düşündü ama hatırlayamadı. Sanki kendini ilk defa böyle görüyordu. İşe geç kalmış gibi acele etti. Pazar sabahı hele bu saatlerde kimsecikler yoktu sokakta. Hızlı adımlarla kavuştu Yeni Hayat sokağına. Bomboştı sokak. Hiç umursamadı. Yeni hayatı, Yeni Hayat Sokağında başlayacaktı. Buna inandırmıştı kendisini. Söz vermişti, konuşacaktı. En azından bir adım atacaktı. İleride bir pişmanlık olarak boynuna asılmasına izin vermeyecekti. Hem ne olabilirdi ki. Nasılsa evdeki yalnızlık onun kaçınılmaz kısmetiydi. Ayrıca niyetinin rahatsızlık vermek olmadığını anlatabilir, hatta özür dileme fırsatı bile bulabilirdi.

Paketteki sigaralar azalırken, endişe içinde geçen zaman artıyordu. Ama hala mahallede bir hareketlenme olmamıştı. Sokak baştan sona 253 adımdı. Kaç kere kontrol etmişti. Bazen 252 çıkıyordu ama onu da Sezgin Apartmanının önündeki su birikintisine bağladı. İki turda bir denk geliyor, suya basmamak için bir adımını diğerlerinden biraz uzun atıyordu. Mahallede kaç tur attığını artık şaşırılmaya başlamıştı. Nerdeyse dünkü tavla oynayan iki emekli gibi kendi kendisiyle kavga edecekti. Umudunu yitirmeye başladı. Büyük ihtimal yanılmıştı. Parkta gördüğü çivit mavisini hırka giyen kadın bu sokakta oturmuyordu. Bir daha da karşısına çıkmayacaktı.

Yeni Hayat sokağından ayrıldı. Yalnızlığı ile birlikte parka gitti. Şimdide onun başı önündeydi. Hiçbir şey görmek ve hiçbir şeyle ilgilenmek istemiyordu. Tek suçlu kendisiydi. Nasılda kendini kandırması, nasılda boş umutlarla beslemişti yüreğini.

Parkta amaçsızca yürümeye başladı. Ağaçların başladığı yere gelince birden başını kaldırdı. Bir anda çivit mavisini bir renk, yerini yadırgamış misafir gibi ağaçların arasında kendini ele verdi. Yavuz'un yüreğiesarete isyan eden, kafesin içindeki maymun gibi çırpınmak istedi. Ama çelik ağlar bedeninden önce ruhunu teslim almış gibi öylece kala kaldı. Bir anlık duraksamadan sonra hemen ona doğru atıldı. Yerler kuru olduğu halde, koyu bir balçığın içinde koşuyormuş gibi ayakları ağırlaşıyor, bedeni sanki toprağa kök salıyordu.

Düşe kalka, bata çıka geçen uzunca bir çabadan sonrakın ter içinde, çivit mavisini hırka giymiş kadının karşısındaydı. Boğazı ateşe düşmüş naylon poşet gibi büzüldü. Zikir yapan bir derviş gibidizlerinin üstüne çöktü. Gördüğü manzara karşısında beyni zonk zonk atmaya başladı ama kalbi düz bir çizgide ısrar ediyordu. Ağaca ait olmayan bu çivit mavisini yaprak, istenmediği halde diğer yapraklarla bir olmuş, esen rüzgârla birliktesallanarak kendi mistik dansını ediyordu.

Birden Yavuz' un aklına tavandan sarkan lambası geldi.

Eylem Bakırcı
Gecenin Delikleri
Anlatı

O gün herkesin gözü yüzümde, gözlerimdeydi. İyi şeylerin ümidinin ateşi henüz sönmüştü. Bense yeni çıkmıştım yatağımdan. Annem yorganın bedenime saldığı tatlı ısının ansızın bedenimi terk edip hasta etmemesi için montumu son düğmesine kadar iliklemiş, şalını boynuma dolamıştı. Yutkunamadan enkaz dolu caddelerde bir başıma yürüdüm. Yorganı henüz atmıştım üzerimden. Uzun zaman uğramadığımı fark ettiğim sokağa saptım. Sokağın başındaki erik satan ihtiyar gitmişti. Bu yüzden yanlış sokağa saptığımı sandım. Yaz aylarıydı o zamanlar. Ben sokağın adını hiç bilmedim. İhtiyarın tablasını gördüğüm zaman saptım hep sokağın solundan.

Üşemeseydim eğer erik mevsiminin geçtiğini anlamayacaktım. O an ben bir erik dalı olsaydım her mevsim çiçeklerim açardı diye düşünüp gülümsedim. Düşünmeye devam ederken sokağın sonuna vardım. Bizim ihtiyarı orada kestane ocağının üzerinde, buğulu gözlüklerini silerken gördüm. Ayaktaydı, taburesine oturdum. Küçük battaniyesini dizlerime örttüm. Battaniyenin kiri dizlerimden soğuktu. Ellerimi üzerinde gezdirdim, narin, düzeltircesine. Gülümsedi, dudağının kenarında tuttuğu sigarayla. Erik mevsiminden kestane mevsimine kadar sokağın başından sonuna kadar mı yol almıştı yani? Niye böyle düşünerek canımı sıkıyordum ki.

Sigara dudağından düşmeden battaniyeyi tabureye bırakıp gittim.
Onu, kestane arabasının cılız ampulüne asıp gittim.
Ben düşündüm, böylece uzadı yollarım, kollarım budaklandı.

Bir cücenin donmuş gözbebeklerini gördüm onları büyüttüm gözlerimde. Cüceler ki çoktan yenilmiş, sinmiş bir yerlerde pas küf kokusunu kokluyordu. Bu yüzden hiçbir yenilgimizin tadı diğerine benzemedi. Her pes edişimiz, sonuna kadar mücadele edilmiş gibi yaşandı. Hiç kimsesiz herkesin gözleri bir yanımı yokluyordu. Caddeleri öyle geçtim. Sonra cüceler devleşti gözlerimde, büyüdü dünya bir balon gibi şişti. Bir anne daha ağlasa bir çocuğun elinde kalacaktı dünya. Ki dünya bir kadının örgüsünün ucunda idam edilmişti çoktan. Sonrasında bu cinayete intihar süsü verip kestirip atılmıştı örgü. Geceydi bu intihara tanıklık eden. Sokakların tavanlarına asılı insan gölgeleri görmüştü. Delinmişti gözleri, gecede büyüdükçe büyümüşlerdi. Dünya ölmekten çok, kadın örgülerinin delik gözlerden bu kadar kolay geçip gidebilmesinden korkmuştu. Ölmenin asıl biçimine tanık olarak intihar etmişti dünya.

Aynalar devliğini yitirmişti. İnsan gözleri büyütüyordu yaşayanları, geceye asılı uzayan bedenlerini unutarak. Aldanmanın günah keçisi olan aldatılmalarını tanrı sayıp taparken buldular kendilerini. İnsanın kendine kanması bile mümkün değilken kandırılmış olmanın aciz hüznü taşındı baş üstündeki bulutlarda.

Sonra ben devam ettim, düşündüm.

Düşündüm.

Düşündüm.

Volkan Altınbaş

Rüstem Ağabi Öykü

Dört mevsimi yaşadığım, hislerimin birbirine karşı düşmancasına hücum ettiği, nesnelere, gözlerime anlamsız oluşlarıyla övündüğü, tabii benim bu sırada benliğimi yitirmemek için var gücümle mücadele ettiğim bir gündü. Mevsimleri değiştirmeyi bile göze alabilecek tutkulu bir azimle kendimi dinliyordum. Eril kalbimin derinliklerinde terk edilmiş ussallığım, kah yağmur olup organlarımı ıslatıyor, kah güneş olup parmak uçlarımı ateş gibi yakıyor. Yüreğimde ani tepkeler oluşuyordu örneğin: Kalbimin olduğu yerde ufak ufak titremeler, şehadet parmağımında seğirmeler, göz çukurlarımda keçi pisliğini anımsatan ufak morluklar oluşuyordu. Tüm bunların tek sebebi, elbette ki adaletsiz bir evrende yaşıyor olmamdır. İster inanın ister inanmayın! Yeryüzünde adalet aramak, güç bir iş. Ama ben, adaletsizliğin altında yatan esas nedenleri sorgu sual etmekten bir an olsun geri durmamışım. Bu yüzden, üzerimdeki yılgın hali hissediyor olmak, benim için tedavisi mümkün olmayan bir hastalık olup çıktı. Her sabah çapaklı gözlerimi adaletten yoksun bırakılmış bir güne aralamak kolay bir iş mi zannediyorsunuz? Değil...

Uykum, göz kapaklarımı henüz terk etmemişti. Yarı açık gözlerimle eşimi arıyordum. Niçin yalnız uyandığımı merak ederken, karşımdaki kitaplığın üzerinde gözüme ilişen köhne radyoyu inceleme arzusunda olan iç sesimle yüzleştim. Fazlasıyla samimiyet kokan ve eski zamanların tatlı sohbetlerine şahitlik eden yaşlı bir çınardı o. Garip! Biraz olsun nefes alabilmek için, gözeneklerindeki toz kalıntılarının temizlenmesini hiç mi hiç talep etmemişti: Ağzı var dili yok! Onu incelemeye devam eden gözlerimle yatağımdan kalkarken, radyonun üzerindeki tozları temizlemeye karar verdim. Fakat ona doğru yaklaşmamın bir başka sebebi, geçmişimi anımsayarak biraz olsun tebessüm edebilmektir. Geçirdiği yılların ardından geriye kalan birkaç düğmesini çeviriyordum, pek çoğu yerlerinden çıkmış, kaybolmuştu. Çıkardığı ses ise adeta bir cızırtı: Dinleyen her insanın şikayetçi olabileceği kadar eski ve bozuk bir sestir. Ben radyomun sesini açmaya kalmadan, kulaklarımda bir çığlık sesi duyuldu.

İrkildim.

Neden bilmem, sesin karıma ait olma olasılığı beni korkutmuştu. Gerçi, ondan başka hiç kimsem yoktu hayatımda. Elbette korkacağım... Dünyanın çok acımasız bir yer olduğunu, yaşamının çok azap verici bir eylem olduğunu düşünmeme rağmen, sadece onun için yaşıyordum.

Merakımı zihnimden uzaklaştırmadan, evimin, arasından zaman zaman karıncaların dışarı fırladığı ahşap penceresine doğru hızla yürümeye başladım. Yürürken, açık kalan pencereden telaşlı bir şekilde artan çığlık sesleri beni daha da ürküttü. Olay yerine yığılan insanların seslerini duyuyordum.

Bir kadın, "Allah'ım! İnanılacak gibi değil!" diye bağırdı.

Bir başka kadın, "Yetişin yetişin!" diyordu. "Adam, asfaltın üstüne kafa üstü çakıldı!"

Bir adam, "Ne adamı be!" dedi. "Kadın bu!"

"Yok, yok erkek! Bebek yüzlü olduğu için karıştırıyorsunuz!"

Tırnaklarımı ısırıp ısırıp kopartıyor, bir yandan da konuşulanlara kulak verirken hızla hole doğru ilerliyordum.

Merdivenleri inmeye başladığımda, ayakkabılarımı giyerken kaybettiğim zamana hayıflandım. Güçlkle de olsa evden dışarı çıkmış, sonunda caddeye inmiştim. Caddenin tam ortasında, kullanıma kapatılmış bir tren yolu bulunuyordu. Karşılıklı apartmanların balkonlarında bulunan birçok insan, kollarını balkon demirlerine yaslayarak olanları seyrediyor. Kimisi de kucağına çocuğunu alarak pencereye çıkmış. Apartmanın önünde gördüğüm ilk kişiye ne olduğunu sordum: “Ne olmuş?”

Sorumu yönelttiğim delikanlı, üzerinden düşmek üzere olan pantolonunu, ceplerine soktuğu elleriyle tutuyordu. Sanki ellerini cebinden çıkarsa, pantolonu paçalarına kadar inecek! Yaşı, taş çatlasa on sekiz gösteren genç, sakız çiğneyişiyle bana yaşananlara aldırış etmediğini çağırıyordu. Üzerinde kırmızı bir tişört var. “Bir adam bey amca,” dedi. “İntihar etmiş.”

Kendini balkondan atan kişinin karım olma olasılığı ortadan kalktığı için biraz olsun rahatlamıştım. “Burası Türkiye!” dedim. “Sakın aşağı atmış olmasınlar!”

“Sanmam!”

“Neden?”

“Zaten bir insanı aşağı atamazsınız ki!” dedi. “Attığınız kişi aşağıya düşer. Yer çekimi diye bir kanun var sonuçta!”

“Felsefe yapmayı kes!” dedim. “Neler olduğunu öğrenmek istiyorum...”

“Adam, iki de bir de intihar etmek istediğini söyleyip duruyormuş!” dedi. “ 'Zaten, adamın bir gözü toprağa bakıyordu' diyorlar. Eee, bu zamanda memur olmak kolay değil. Geçen gün gördüm, peynircinin önünde peynirleri seyrediyordu. Alamıyor ki zavallı, ne yapsın! Devlet, maaşa yüzde dört zam yapıyor. Esnaf da, maaşlara zam yapıldığı için tüm ürünlere yüzde bir zam yapsa, -ki yapıyor- memurun maaşına nerden baksan yüzde on indirim yapılmış oluyor. Senin anlayacağın, memurun maaşına zam yapıldıkça parası daha çok azalıyor. Bu adam kendini atmasın da kim atsın?”

“Sen nerden öğrendin adamın intihar ettiğini?”

“Bizim Rüstem Ağabi söyledi.”

Gözlerimi kısarak, “Sizin Rüstem Ağabi?” diye sordum.

“Tekelci Rüstem! İşte şu! Balkonda, intihar eden adamın karısını teselli eden adam!”

“O kadının, intihar eden adamın karısı olduğunu kim söyledi?”

“Rüstem Ağabi!” diye yineledi.

“Sizin Rüstem Ağabi, her şeyi bilir mi böyle?”

Genç, arada bir pantolonunu, ceplerinin içindeki elleriyle yukarı doğru çekiştiriyor, gözlerini kırpmak, saçlarını düzeltmek, boynunu oynatmak gibi ufak tefek tiklerini yansıtıyordu bana. Başını çevirip, gözlerime uzun uzun baktı. Birbirimizin yüzüne bakıp, bir süre suskun kaldık. Gencin sakız çiğneyen çenesi ağırlaşmaya başlamıştı.

Birden, “Bilir canım bilmez mi?” dedi, sakız çiğneme hızını yeniden artırarak. “Kim kimin karısı, kim kimin kocası, kiminle mutlu, kiminle ayrılacak, kim neden ölmüş, kim niye yaşıyor, her bişeyi bilir! Hatta geçenlerde karısını aldatan bir adamı, yine böyle aşağı atmışlar da...”

Sözünü kestim.

“Bir insanı aşağı atamazsın!” dedim. “Attığın kişi aşağıya düşer...”

Genç, hınzır hınzır güldükten sonra konuşmasını sürdürdü. “Adama yapmadığını bırakmadı. En son gördüğümde, cesedin üzerine doğru eğilmiş ana avrat küfür ediyordu. Hiç sevmez namert erkekleri Rüstem Ağabi! Mesela sen bey amca! Nerede oturuyorsun?”

Ben yanıt vermeye kalmadan, genç atıldı: “Gerçi!” dedi. “Dışarı böyle don gömlek çıktıysan, fazla uzaklarda oturuyor olamazsın. Mesela soralım Rüstem Ağabiye; kesin senin hayatında neler olup bittiğini de biliyordur...”

“O biraz zor!” dedim. “Ben bile kendi hayatım hakkında bir şeyler bilmekte güçlük çekiyorum.” Sonra işaret parmağımı havaya doğru kaldırıp sağa dönerek, “Şu apartmana yeni taşındım,” diye ekledim. “Üç gün oluyor... Peki, başka ne biliyormuş?”

“Kim?” diye sordu.

Samimiyetle, “Rüstem Ağabi...” dedim.

“Aa!” diyerek şaşırıldı genç. “Sen de mi tanıyorsun Rüstem Ağabi?”

“Az önce,” dedim. “Sen bahsettin ya!”

Ben, delikanlıya sorumu sorar sormaz, yaşlıca bir kadın, aramızda hiçbir samimiyet olmamasına aldırmadan, “Vah vah vah!” diyerek beni omuzlarımdan iteledi. Kadının yüzük parmağında bir yüzük, ak düşmüş saçlarının üstünde kırmızı bir toka vardı. Yemyeşil eteğinin altından kemikleri belli olan zayıf bacaklarına bakınca hayatın onu erken yaşlandırdığını düşündüm.

Şaşkın şaşkın, “Ne oldu hanımefendi?” diye sordum. “Niçin itekliyorsunuz?”

“Benden duymuş olmayın ama!” dedi, saçlarını kaşıyarak. “Zavallıyı aşağı atmışlar.”

Gence dönerek, “Bak! Gördün mü? Ben sana söylemiştim,” dedim. “Bu arada, hanımefendi, bir insanı aşağı atamazsınız! Attığınız kişi aşağıya düşer...”

Kadın, “Kes, be!” diye bağırdı.

Somurtup kaldım.

Genç, gözlerini benden ayırmadan kadına sarılmaya başladığında, birbirleriyle daha önceden tanıştıklarını anladım. Selamlaştılar. Genç, bu sırada, “Neden teyzecim?” diye soruyor.

Kadın, “Adamın karısı alışverişten dönüyormuş,” diyor. “Kocasının arabasını otelin önünde görünce işkillenmiş tabi. Aramış kocasını, 'Nerdesin lan?' demiş. Adam da demiş ki; 'Şehir dışındayım!' Karı demiş, 'Ben yer miyim ulan senin bu martavallarını!’”

“Yememiş tabi!” dedim.

Kadın, kahkaha atmasına ramak kalan bir sesle, “Yememiş tabi!” dedi. “Oda oda kocasını aramış durmuş.”

“Anlattığınız olayın gülünecek bir tarafı mı var?” diye sordum. “Neden keyifle anlatıyorsunuz? Bir insan öldü burada!”

“Dur dinle! En sonunda başka bir kadınla basmış kocasını otel odasında” dedi, hararetle. “Kadın, insafli kadınmiş: Elinde bıçak, 'Giy ulan üstünü!' demiş. 'Şimdi el aleme rezil olma çıplak çıplak!' Allah'tan çıplak atmamış adamı aşağı? Yoksa! Aman di'yim, maazzallah! İş üstüneyken, pek hoş düşmezdi aşağı! Düşünsene...”

“Bir insanı aşağı atamazsınız!” diyerek sözünü kesecektim ki bu kez sözlerini doğru ifade ettiğini kavradım.

Sustum.

“Ama helal olsun kadına!” diyerek anlatmaya devam ediyordu kadın. “Cumhuriyet kadını dediğin böyle olur kardeşim. Böyle olacak!”

Genç, hayal etmenin verdiği istemsiz korkuyla, “Aman teyzecim,” dedi, kafasını sallayarak. “Dur Allasen! Allah korumuş!”

“Konumuzun cumhuriyetle ne alakası var hanımefendi!” dedim. “Hem siz nereden öğrendiniz?”

“Gençten bir polis! Telefonda anlatıyordu,” dedi. “Acemi zahir, heyecanlanmış. Beti benzi atmış garibimin. Komiserinden uzak bir köşeye gizlenmiş, car car car anlatıyor. Suçlular polise ifade veriyor işte polisler de karısına... N'aparsın ekmek dünyası!”

Gülümseyerek, “Bu takdirde,” dedim. “Kadınların gözünde erkekler daima suçlu mu demek istiyorsunuz?”

“Elbet tabi!” dedi. “Değil misiniz? Söylesem de benimkini de atsa böyle aşağı.”

Fırsatçı bir heyecanla, “Bir insanı aşağı atamazsınız!” dedim. “Attığınız kişi aşağıya düşer...”

“Şimdi seni,” dedi kadın, “bir atacağım aşağı, göreceksin gününü!”

“Amca, sen de abarttın ama!” diyor çocukcağz da. “Felsefe yaptığıma pişman ettin beni...”

“Bu arada...” dedim. “Siz de mi burada oturuyorsunuz?”

Kadın, “Tabi ya!” dedi. “Tanırsın. Şu balkondaki adamın karısıym ben...”

“Hangisinin?”

“Tekelci Rüstem'in canım!”

Esra Koyuncu

Bir Beyaz Yüz Anlatı

Gün geçtikçe eriyorum. Yorganın altında hareketsizce, derin nefeslerimin dışarıya titreyerek çıkışını işitiyorum yalnızca. Gün ışığı odamın perdesini deliyor. Göz kapaklarım ağır ağır açılıp kapanıyor yapış yapış bir acı eşliğinde. Kalabalık evimden çıkıp özgürlüğünü ilan etmek isteyen binlerce kuş sağa sola çarpıp duruyor. Ay ışığını gördükleri vakit, başa çıkamayacağım bir gücün kurbanı oluyorum. Nasıl acı veriyor pençeleri kondukları yerlere... Ceplerimin, çantamın; yazdığım defterimin, okuduğum kitabımın; güneşten perdesi solmuş odamın her köşesinde ayrı ayrı yer açıp ağırladığım bu davetsiz misafirlerin, hiç beklenmedik bir anda bu evden koştura koştura çıkarken yaşadıkları o korkunç izdihamın sonuçlarına şahit oluyorum her geçen gün.

Susuzluktan çatlamakta bedenim şimdi. Her yerime yollar çizilmiş. Her yerim çıkmaz sokak... Yakınlarında kimsesi kalmamış, sığağın öfkesinden kavrulmuş şımarık güneşe meydan okuyan, kalbi ne olursa olsun hala çarpmaya devam eden, verimsiz topraklar üzerine inşa edilmiş yolların sonunda benim evim. Ne özlemine dalıp dalıp iç çektğim deniz manzarası kaldı hapishanemin, ne de kalemimi doldurmak için usulca uzandığım siyah mürekkep parmaklıkları... Böceklenmiş tahta masamın üstündeki karalamış olduğum onlarca sayfanın toza karışmış yüzleri içinde bir beyaz yüz görüyorum.

Düzen yazmak için birbirini kıskandırdığım hayali satır çizgili, yüklü duygularla üzerine yazmaya başlayıp geri döndüğümde hiçbir anlama gelmeyeceğini bildiğim şu dikdörtgen şeklindeki beyaz kâğıdın gözlerine dolu dolu bakıyorum. Simetrik, kusursuz...

Artık kalemimin asla ona sahip olamayacağını bilmek, yatağında yalnızca saatin tik-tak'larını sayan bir hastanın tükenmiş umudu kadar keskin. Ne şanslı... Bundan sonra ışıldayan gözlerini sürgün edemeyeceğim. Ellerimi uyuşturan mürekkepli parmaklıklarım şimdi başkalarının şaşaalı evleri içinde, yeşermiş asma bahçe duvarlarını süslüyor. Kahkahalar içinde kayboluyor benliği... Benim ise daha da büyüyor her geçen gün miğdemde ki yalnızlık asidi... Yosunları kurumuş kapımı son gücümle kapatıp çıkıyorum bu evden. Ne "git" diyen var ardımda, ne de "kal"...

Oysa kim isterdi ki bu evi gibi gördüğü müebbet kolları bırakmayı?

Arda Ayhan

Çirkin Jazz Öykü

*"Dünyanın tepeden tırnağa değiştiğine inanıvermesi için insanın,"
diye düşündü Galip, "kendisinin bir başka biri olduğunu anlayıvermesi
demek ki, yetiyormuş."*

Orhan Pamuk / Kara Kitap

Bölüm I : Hastane Kokusu ve Jazz Şarkıları

Aldığım ilk şey hırçın bir koku oldu. Hastaneydim. Küçükken annem sürekli çalıştığından benimle ve ikiz kardeşimle anneannem ilgilenirdi. Bir gün çok ateşim çıkınca yine bir acil kapısına dayanmıştık. Kendimi iyi hissetsem bile bu kokunun beni hasta ettiğini söylemişim o gün anneanneme. Hak vermişti anneannem, o da sevmezmiş. Aklına acil kuyruğunda beklerken bir Jazz şarkısını getirirmiş, bu onu bir nebze daha iyi hissettirmiş. Bunu bana da söylemişti bir gün. O şekilde Jazz şarkıları dinlemeye başlamıştım bende. Ama sonrasında bıraktım dinlemeyi.

Son Jazz şarkımı onun cenazesinden hemen önce dinlemiştim çünkü.

Bölüm II : Yalnızlık ve Korna Sesleri

Herkes bana doğru bakıyormuş gibi hissettim önce, bu içime bir korku parçası bıraktı. Bunun geçmesi için aralarına karışmalıydım. Metroda boş bir yere gözümü kestirdim ve sakince oturdum. Sağımdaki ve solumdaki tanımadığım o insanların kıpırtıları bana huzur verdi. Onlar kıpırdadıkça oturduğumuz yere ve birbirimize biraz daha iz bırakıyorduk sanki. Sanki o an metro adındaki bir topluluğun üyesi oluvermişim ve onlar da beni aralarına alıvermişlerdi. Tanımadığım bu iki insana omuzlarım değerken sanki bana sarıldıklarını hissetmiş ve az önce sarılmam gerektiği için sarıldığım kız arkadaşımın alamadığım o sıcaklığı almıştım. Sanırım bu, maddi durumum el vermesine rağmen neden taksi yerine metro kullandığımı açıklıyordu.

İneceğim durağa geldiğimde camdaki yansımama baktım. Herkeste olabilecek olan o yüze... Herkes gibi güzel olan burnuma bakmak yerine, dağınık ve çirkin olan saçlarıma bakıp elimle düzeltmeye koyuldum onu. Kambur olan sırtımı düzelttim. Topal olan o ayağımı yok sayarcasına adım atarak metrodan indim. Yine tüm çabalarıma rağmen tüm insanların gerisinde kalarak yürüyen merdivene ulaştım. O merdivenlerin saatler boyunca süren yükselişinde etrafı izlemeye koyuldum; merdiven başında çocuğun gözlerini ayırmadan -sevgilisi zannettiğim- kıza bakarken kızın kendisinden yaşça büyük güvenlik görevlisini şehvetle süzdüğünü ve sonrasında çocuğa bakıp gülümsedikten sonra onu öptüğünü; güvenlik görevlisinin bir yandan güzel sesiyle şarkı söyleyip bir yandan da etrafa bıraktığı sahte gülümseyişi; en son gülümsediği kadının hayattan alacağı tek zevki içeceği sigaraymış gibi hızla yanından geçişi ve sigara paketini sımsıkı tutuşunu gördüm.

Aslında her gün gördüğüm ama her gün gördüğüm için kendi içimde normalleştirdiğim bu olaylar silsilesi bana kendi ikiz erkek kardeşimi hatırlattı bir an da. Atlas... Onun o yüzündeki kıvrımları, saçlarının hiç bozulmayışını, yapmak istediği her şeyi yapmasını, biçimli vücudunu düşündüm. Aslında insanlar bizi ayırt dahi edemezlerdi ama ben hep arkada kaldığımı hissetmişim. Küçükken onun gibi davranırsam herkesin beni daha çok seveceğini ve yalnız hissetmeyeceğimi düşünürdüm. Böyle yaptıkça beni daha çok severlerdi, evet ama zamanla bu hareketlere herkesi alıştıracığımı bilemezdim. İnsanlara "kendim" gibi davrandığımda insanlar bana artık garip bakmaya başlıyorlardı, ben de böylelikle bu role kendimi kaptırdım.

Ve yapması gereken rollerin içindeki, dışarıda bulunan o milyonlarca mutsuzdan biri oluverdim.

Ama kardeşim öyle değildi, buna emindim.

Bir an da silkelendim bu düşüncelerden. Kardeşim metro çıkışına almaya gelecekti beni. Kendi arabası vardı sonuçta. Adını bir türlü ezberleyemediğim o pahalı arabalardan. Bu yüzden silkindim ve metro çıkışındaki o temiz havayı içime çektim. Kardeşim hep üst yolu kullanırdı, bu yüzden caddeden karşıya geçmeyi düşündüm. Topal olan ayağıma rağmen hızlı yürüdüğümü düşünüyordum. Ama birden bir korna sesiyle irkildim. Bu kardeşimin arabasıydı ve ön camında onun korku dolu yüz ifadesini gördüm. Korna sesi giderek büyüdü. Ve bir Jazz şarkısı başladı.

Bölüm III : Atlas ve Annem

"Kaza geçirdiğini duyunca hemen geldim, durumu nasıl doktor? Olay nasıl olmuş? Annesiyim ben..."

"Durumu şu anlık iyi, küçük bir kol incinmesi var. Bir araba hızını alamamış, oğlunuz o sırada karşıdan karşıya geçiyormuş. Ama bir sorun var."

"Nedir doktor bey?"

"Oğlunuz topal olduğundan bahsetmiş getirilirken, sürekli bacağını soruyordu bize."

"Oğlum arada topallayarak yürür ama ciddi bir sorunu yok değil mi?"

"Hayır yok, merak etmeyin. Sadece kazaya sebep olan kişi de az önce buradaydı, hatta oğlunuzu o getirdi ve oğlunuzun karşıdan karşıya koşarak geçtiğini söyledi bize."

Olmayan bir domino taşının eksikliğiyle durmuştu bir an da her şey. Doktor bir şey dememe fırsat vermeden yanımda ayrıldı ve giderken kafasını hafifçe eğerek seslendi:

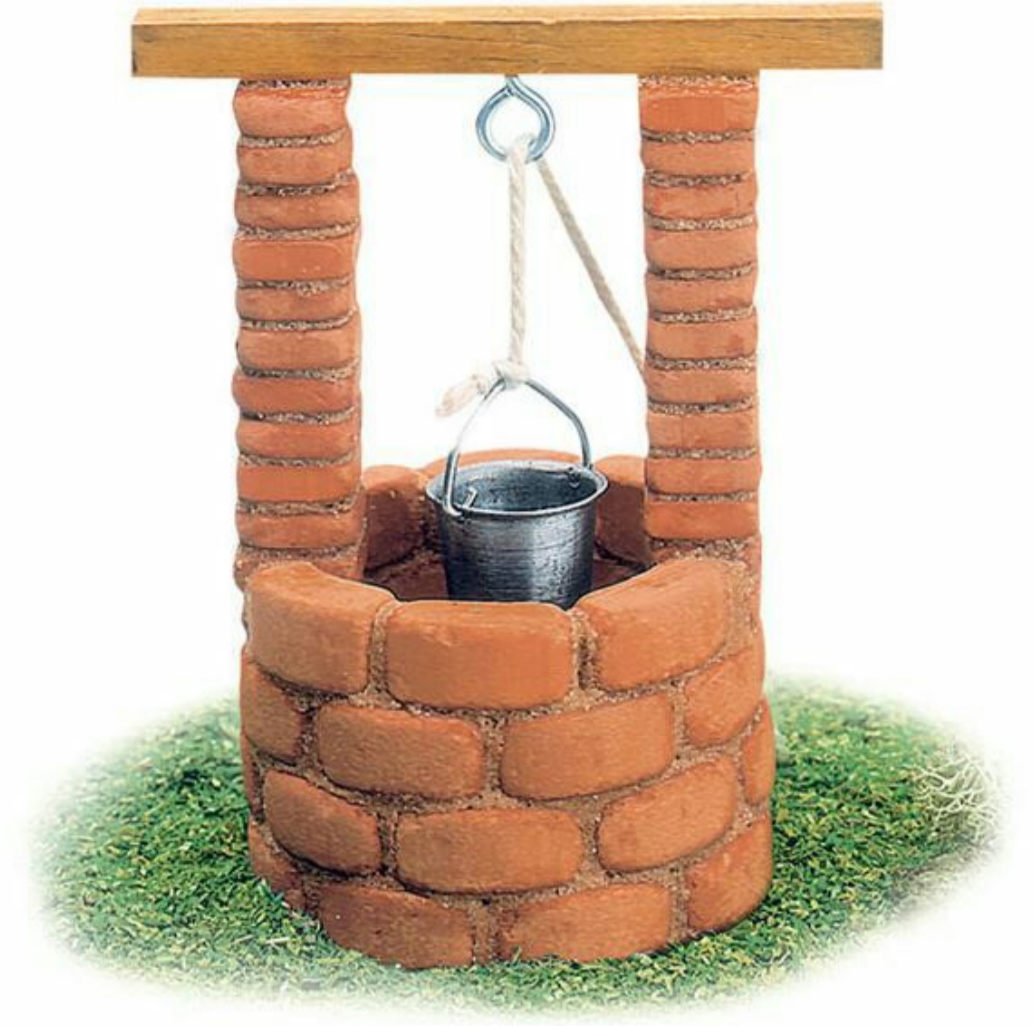
"İsterseniz diğer oğlunuza da haber verin, uyuyana kadar çok fazla sayıkladı ikizini."

Uzaklaşan doktora bir şey diyemeden bakakaldım ve gidişini izledim. Ona oğlumun bir ikizi olmadığını söyleyemedim. Atlas tek çocuktur.

Edip Çakı

Kuyu Deneme

Her insan yüreğinde bir kuyu taşır.Eski kırık dökük zamanlardan kalma bir kuyu hengamesi,yusuf yalnızlığına eşlik eder insanın. Suyu keskin,kederi kavruk ruhu girdaplarda savrulur bu kuyuların. Bu kuyulardan içeriz ilk çocukluk düşlerimizi.acılarımız bu kuyulardan çekilir ve onlarda sabrı öğrenir yaralarımız. İlk yürek sızısı bu kuyu diplerinden filizlenip toprağımızda yeşerir.kuyu diplerinde öğreniriz sabrın bir meyvesi olduğunu. Sabır sabır direniriz zamanın umarsızlığında. Bazen aşk deriz adına bazen ömrün yazgısı bazen anlamsız bir keder deriz.ama en nihayetinde kuyumuza bir yusuf edasıyla aşık olur kervanlar geçsin isteriz yüreğimizden. Rutubetinde boğuluruz kuyuların ama ölmeyiz hiçbir zaman yalnızlıktan. Dipsizdir ve dilsizdir bu kuyuların yarattığı yalnızlıklar.Ay ve gece bir çocuk gibi bu kuyuların göğsünden içer masumiyetin suyunu. Her kuyunun bir ruhu vardır her ruhun bir girdabında gezinen yolcular vardır birde.Ya çölde bir bedevi yüreğinde bulur kendine bir yer ya sırça bir köşkün bahçesinde bir bahçıvan yüreğinde gezinir yada yusufun suretine bürünür. Çocukluğumuzun tüm masum gülüşleri bu kuyu diplerinde son nefesini verir.burda dağılır bulutun memelerinden boşalan yağmurun hüznü. İhtihar bir gece burda şiirini söyler.

Her insanın yüreğinde kendine dair bir kuyusu vardır. Gittiği her yerde kalbinde bir kambur gibi taşır insan onu.yasadıklarımıza sadıktır,suyun ağırlığına bedenini zincirlemiş bu kadim kuyular.tenleri biraz esmerdir bu kuyuların. Kaderin kuyusuna aşıktır ama kader değildirler asla.en çok yeni doğmuş çocukların yüreklerini sever bu kuyular.bu yüreklerde öğrenirler sabrı ve masumiyeti.kuyular en çok yılgın insanları sever.yürekleri esrik ve esirik ruhlu insanları çeker girdabına.Her insan düşer gibi olur yüreğinde büyüttüğü bu kuyuya.Bazen zamana dilenen bir dilenci bazen şarabını yüreğinde eskiten bir sarhoş yahut çöle düşmüş bir deli gibi kuyulara bir düşer bir çıkarız. Ve her seferinde kalbimizin rutubetine aldırmadan tehlikeli şiirlere inat bu kuyuların etrafında dolanıp dururuz.her kuyu Yusuf'u tanıştıır bizimle.Bundandır ki içimizi kemiren ruhumuzu ısırap bir paçavra gibi yerlerde süründüren içimizdeki hayvan hep bu kuyuların suları ile hayatta kalır.

Aslında birazda kaçıştır bu kuyuların bizim için.Kendimizden kaçarız kendimize gelmek için. Yorgun gözkapaklarımıza gizlenen zamanın yorgun yüzünü bu kuyularda tanırız. Burda yeni düşler ve ızdırabın güzel kızları ile tanışır yeni hüznler doğururuz hayatlarımıza. Bir kere düştünüz mü içinizdeki kuyulara alışsınız,zamanın yaramaz bir çocuk gibi nasılda yüreğimizi avuçlarında sıkıldığını görürsünüz. Her kuyunun bir girdabı vardır ve her girdap bazen anahtarını düşürür suyun içine. Öylece kalırsınız kuyu diplerinde. Bağırır çağırır ama sesinizin yankısı sadece kalbinizde yankılanır.Birde her kuyunun başında nöbet tutan bir keşkeçisi yani mesel ustası yer alır. O sizi öyküleri ile avutur.Kuyuların gizeminden korur.Her insan bir kuyu besler içinde,bazen taşar o kuyu bazen kurur. Ama en nihayetinde bu kuyuların ölüme ve yaşama sadıktır. Cennet bahçesi hayali ile yaşar hepside.Koynunda sarı ve beyaz papatyalar büyötmek isterler.Siz siz olun kuyunuza bir zaman sarhoşluğu ile değil bir yusuf sabrı ile sahip çıkın. Göreceksiniz ki yaşam her daim kuyulardan oluşur...

Zümrüdüanka
Yazan: Elif Solak
Yöneten: Ezgi Şentürk
İnceleme: Serhat Alper

Antalya Devlet Tiyatrosu tarafından 3 Ekim 2018 tarihinde prömiyeri yapılan Zümrüdüanka'nın, Ankara Devlet Tiyatrosu sahnesinde de gösterimi gerçekleştirilmiştir. Oyun, Osmanlı döneminde Abdülmecid'in tahta çıktığı 1840 yılları kapsamakta olup Hereke İpek Dokuma Fabrikasının kurulumu sırasında yaşanan gerçek bir hikayeden uyarlanarak yazılmıştır.

Osmanlı'da müteahhit olarak görev yapan; Ohannes ve Boğos Dadyan isimli iki kardeşin Sultan Abdülmecid tarafından İzmit'te Çuha fabrikası kurmak için görevlendirilmesiyle başlıyor. Görevleri gereği İzmit'e gitmekte olan iki kardeş Hereke beldesine geldiklerinde bir handa konaklarlar. İpek yolu üzerinde yer alan Hereke'nin doğal güzelliklerinden etkilenen kardeşler burada bir ipek dokuma fabrikası kurmaya karar verirler. Fakat bu konuda Padişah'tan izin almaları mümkün değildir. Bu sebeple kendilerine yardımcı olması için Serasker Rıza Paşa'ya giderler ve durumu ona anlatırlar. Rıza Paşa onların zannettiğinden daha akıllıdır ve böyle bir fabrika kurmayı daha önce düşünmüştür. Rıza Paşa'nın iznini alan kardeşler Avrupa'dan işçi ve ressamlar getirerek fabrikanın yapımına başlarlar. Ve oyun bu noktadan itibaren ilişkiler ve oyun içinde oyunlardan oluşan girift bir yapıya döner. Avrupa'dan getirilen yakışıklı ressam Cameron'ın aşık olması, Sultan Abdülmecid'in ve Rıza Paşa'nın kendince olan planları oyunu bu noktadan itibaren tempolu ve sürükleyici bir yapıya kavuşturur.

Oyun içinde barındırdığı olaylara bakıldığında klasik bir konuya sahipmiş gibi görülse bile sunum açısından zaman zaman müzik ve dansı içerisinde barındırmasıyla size farklı bir deneyim yaşıyor. Özellikle Zümrüdüanka için yapılan üç boyutlu gösterim tiyatro sahnesinde sık sık karşılaşmadığımız bir unsur. Bunu yanı sıra oyun içerisinde de Karagöz ve Hacivat'a değinilerek onlara ilişkin kısa bir gösteri sunuluyor. Sade bir dekorla sunulan oyun arka plan tasarımlarıyla zaman zaman dönem oyunlarına karşılarsın boğukluğu betaraf etmiş oluyor, bu sebepten dekor tasarımından sorumlu Suzan Tunca'yı da takdir etmek gerekiyor.

Son olarak ifade etmek gerekirse, sahneye konuş şekli, konusu ve içerisinde barındırdığı öğeler itibariyle Zümrüdüanka genel anlamda her yaştan izleyicinin rahatlıkla izleyebileceği ve bundan keyif alabileceği bir oyun haline dönüşüyor. Bunun yanı sıra oyuna adını veren Zümrüdüanka kuşunun birçok masala ve efsaneye konu olduğunu belirterek izleyicilerin bunlara ilişkin bilgi edindikten sonra oyunu seyretmesinin oyun içerisinde gelişen hikayeye yönelik olarak farklı bakış açıları geliştirmesinde faydalı olacağını da belirtmek isterim. Keyifle izlemeniz dileğiyle iyi seyirler.

**Bazı sırlar vardır, yalnız
dostlara anlatılacak. Bazı
sırlar vardır, dostlara bile
anlatılmayacak. Bazı
sırlar vardır, kendimize
bile açıklanamayacak.**

Yazı-Yorum

EDEBİYAT DERGİSİ

